

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

CONCORDANTIARUM HOMERICARUM
SPECIMEN

CUM

PROLEGOMENIS

IN QUIBUS PRAESERTIM CONCORDANTIAE BIBLICAE
RECENSENTUR EARUMQUE ORIGO ET PROGRESSUS
DECLARANTUR.

VIRIS CLARISSIMIS PHILOLOGIS

QUI NUNC IN HANC URBEM CONVENIUNT

SUMMA CUM OBSERVANTIA

OFFERT

HENRICUS ERNESTUS BINDSEIL

PHILOS. DR. PROFESSOR
BIBLIOTHECAE REGIAE ACADEMICAЕ
PRAEFECTUS SECUNDARIUS.

HALIS

TYPIS SUMTIBUSQUE HENDELIIS

MDCCCLXVII.

Monro
d. 141

Monro d. 141

CONCORDANTIARUM HOMERICARUM
SPECIMEN

CUM

PROLEGOMENIS

IN QUIBUS PRAESERTIM CONCORDANTIAE BIBLICAE
RECENSENTUR EARUMQUE ORIGO ET PROGRESSUS
DECLARANTUR.

VIRIS CLARISSIMIS PHILOLOGIS
QUI NUNC IN HAC URBE CONVENIUNT

SUMMA CUM OBSERVANTIA

OFFERT

HENRICUS ERNESTUS BINDSEIL

PHILOS. DR. PROFESSOR
BIBLIOTHECAE REGIAE ACADEMICAЕ
PRAEFECTUS SECUNDARIUS.

HALIS

TYPIS SUMTIBUSQUE HENDELIIS

MDCCCLXVII.

VIRO ILLUSTRISSIMO

GODOFREDO BERNHARDYO

PHILOLOGIAE PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO

REGI A CONSILIIS REGIMINIS INTIMIS

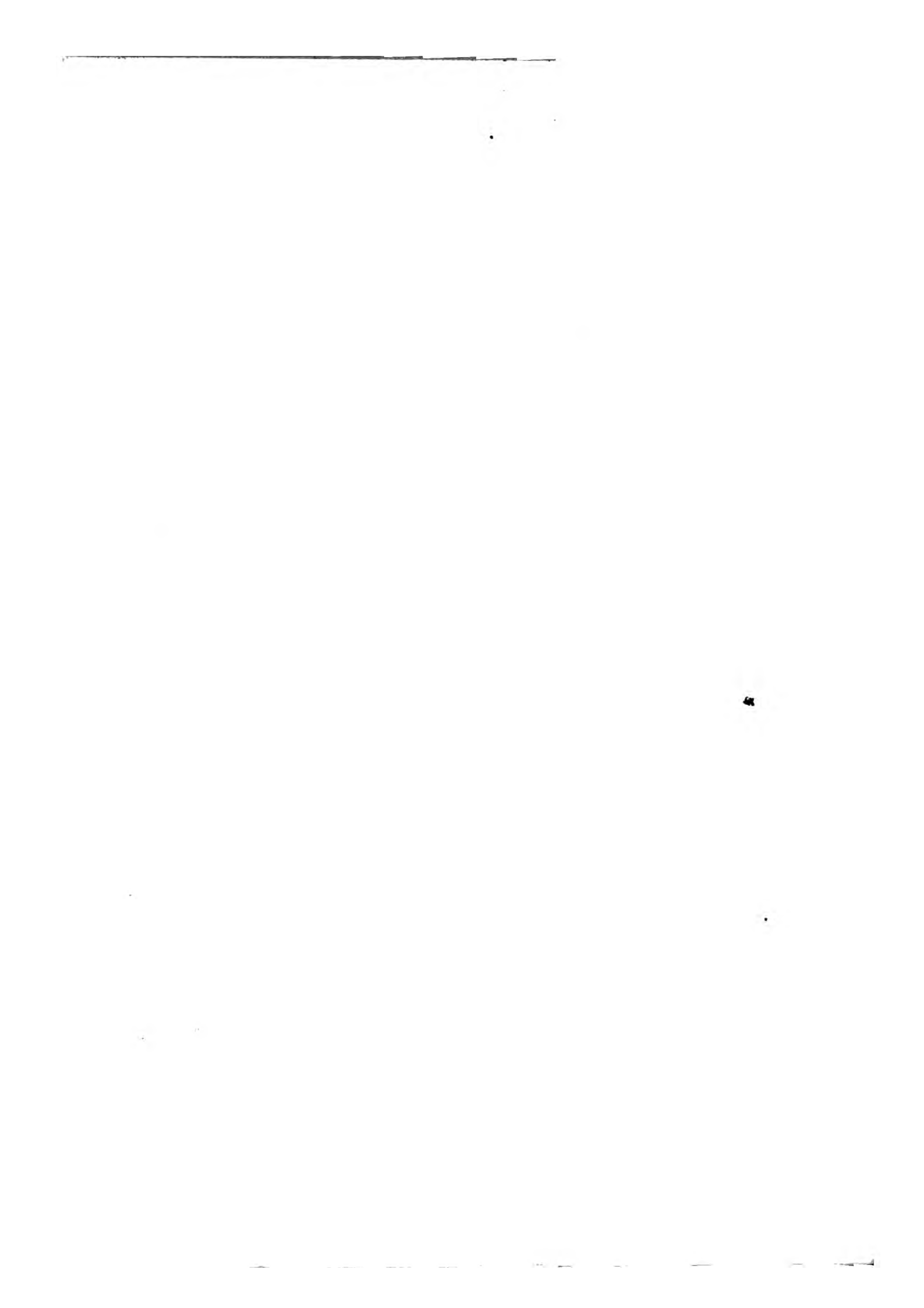
BIBLIOTHECAE REGIAE ACADEMICAЕ PRAEFECTO PRIMARIO

AQUILAE RUBRAE III. CL. SUPERIORIS GRADUS EQUITI

HOC SPECIMEN

D. D. D.

OBSERVANTISSIMUS AUCTOR.

PRAEFATIO.

Hoc Concordantiarum Homericarum specimine ac Prolegomenis ei praefixis assequi studeo, ut idem fructus, quem Concordantiae Biblicae iam inde a seculo XIII. Scripturae sacrae studio attulerunt, similibus libris etiam classicis auctoribus afferatur. Quam ob rem Concordantiarum Biblicarum originem progressumque exposui, easque singulas, quotquot mihi innotuerunt, recensui addito ex iis, quas aut ipse possideo, aut ex tribus huius urbis Bibliothecis, scilicet Regia Academica, Orphanotrophei et Mariana comportavi, specimine, ex quo lector facilius cognoscat rationem, qua haec opera utilissima sint concinnata.

Ex illa historia unusquisque intelliget, Seberum, qui solus, quod scio, hucusque eiusmodi opus de classico auctore perficere conatus est, in iisdem initiis versari, quibus Hugo de Sancto Charo, Concordantiarum Biblicarum inventor, versatus est; eodem igitur iure, quo Hugonis opus Concordantiarum titulo insignitur, etiam Seberi Indicem hoc titulo esse dignum, quippe quod utriusque operis ratio omnino aequalis est. Sicuti vero ex Hugonis elementis paulo post *Anglicanae et maiores*, quae dicuntur, Concordantiae verae ortae sunt, sic nunc ex Seberi initiis meum specimen, in quo usus sum Carminum Homeri editione stereotypa, quae secundum recensioem Wolfii cum praefatione Godofr. Hermannii prodiit Lipsiae apud Car. Tauchnitium 1825. 8° min.

Valde opto, ut hoc specimine incitatus aliquis integrum Concordantiarum opus sive in Homerum sive in alium graecum latinumve auctorem elaboret, si non mihi ipsi contingat, eiusmodi Concordantias bibliopolae cuiusdam ope perficere, dum animi corporisque vires ad tale opus immensi laboris sufficiant.

Halis, Kalendis Septembris MDCCCLXVII.

Bindseil.

CONSPECTUS

EORUM QUAE IN HOC OPUSCULO CONTINENTUR.

PROLEGOMENA.

	pag.
Prooemium	I
DE INDICIBUS	I
Varius huius vocis usus	1
Seberi Index Homericus	III
DE CONCORDANTIIS	V
A. De origine et progressu Concordantiarum	V
Hugonis de Sancto Charo inventoris Concor-	
dantiae lat.	V
Concordantiarum <i>Anglicanarum</i> lat. auctores	IX
Concordantiarum <i>maiorum</i> lat. auctor	X
Concordantiarum lat. vocum indeclinabilium auctor	XII
Primarum graecarum et hebraicarum auctores	XIV
B. Recensio Concordantiarum editarum secundum linguas,	
quibus scriptae sunt, dispositarum	XVI
I. Concordantiae Bibliorum <i>hebraeorum</i> .	
1. Rabbi Isaaci Nathanis p. xvi	xxix
2. Antonii Reuchlini trans-	
latio earum latina	xxi
3. Iohannis Buxtorfii	xxxiii
4. Christiani Noldii	xxxviii
5. Ioh. Gottfr. Tympii	xliii
6. Iulii Fuerstii	xliii
II. Concordantiae Novi Testamenti <i>syriaci</i> .	
Caroli Schaafii	L
III. Concordantiae Bibliorum <i>graecorum</i> .	
Euthalii Rhodii, Sugdoris	LII
a. Concordantiae Veteris Testamenti graeci ex versione	
LXX Interpretum cum apocryphis	LIII
1. Conradi Kircheri	p. LIII
2. Abrahami Trommii	LVIII
b. Concordantiae Novi Testamenti graeci	LXIV
1. Xysti Betuleii	p. LXIV
2. Henrici Stephani	LXVIII
3. Erasmi Schmidii	LXXVII
4. Car. Hermannii Bruderi	LXXXI
IV. Concordantiae Bibliorum <i>latinorum</i> .	
1. Concordantiarum Editio Ioh. Frobenii. Basileae 1516. Fol.	
2. Conc. Ed. eiusdem. Basileae 1521. Fol.	
3. Conc. Ed. Seb. Gryphii. Lugduni 1545. 4 ^o	

4. Concordantiae Rob. Stephani. Parisiis 1555. Fol.
5. Conc. Ed. Io. Hervagii. Basileae 1561. Fol.
6. Conc. a Theologis Coloniensibus revisae. Coloniae 1663. Fol.
7. Conc. nova methodo adornatae opera Patrum Monasterii Wessofontani. Augustae Vindel. 1751. Fol.
8. Conc. recensitae primum a Franc. Luca, denuo expurgatae ac locupletatae cura Hub. Phalesii. Viennae 1825. Fol. min.
9. Aliae Editiones et eiusmodi Opera

V. Concordantiae Bibliorum *germanicorum*.

1. Conradi Agricolae
2. Christiani Zeissii
3. Friderici Lanckischii

VI. Concordantiae Bibliorum *aliarum linguarum*

1. belgicae,
2. suecicae,
3. anglicae,
4. francogallicae
5. slavicae.

VII. Concordantiae Corani

Gustavi Fluegelii, Mirzae A. Kazem-Bek.

C. De usu Concordantiarum

CONCORDANTIARUM HOMERICARUM

SPECIMEN

DUABUS VOCIBUS PROPOSITUM.

ΘΕΟΣ

ΘΕΑ

θεός	p. 1	θεά	p. 17
θεοῖο	3	θεῖς	20
θεοῦ	3	θεῖ	21
θεῶ	4	θεῶν	21
θεόν	4	θεαί	21
θεοί	5	θεῶων	21
θεῶν	9	θεαῖς	22
θεοῖσιν	13	θεῖσιν	22
θεοῖσι	15	θεῖς	22
θεοῖς	15	θεῖς	22
θεούς	16	θεῖναι	22
θεόθεν	17		
θεόφιν	17		

PROLEGOMENA.

Haud multis contigit cum Seneca¹ gloriari, sibi esse memoriam non ad complectenda tantum, quae velint, velocem, sed etiam ad continenda quae acceperit, et ii quoque, qui eximia gaudent memoria, ab eodem auctore² monentur, memoriam esse rem ex omnibus partibus animi maxime delicatam et fragilem, in quam primam senectus incurrat. Quapropter viri sapientes et eruditi de subsidiis cogitarunt, quibus memoria iuvaretur. Hac de causa Indices libris attexuerunt, quibus totius alicuius libri praecipua capita, quin immo etiam verba succincta brevitate et ordine concinno, veluti in tabula exhibentur, quorum ope, quod quisque in libro ipso legerit, facili negotio reperire et relegere possit.

DE INDICIBUS.

Indicis verbum apud veteres scriptores significat: *qui vel quod aliquid indicat*, e. c. Cic. Orator 18, 60. Nam ut imago est animi, vultus: sic indices oculi. Plin. Nat. Hist. 18, 19. Leonum animi index cauda, sicut et equorum aures; specialiter: *cognitorem et*

¹ M. Annaei Senecae Rhetoris opera Nic. Fabri, Andr. Schotti, Joh. Fred. Gronovii et al. commentariis illustrata. Tom. III. (Amstelodami 1672. 8.) Controversiarum lib. I. pag. 64: Nec ad complectenda tantum, quae vellem, velox erat mihi memoria, sed etiam ad continenda, quae acceperat.

² Ibid. p. 63: inter ea quae retuli, [scil. quae senectute desiderantur] memoria est, res ex omnibus partibus animi maxime delicata et fragilis, in quam primam senectus incurrit.

delatorem, e. c. Cic. in Catil. orat. IV. 3, 5. Haec omnia indices detulerunt. Iustin. 32, 2, 9. Ad postremum insidias sibi ab eo paratas confingit: ad cuius probationem immittit indices; *primum a pollice digitum*, quod eo indicare et ostendere aliquid solemus, e. c. Horat. Serm. II, 8, 25. 26. qui si quid forte lateret, *Indice* monstraret digito; *inscriptionem s. titulum libri*, e. c. Cic. epist. ad Attic. IV, 15, 9. Parantur orationibus indices gloriosi.¹ Liv. 38, 56. Index orationis P. Scipionis, nomen M. Naevii tribuni plebis habet. A serioribus nomini *indicis* afficta est significatio: *registrum* i. e. capita rerum et verba notatu digna, vel ordine, quo in libro tractantur, proposita, vel, ut nunc solent, alphabetico ordine disposita. Hac recentiori significatione, qua notat alphabeticam rerum vel verborum vel utrorumque, quae in libro quodam continentur, dispositionem seu registrum, h. l. voce *indicis* utimur.

Maximam horum Indicium esse utilitatem, nemo est hodie, qui ambigat. Si quis compendio scire cupit, quid quisque auctor tractaverit, si novisse lubet, num de hac vel illa materia aliquid notatu dignum habeat, si quid e memoria excidit, quod repetere placet, ad Indices confugit. Itaque quo praestantior, quo magis necessarius est aliquis liber, tanto quoque utilius, tanto magis necessarium est ipsi hoc auctarium.

Quam ob rem multae quoque auctorum classicorum editiones eiusmodi Indicibus praesertim verborum instructae sunt. Inter graecorum auctorum editiones hac de causa imprimis laudanda est haecce Euripidis:

Euripidis tragoediae, fragmenta, epistolae ex editione
Iosuae Barnesii nunc recusa et aucta appendice
observationum e variis doctorum virorum libris collecta.
3 Tomi. Lipsiae sumtu E. B. Suikerti MDCCLXXVIII 4°.

¹ Idem hac voce significatur in loco Cic. ad Attic. IV, 4: „iisque [scil. librariolis] imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quos vos Graeci (ut opinor) *συλλάβους* appellatis“ nam pro *συλλάβους* (registra) legendum esse *σιλλίβους* (fimbrias), post Graevium Ernestus in Clave Ciceroniana s. v. *σίλλαβος* ostendit.

Huius editionis Tomus III., quem curavit Christ. Dan. Beckius, continet Sam. Musgravii notas integras in Euripidem. Accedunt praeter lectionis varietatem scholia auctiora, commentationes et animadversiones virorum doctorum excerptae et index verborum copiosus.

Hic verborum index magna laude dignus, 375 paginas (scil. pag. 631—1005) complectens, continet plurima Euripidis vocabula alphabetico ordine disposita adscriptis locis, ubi in auctoris operibus leguntur, plerumque additis una pluribusve vocibus, quae ibi cum iis coniunctae sunt.

Similiter pluribus aliis auctoribus classicis indices verborum, quamquam minores, in quibusdam editionibus *annexi sunt*. De uno autem auctore, id quod scio, index verborum *seivinctim editus est*,¹ nempe hicce ad Homeri carmina pertinens:

Index vocabulorum in Homeri Iliade atque Odyssea caeterisque quotquot extant poematis studio M. Wolfgangi Seberi Sulani.

qui primum prodiit Heidelbergae in bibliopolio Commeliano 1604. 4°, ac repetitus est Amstelodami 1649. 4°. Tum prodiit Editio nova auctior et emendatior Oxonii, ex typographeo Clarendoniano 1780. 8°, cui accessit

Appendix ad Seberi Indicem. Sive, Index vocabulorum in fragmentis Homericis hymnisque in Cererem et Bacchum Oxonii, ex typogr. Clarend. 1782. 8°

Haec Editio nova, cuius etiam exempla in charta maiori exstant, recusa est Oxonii 1802. 8° et ibidem 1811. 8°.

Hic Index sic institutus est, ut singulis formis Homericorum vocabulorum alphabetico ordine dispositis adscripti sint omnes loci, ubi in Homeri carminibus inveniuntur, saepe etiam epitheta illarum vocum adiecta sunt, e. c. sub voce *ἀνήρ* multis locis sim-

¹ Lexica (s. Claves s. Thesauros) ad singulos auctores graecos et latinos pertinentia h. l. eam ob causam praetermitto, quod sunt generis ab hoc Indice Homericis plane diversi.

pliciter enumeratis afferuntur ii, in quibus illi voci adiuncta sunt epitheta: *ἀεργός, ἀθραιστός, ἀΐδηλος, ἀζήϊος* et al., quae item alphabetico ordine sunt disposita. Praeter voces flexibiles etiam inflexibilium seu particularum magna pars in eo affertur, quarum vero pluribus non omnes loci Homericī, sed tantum multi adscripti sunt addita nota: *etc.* Ut hanc rem magis illustrem, duo utriusque generis exempla ex hoc Indice propono:

ἀοιδῆν *ιλ.* *ν* 731 *οδ.* *α* 351 *γ* 204 ubi al. *πυθέσθαι* *θ* 44. 499
μ 198 ubi et legitur *ἀοιδῆς* *ω* 196 V 20 XXIV 6 XXXVII
 10 *γλυκερῆν* VI 59 *ἠδεῖαν* *οδ.* *θ* 64 *θεσπεσίην* *ιλ.* *β* 599
θέσπιν *οδ.* *α* 328 *θ* 498 III 441 *ἰμερόεσσαν* *οδ.* *α* 421 *σ*
 303 IX 5 *λεγυρῆν* *οδ.* *μ* 183 *μελίγηρυν* II 519 XVIII 18
στονόεσσαν *ιλ.* *ω* 721

ἀοιδῆς *ιλ.* *β* 595 *οδ.* *θ* 429 *φ* 406 I 2 II 546 III 450. 577
 V 21 IX 6 XII 3 XVIII 49 XXIV 7 XXVI 22 XXVII
 18 XXVIII 14 XXIX 19 XXXII 19 *λεγυρῆς* *οδ.* *α* 340

ἄρ *ιλ.* *η* 400. 433 *θ* 269 *etc.* *ν* 284. 307. *σ* 79. 252 *ω* 40. 42.
 337. 623. 676 *οδ.* *α* 231 *γ* 22 *etc.*

ἀντόθεν *ιλ.* *τ* 77 *ν* 120 *οδ.* *ν* 56 *φ* 420 III 411

Litteris *α* — *ω* singulae Iliados et Odysseae partes, numero I. Batrachomyomachia, II. III et seqq. Hymni in Apoll., in Mercur. et sic deinceps ad finem usque denotantur.

Ab hoc Indice Homericō progredimur ad aliud genus *Concordantiarum* nomine insignitum, quod principio illi Indici erat simillimum, id quod cognoscitur ex iis, quae de origine et historia Concordantiarum latinarum referuntur in hocce opere: Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti, notisque historicis et criticis illustrati. Inchoavit Iacobus Quetif, absolvit Iacobus Echard. (2 Tomi Lutetiae Parisiorum 1719. 1721. Fol.) Tom. I. p. 203 sqq.

DE CONCORDANTIIS.

Concordantiae medio aevo inventae hoc mediae et infimae latinitatis nomine¹ insignitae sunt, quod significat collectiones omnium alicuius operis locorum, qui certe in una voce inter se *concordant* s. consentiunt, alphabetico harum vocum concordantium ordine dispositas, ita ut lector eiusmodi librorum ope omnes eius libri, ad quem pertinent, locos invenire possit, in quibus eadem vox legitur. Ex his elucet, tali libro studium operis, ad quod spectat, valde adiuvari. Quapropter operae pretium est, hanc rem utilissimam h. l. accuratius tractare.

A. DE CONCORDANTIARUM ORIGINE ET PROGRESSU.

In quaque re, quae magnum affert fructum, optimo iure quaeritur, quis sit eius inventor. Saepe hic omnino latet, aut hominum de eo iudicia inter se differunt. Quare non mirum videtur, quod etiam de Concordantiarum inventore variae proponuntur sententiae. A plurimis earum inventor nominatur Hugo de Sancto Charo vel de Sancto Theuderio s. Theoderio, a loco natali Vienna Allobrogum suburbio, gallice *Saint Chers* dicto, etiam Hugo de Vienna² a patria, et Hugo de sancto Iacobo³ a Praedicatorum conventu Parisiensi, domo Sanjacobeae illico memoranda, nuncupatus, qui Gallus fuit origine Viennensis, et Burgundus, quia illa provincia seu Delphinatus illius aetate in regno Burgundiae computabatur.⁴

¹ Vide Glossarium mediae et infimae latinitatis conditum a Carolo Dufresne Domino du Cange cum supplementis integris Monachorum Ordinis S. Benedicti, D. P. Carpenterii, Adelungii, aliorum suisque digessit G. A. L. Henschel. Tom. II. (Parisiis 1842. 4°) p. 514.

² Hoc nomine appellatur in catalogis codicum MS., in quibus eius Postillae recensentur.

³ Sic dum Parisiis regebat, vulgo dicebatur, ut constat ex fine plurium eius commentariorum MS., in quibus sic nominatur.

⁴ Eius vitam accurate descripsit et opera recensuit Jac. Quetif in opere supra laudato T. I. p. 194 sqq., quem h. l. omnino secutus sum.

Hic vir ingenio et virtute excellens Parisios iuvenis venit, emensisque philosophiae ac theologiae studiis, in sacra facultate baccalaureus admissus est, tum et iuri utrique operam dedit, quod etiam publice docuit. Anno 1225. 22. Febr. consilium instituti Praedicatorum amplectendi iam prius conceptum exsequens in domo Sanjacobeae Parisiensi vestem induit et Dominici iugum subiit. Iam a. 1227 Franciae Provincialis dictus, et consiliarius ab episcopis et summis pontificibus in difficillimis, quae sua aetate acciderunt, negotiis ut vir solers et integer adhibitus est. Anno 1244. 28. Maii Innocentius IV. inter 12 cardinales, quos in aede S. Petri Romae creavit, Hugonem tituli S. Sabinae presbyterum cardinalem nominavit, eoque deinceps ut viro industrio ac intrepido ad graviora ecclesiae negotia usus est. Mortuo postea anno 1250. Friderico II. imperatore Hugo anno sequenti 19. April. cum Guillelmo Hollando legatus in Germaniam missus est, ut ecclesiae iura in illis regionibus tueretur, quod magno animo et intrepido ubique implevit. Alexandro IV., Innocentii successori, non minus carus fuit et acceptus. Romae mortuus d. 19. Martii 1262. (styli veteris), ibique sepultus est, postea eius corpus ex priori sepulcro Lugdunum translatum est.

Opera eius sunt: 1. Sacra Biblia recognita et emendata, id est a scriptorum vitiis expurgata additis ad marginem variis lectionibus codicum MS. Hebraeorum, Graecorum et veterum Latinorum codicum aetate Caroli Magni scriptorum. (Huic operi desudabat circa annum 1236.) 2. Sacrorum Bibliorum Concordantiae. 3. Postillae in universa Biblia iuxta quadruplicem sensum literalem, allegoricum, moralem, anagogicum. Praeterea decem alia opera a Quetifio recensita scripsit.

Ad Bibliorum Concordantias inveniendas atque elaborandas ansam ei dederunt Postillae. Cum enim Biblia suis commentariis seu postillis dilucidare aggrediretur, clare vidit, quam esset necessarium, omnes locos, in quibus eadem vox iteratur, in promptu habere, ut iis collatis, quis quoque loco legitimus esset idem vel alius sensus, perpendi posset. Id vero perspicuus nunquam asse-

quendum nisi ope indicis vocabulorum omnium accurati, ad eum conficiendum se accinxit, pluresque sodales, qui opus ipsismet adeo utile futurum secum elaborarent, facillime invenit.

Ut quaeque vox in citato libri biblici capite facilius a lectore reperiatur, Hugo primus divisit omnia librorum sacrorum capita non solum longiora, sed etiam breviora in septem partes, quas septem prioribus alphabeti litteris a, b, c, d, e, f, g. distinxit, ut lector ex hac littera numero capitis in Concordantiis adscripta cognoscat, in quam capitis parte quaedam vox quaerenda sit. Hugonem huius quoque distinctionis consilio suo valde accommodatae esse inventorem, Quetif eo convincit, quod ante annum 1230 nullus proditur auctor, qui librorum sacrorum capita per priores alphabeti litteras distincta citet; post illum vero annum plures inveniuntur, qui Scripturae sacrae locos ita citant. Sed monendus est lector, cum audit capita Bibliorum per septem priores alphabeti litteras distincta, ne litteras illas existimet in Bibliis MS. ad quodque caput unquam appositas, immo nec in primis typo expressis id factum est. Itaque quamvis in Concordantiis sic distinguerentur, sola tamen mentis acie (intellectualiter) et oculorum intuitu illa distinctio in capite quaesito fiebat.

Harum autem primarum Concordantiarum, quas Hugo invenit, ratio haec est. Vocabulum quaesitum semel tantum ponitur, tum ei subiiciuntur loci omnes, in quibus reperitur, liber, caput libri et pars capitis distincta per a, b, c, d, e, f, g. Sed praestat huius rationis specimen ob lectoris oculos ponere, quaedam referendo vocabula. Quaelibet pagina per quatuor aut quinque columnas est distincta.

AAA	Ios. II. b. XXIV. b.
Ierem. I. c. XIV. d.	II Reg. XXII. b. d.
Ezech. IV. f. XXI. b.	IV Reg. VII. b.
Ioel. I. f.	II Esd. IV. c.
TENEBRAE	Thob. IV. d. V. d.
Gen. I. a.	Iudith. IX. c.
Deut. IV. b. V. f. XXVIII. d.	Esther XI. e. etc.

UNIGENITUS	Ioan. I. b. III. d.
Gen. XII. a. d. f.	Heb. XI. d.
Prov. IV. a.	I. Ioan. IV. c.
Ier. VI. g.	
Amos VIII. f.	UNIGENITA FILIA
Zach. XII. f.	Iud. XI. f.

Quod vero dixi vocabulum semel poni tantum in capite ut supra, ita intelligas, ut, cum vocabuli adiunctum aliquid specialius significat, etiam vocabulum pluries iteretur. Sic vocabulum *Terra* infinities repetitur, *Terra Iuda*, *Terra Moab*, *Terra Australis*, *Terra Aquilonis*, *Terra peregrinationis*, *Terra aliena*, *Terra alienigenarum*, *Terra inimicorum*, *Terra horribilis* etc. innumera: sic etiam *Tempus* primo simpliciter et sine addito, postea *Tempus partus*, *Tempus paricendi*, *Tempus nativitatis*, *Tempus senectutis*, *Tempus meridianum*, *Tempus abundantiae*, *Tempus pluviae* etc. longe plura; sic etiam particula *velut*, *velut arena*, *velut inquinamentum*, *velut foenum*, *velut somnium*, *velut nubes*, *velut fistula* etc. plura. Cuius ultimi vocabuli (*velut*) occasione annotavi, quod sibi persuaserunt quidam in iis Concordantiis primis voces indeclinabiles omissas fuisse, non esse usquequaque verum, omnes enim alicuius momenti adsunt v. g. *olim*, *quasi*, *sicut*, *propter*, *absque* et similes.¹

Hae primae Concordantiae, quae vocantur *Concordantiae S. Iacobi* propter Praedicatorum conventum Parisiensem, domum Sanjacobeam, ubi Hugo eas concinnavit, breves erant, quia vocabulum fere semel tantum ponebatur, tum loci, in quibus reperiendum erat, soli sub eo indicabantur.

In eo statu Concordantiae perstiterunt usque ad annum 1250 circiter; tum vero cum eiusmodi operis utilitatem fratres illius conventus

¹ Ex his, quae ipsius Quetiffi verbis attuli, cognoscitur, primarum Concordantiarum Scripturae sacrae rationem omnino eandem esse, quam serius Seberus in Homericis suo Indice, de quo supra dixi, persecutus est.

Parisiensis in dies experirentur, illud tamen videretur incommodi, quod semper evolvenda esset Scriptura sacra, ut quid hoc vel illo loco scriptum esset agnoscerent, quibusdam visum est longe utilius fore, si ad quemque locum indicatum vocabuli quaesiti adiuncta seu voces quaedam aut antecedentes aut subsequentes iungerentur; sic enim ob oculos primo intuitu posita loci sententia, quid cuique opus esset in promptu haberent: idque haud difficile erat; nam cum in Concordantiis illis primis loci iam indicati essent, restabat solus ad quemque locum addendarum et scribendarum sententiarum labor. Hunc autem libenter sibi assumerunt sodales in gymnasio Sanjacobeo theologiae operam dantes, potissimum Angli, inter quos in primis Ioannes de Derlington,¹ Ricardus de Stavenesby² et Hugo de Croyndonio huic labori incubuerunt.

Hae circa annum 1252. ab Anglis gymnasii Sanjacobei collegis compositae Concordantiae *maximae* (quarum certe quaedam exempla in quatuor volumina erant distincta) propter earum auctores nominantur *Anglicanae*, item propter illum conventum, ubi aequae ac priores breves compilatae sunt, Concordantiae *sancti Iacobi*. In his quoque ut in primis Hugonis omnia Scripturae sacrae capita breviora non secus ac longiora per septem priores alphabeti litteras distinguuntur, id quod lector ex hisce specimenibus cognoscet:

¹ Eius vitam descripsit Quetif l. l. T. I. p. 395 sq. Hic Anglus, Praedicatorum ordinem amplexus in patria, postquam aliquot annos apud suos studiis operam dederat, Lutetiam pro rata suae provinciae ad gymnasium Sanjacobeum missus est, ubi iam agebat ante annum 1250 et quibusdam annis stetit. Exinde in Angliam reversus, non parvam sibi eruditione famam comparavit. Mortuus est Londini 29. Mart. 1284.

² Hic in gymnasio Sanjacobeo iam agebat circa 1250 cum F. Hugone de Croyndonio, gentili suo et collega, teste Quetifio l. l. T. I. p. 209.

AAA.

Ierem. I. b. Aaa Domine Deus ecce nescio loqui quia puer ego sum.

XIV. d. Aaa Domine Deus prophetae dicunt eis non videbitis gladium, et fames in vobis non erit.

Ezec. IV. f. Aaa Domine Deus anima mea non est.

Iohel. I. f. Aaa diei quia prope est dies Domini.

AARON.

Exo. IV. c. Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit.

g. Dixit Dominus ad A. vade in occursum Moysi in desertum.

VII. a. A. frater tuus erit propheta tuus.

XVII. f. A. et Hur sustentabant manus. etc.

Ad finem vocabulorum huius litterae A legitur eodem characterē: *Explicit littera A, quam perfecit Frater R. de Stavenesby.*

Cum autem haec altera Concordantiarum forma videretur prolixior et volumina maioris molis exquireret, non augmento aliquo, non locupletatione ulla, sed resectione potius visa est indigere, ac praeterea inter capita breviora et longiora discrimen habendum, haec quidem ut antea septem prioribus alphabeti litteris, illa vero quatuor tantum discernenda. Qui hanc mutationem suscepit, lectores etiam de hac re monere voluit haec praefatiuncula:

„Cuilibet volenti requirere concordantias in hoc libro, unum est primum attendendum, videlicet quod cum in primis concordantiis, quae dicuntur concordantiae sancti Iacobi, quodlibet capitulum in septem particulas distinguatur, secundum septem primas literas alphabeti videlicet a, b, c, d, e, f, g. In isto opere per eundem modum et in totidem particulas distinguuntur capitula longiora in septem partes aequales, capitula vero breviora tantum in partes quatuor distinguuntur, videlicet in a, b, c, d, ut breviori capitulo in quatuor partes aequales diviso, a. primam contineat partem: b. vero secundam quae a principio recedat, et usque ad medium protendatur: c. vero recedat a medio, et partem tertiam contineat capituli brevioris: d. vero post tertiam partem usque in finem capituli protendatur.“

Haec praefatiuncula in Concordantiis seculo XIII. vergente MS. et vulgariis deinceps factis, tum in primis ad seculum usque

XVI. adultum, id est ad 1526 forte et ultra impressis constanter legitur, ex quo consequitur, hanc tertiam formam resectam quoad sententias in Anglicanis longiores, et leviolem redditam ita placuisse, ut deinceps ab omnibus excepta sit et ubique multiplicata. Eius formae concinnator a pluribus, etiam a Quetifio iudicatur eiusdem Praedicatorum Ordinis sodalis Conradus Alberstatis senior¹ vel Conradus de Halberstat nuncupatus, qui sub finem seculi XIII. florebat, et anno 1321, vir iam gravis in capitulo generali Florentiae suae provinciae Saxoniae diffinitor sedit.

Concordantiarum huius generis titulus est: *Concordantiae maiores, cum declinabilem, utriusque instrumenti, tum indeclinabilem dictionum.* Ut lector cognoscat, quomodo Concordantiae huius tertiae formae ab illis Anglicanis prolixioribus et verbis allatis et capitum divisione differant, eadem specimina, quae supra ex illis attuli, ex his itidem exhibeo, secundum editionem Basileensem anni 1521. Fol. infra recensendam:

Aa

- Hiere. 1. b. Aaa domine deus ecce nescio loqui.
 14. b. prophete dicunt eis.
 Ezech. 4. d. domine deus anima mea non est.
 20. g. domine deus ipsi dicunt.
 Iohel. 1. d. diei: quia prope est dies domini.

Aaron

- Exo. 4. c. egredietur in occursum.
 7. a. erit propheta tuus.
 17. d. et hur sustentabant manus. etc.

¹ Eius vitam descripsit Quetif l. l. T. I. p. 610 sq., ubi etiam de altero eiusdem nominis iuniori disserit. — Eodem Quetifio teste exstat vetus harum Concordantiarum in ipsis typographiae incunabulis editio absque loco, anno vel nomine typographi, quarum exemplum fol. max. Parisiis in Eremitarum Augustinianorum bibliotheca ipse vidit, ad cuius calcem sic legitur: *Fr. Conradi de Halberstat*, cuius forte nomen in codice MS., quem excipiebant editores, sic inscriptum invenerunt.

In eodem statu Concordantiae ab anno 1300 ad concilium Basileense (1430.) remanserant; tum autem eximio ordinis Praedicatorum sodali, Ioanni de Ragusio,¹ qui primum Basileae in ipsa synodo cum Bohemis de particula *nisi*, deinde Constantinopoli, quo a synodo legatus missus erat, cum Graecis de particularum *ex* et *per* vera notione acres habuerat concertationes, in mentem venit, particulas omnes indeclinabiles Scripturae sacrae, quae in Concordantiis supra relatis omissae erant, colligendas esse, ut facta locorum collatione, quid ubique significant, certius cognosceretur. Ioannes de Secubia, Hispanus, Theologiae Doctor, Canonicus Toletanus, qui et ipse in synodo praesens fuerat, in Prologo huic novo operi praefixo eam rem sic narrat:

„— — Ipsis igitur dictionibus indeclinabilibus, quarum significatio propria tunc inquirebatur, aliisque omnibus non tam in novo quam in veteri testamento, cum hoc maioris sit continentiae, multiplicatis occasio praestita est, ut perscrutatio fieret de omnibus, praeterquam de adverbis descendentibus ordinarie a nominibus et participiis. Quod quidem Ioannes ipse [Ragusinus] praeter dictionem *non* et ex minus numerosis quasdam paucas, per semetipsum non fecit, sed in statu constitutus per capellanum suum Galterum Ionau Scotum magistrum in artibus theologiae instructum. Qui primo unum composuit volumen absque ordine alphabetico, sed prout ordine scripturae in libris Bibliae reperiebantur, abinde partes plures excerpens iuxta initia et numerum dictionum non utique omnium. Nam quibusdam earum in quovis capitulo multiplicatissime repertis, una vel duae pro singulo capitulo annotatae sunt. Maiori autem parte in tribus fere annis per illum completa, post eius recessum per alios duos consequenter finis operi est accommodatus, ad eam casu suo opere isto servienti utilitatem, ad quam dictus liber servit concordantiarum. — —“

Itaque Ioannes Ragusinus novi istius vocum indeclinabilium

¹ Sic dictus est a patria, nam Ragusinus Epidaurensisve et Dalmata origine fuit. Mortuus est 1444. Eius vita a Quetifio descripta legitur l. l. T. I. p. 797 sqq.

indicis non quidem per se ipsum, quippe qui maioris momenti negotiis implicatior erat, sed per amanuenses suos primus et certus est auctor. Quod opus summo illorum labore confectum cum accepisset Ioannes de Secubia ordine alphabetico distribuit, et prologo, cuius partem mediam modo attuli, praefixo in lucem dedit. Primus typis commisit Sebastianus Brant Germanus anno 1496. Frobenio typographo usus. Hoc opus inscriptum est: *Concordantiae partium sive dictionum indeclinabilium totius Bibliae.*

Ex hac Concordantiarum historia hucusque, Quetifio duce, proposita elucet:

1. Hugonem de sancto Charo primum eas aggressum esse et ope suorum sodalium perfecisse locis tantum indicatis;
2. Ioannem de Derlington, Ricardum de Stavenesby aliosque Anglos sodales eas auxisse ad locos indicatos adiectis sacrae Scripturae sententiis, sed plerumque longioribus;
3. Conradum de Halberstat tertiam earum formam suscepisse brevioribus capitibus per quatuor tantum litteras distinctis et sententiis Scripturae sacrae ex parte recisis, et sic commodiorem leviolemque reddidisse;
4. Ioannem de Ragusio particularum indeclinabilium in prioribus omissarum alteras Concordantias tentavisse et ope amanuensium perfecisse,

quorum operum tria priora seculo XIII., quartum seculo XV. circiter medio confecta sint.

Denique Quetif l. l. T. I. p. 207 refellit eos, qui dicunt Antonium de Padua ordinis Minorum eiusmodi Concordantias collegisse. Utique *Concordantias morales* concinnavit, quae vero ab illis omnino differunt; exhibent enim locorum sacrae Scripturae collectionem iuxta vitia et virtutes digestorum, non vocabulorum indicem alphabeticum.¹ Praeterea diluitur error eorum, qui putant, Arlottum

¹ Hae Concordantiae, teste Mart. Lipenio in Bibliotheca reali theologica Tom. I. p. 385., prodierunt sic inscriptae: Ant. de Padua Concordantiae Morales SS. Bibliorum cum Annot. Romae 1623. 4.

de Prato, Tuscum eiusdem ordinis Minorum, veteris et novi Testamenti Concordantias in unum comportasse.

Cum horum operum magnus fructus magis magisque eluceret, alii viri docti commoti sunt, ut eadem commoda, quae illi Biblii Vulgatae editionis Concordantiis suis praestiterant, etiam Biblii graecis et Veteri Testamento hebraico eiusmodi operibus praestarent. Nam Euthalius Rhodius, monachus S. Basilii, Sixto Senensi teste in Bibliotheca sancta lib. IV. p. 286.,¹ collegit graeco sermone opus Concordantiarum totius Bibliae, ad imitationem Hugonis Carensis, anno Domini 1300. Has Concordantias graeca manu descriptas ille ipse vidit Romae in antiquis membranis, id quod l. l. p. 312 testatur. Typis hoc opus nunquam est evulgatum. Post eum hucusque nemo exstitit, qui in tota Biblia graeca Concordantias elaboraverit atque ediderit, sed alteri solum Novum Testamentum graecum sibi elegerunt, ut Xystus Betuleius, Henricus Stephanus, Erasmus Schmidius, Car. Herm. Bruderus, alteri solum Vetus Testamentum graecum LXX. Interpretum cum eius Apocryphis, ut Conrad. Kircherus, Abraham. Trommius, de quibus infra dicemus.

Seculo XV. latinis Concordantiis incitatus est Rabbi Isaac Nathan,² ut Concordantias hebraicas elaboraret. Nam in prae-

¹ Utor huius operis ultima editione sic inscripta: Bibliotheca sancta, a F. Sixto Senensi Ordinis Praedicatorum, ex praecipuis catholicae Ecclesiae Auctoribus collecta, et in octo libros digesta. Ab eodem auctore — recognita, aucta. — Postmodum a Ioanne Hayo Scoto, revisa, Scholiisque illustrata. Ultima demum hac editione auctorum recentiorum accessione locupletata etc. Coloniae Agrippinae 1626. 4°.

² Rabbi Isaac Nathan, ר' יצחק נחן sic se ipse appellat in sua praefatione, a quibusdam vocatur ר' מרדכי נחן Rabbi Mardochai Nathan atque ita etiam in prima editione Venetiis excusa, in titulo Concordantiarum, non in priore quidem titulo generali, sed in altero, quae ipsis Concordantiis proxime praecedat. De hac nominum diversitate longius disserit Ioh. Buxtorfius in Concordantiarum suarum praefatione. Quidam ex duplici nomine colligunt duos diversos fuisse ipsius operis auctores, unum R. Mardochai, alterum R. Isaac Nathan.

fatione sua ipse narrat, se iuvenili aetate, quamquam Christianorum disputationes de religione et fide sua fugisset, quotidie a quibusdam parvulis superbe provocatum esse, ut ad ipsorum argumenta responderet; tum se inter eorum libros invenisse librum quendam, quem lingua sua vocarent Concordantias Biblicas, cuius ope omnem lapidem contra se proiectum repulisset; hanc ob causam se eius translationem in linguam hebraeam sibi proposuisse. Ex quibus intelligitur, Nathanem primum Concordantias latinas hebraice convertere statuisse; sed cum eas ob interpretationem latinam sibi non constantem Hebraeis minus profuturas crederet, novo labore ex hebraico textu Concordantias elaboravit, capitum divisione, quam in latinis inveniebat, retenta, additis vero de suo commatibus. Auctor in suae praefationis fine indicat, se hoc opus incepisse anno 198 (secundum supputationem minorem, scil. omisso numero millenario, i. e. anno mundi 5198, qui est annus post Christum nat. 1438), et finisse anno 208 (i. e. a.m. 5208., anno Chr. 1448).¹ Neque tamen hoc decenniis spatio tantum opus solus perfecit, sed plurium scriptorum operâ ea in re usus est. Hunc

Ita iudicat Reuchlinus in praefatione Capitum Concordantiarum, et Angelus a Sancto Romulo in praefatione, quam Concordantiis Marii de Calasio praefixit, ubi haec scribit: „Alias [scil. Concordantias] edidit Hebraice Isaac Nathan Iudaeus Venetiis, typis Iustinianis, postea auctas dedit R. Mardocheus Basileae.“ Aliquot Iudaei de hac re consulti sententiam proposuerunt: unum eius operis fuisse auctorem, sed binominem, quod in gravi quodam morbo, quo in concinnando illo opere correptus fuit, nomen mutaverit. Ita ergo fieri potuit, ut, qui prius Mardochai Nathan appellatus fuit, post recuperatam valetudinem Isaac Nathan vocari voluerit, nomine videlicet illo novo in morbo assumpto. Nam expresse ita se ipse appellat. Mardochai autem vocatur in titulo, qui ab ipso non videtur esse compositus.

¹ Sic recte etiam Buxtorfius in praefatione Concordantiarum suarum scripsit; Io. Christoph. Wolf in Bibliotheca hebraea Tom. I. p. 680. et Iul. Fuerst in Bibliotheca iudaica P. III. p. 22. falso referunt, hoc opus anno mundi 5205, anno Christi 1445 esse finitum, in quem errorem eo ducti sunt, quod numerum ר"ח (i. e. 208), qui in ipso opereclare legitur, permutarunt cum ר"ה (i. e. 205).

virum de Bibliorum studiis illo opere optime meritum alii secuti sunt, quorum opera in subsequenti capite recensebimus.

B. RECENSIO CONCORDANTIARUM EDITARUM

SECUNDUM LINGUAS QUIBUS SCRIPTAE SUNT DISPOSITARUM.

I. Concordantiae Bibliorum hebraeorum.

1. Rabbi Isaaci Nathanis.

Isaac Nathan¹ Concordantiarum opus, quod, ut modo diximus, ad exemplum quidem latinarum, sed novo labore ex hebraico Veteris Testamenti textu, annis 1438—1448 exaraverat, inscripsit: **מַאִיר בְּתִיב הַנִּקְרָא קוֹנְקוֹרְדָּאנְשִׁישׁ** (i. e. illuminans viam, nominatum Concordantiae),² eique longiorem prologum (פְּתִיחָה) praefixit. Hoc opus prodiit primum Venetiis apud Dan. Bombergum anno mundi 284 (i. e. anno Christi 1524.) Fol. sub hoc titulo:

מַאִיר בְּתִיב הַנִּקְרָא קוֹנְקוֹרְדָּאנְשִׁישׁ

למה שראינו כרי חפן מקיף כל קטרי המכתב
הקדוש בשמות וכפעלים לעמוד על מרון השון
הזקודש ושמושיו ושרשיו ולמצוא בנקלה הפסוק
הנרצה ומצואו ומבאור וראינוהו הכרחי ורב
החיוצלה לדורכי במשעולי החכמה
לצבא צבא וכל יעבורה הקדש
אמרנו להדפיכו בנהיצה
כמצוח השר דניאל
בומכירני יצו
שנת רפד
לפק
וחפן ה' בירנו יצלה אמן:

בּוֹי נִי צִי אֵה

¹ Fuerstius in Biblioth. iudaica P. III. p. 22 huius viri genealogiam patriamque sic affert: Is. Nathan (b. Kal. b. Ieh. b. Sal. [i. e. filius Kalonymi Nathan, nepos Iehudae N., pronepos Salomonis N.] *in der Provence*). — Ibid. p. 23 alii quinque libri eiusdem auctoris recensentur.

² In praefatione sua auctor appellat hoc opus: נְקִיבוֹחַ יְגוֹלָם (semi-tae mundi) et אוֹר זָרָע (lux sata), vide Wolfii Biblioth. hebr. T. I. p. 681. T. III. p. 607., Fuerst l. l. P. III. p. 22 sq.

Hic titulus, cuius prima linea typis hebraicis mediae magnitudinis, duodecim sequentes rabbinicis minoribus, extrema, locum (Venetias) indicans, typis hebraicis maioribus exscriptus est, verbis Psalmi 19, 8. 9., quae iisdem maioribus typis hebr. exscripta sunt, ita cinctus est, ut prior media pars versus 8.: תורת יי תמימה משיבת נפש supra titulum, altera media pars huius versus: עדות יי נאמנה מחכימה פתי ad sinistram, a summo ad imum; priora quatuor verba versus 9.: פקודי יי ישרים משמחי infra titulum typis inversis, reliqua eiusdem versus verba: לב מצות יי ברה מאירת עינים ad dextram, ab imo ad summum, legantur.

Hic titulus cum verbis eum cingentibus includitur figuris ligno incisus arcum triumphalem vel simile aliquid depingentibus, in cuius superiore parte legitur extrema pars loci Ies. 2, 3. typis rabbinicis valde minutis exscripta, in duas lineas distributa: כי מציון תצא תורה | ודבר יי מירושלים — Pagina huius folii aversa vacat. Septem folia subsequencia continent Prologum typis hebraicis exscriptum, qui incipit ab hac inscriptione: פתיחה מאיר נתיב לחכם האלהי רבי יצחק נתן זצל. In hoc Prologo auctor operis sui originem rationemque explicat, et (fol. 5—7.) proponit Indicem, in quo cuiusque libri Vet. Test. capita secundum eorum numerum et verba, a quibus quodque orditur, addito numero versuum cuiusque capituli indicantur; praeterea (fol. 8^a) enumerat voces in Concordantiis deficientes. Haec prima octo folia, titulum generalem et prologum continentia carent signaturâ. Reliqua 397 folia inferiore parte numeris 1—50 ita signata sunt, ut numerorum 1—49 quique fasciculum octo foliorum complectatur, quorum quatuor priora iuxta fasciculi numerum a sinistra numeros I II III IIII habent, reliqua quatuor folia neutrum numerum exhibent; ultimus autem numerus 50 tantum quinque folia contineat, quorum tria priora praeter hunc fasciculi numerum numeris I II III a sinistra signata sunt. Superiores foliorum numeri in hoc opere omnino desunt.

Horum 397 foliorum, quae Concordantias ipsas continent, primum (quod inferiore numero I 1 propter titulum caret) exhibet

hunce Concordantiarum titulum alterum, solis typis hebraicis exscriptum:

ספר יאיר נתיב הנקרא בלעז

קונקורדאנסיש שהיגר הפילוסוף האלהי
החכם ר' מרדכי נחן נדפס במצוח
דניאל בוטבירני מאנז'רשא
שנת רפ"ג לפ"ק

¹ בויניציאה

Pagina huius folii aversa vacat. Sequentes paginae omnes in quatuor columnas sunt divisae, quarum prima ad dextram, quarta ad sinistram extrema est. Singula vocabula textus hebraei, tituli librorum biblicorum et loci ex iis allati, in quibus illa vocabula inveniuntur, typis hebraicis minoribus, interpretationes autem illis vocabulis primo loco adiunctae typis rabbinicis minoribus exscriptae sunt. Haec de typographica huius operis ratione praenotanda esse censi.

¹ Hic alter titulus differt 1) a priore generali praeter alia *anno*, quo hoc opus typis exscriptum sit; in hoc enim titulo indicatur שנת רפ"ג לפ"ק i. e. anno 283 secundum supputationem minorem (qui est annus Christi 1523), in illo autem legitur: שנת רפ"ד לפ"ק i. e. anno 284 secundum supputationem minorem (qui est annus Christi 1524); haec vero diversitas annorum facillime eo explicatur, quod ille alter titulus annum indicat, quo opus in typographia inceptum, titulus generalis autem, qui, sicuti usitatum est, postremo typis exscriptum est, annum, quo opus finitum est. Hoc eo confirmatur, quod etiam in ultima linea postfatiunculae huic operi in fine annexae idem annus רפ"ד (1524) significatur. Eadem annorum varietas etiam in aliis libris occurrit, e. c. in ultima editione germanicae translationis Bibliorum, quam auctor ipse Lutherus a. 1544—1545. Witebergae curavit, de qua nuper in libro ad solemnia semisecularia Academiae nostrae edito scripsi. Praeterea hic alter titulus differt 2) ab inscriptione prologi alioque eius loco extremo, ubi leguntur: ראני יצחק נחן (i. e. et ego Isaac Nathan), *nomine auctoris*, qui hic nominatur Mardochai Nathan, in prologo autem Isaac Nathan; de huius differentiae explicatione iam supra p. XIV sq. in annot. 2. dixi.

Has Concordantias hebraicas auctor contexuit ex vocibus tantum flexilibus et appellativis, omissis, propter infinitam propemodum multitudinem, nominibus propriis et particulis indeclinabilibus. In flexilibus autem vocibus, scil. nominibus et verbis opinatur vix ullos locos omisisse aut certe perpaucos.¹

Methodus harum Concordantiarum est eadem ac latinarum, quas imitatus est. Sub prima radice, quae tribus litteris ut plurimum constat, (nam quadrilitteras ad finem cuiusque litterae reiecit) coniungit promiscue omnia ab illa radice provenientia, verba, participia, nomina omnesque illorum formas secundum ordinem librorum biblicorum. Ante omnia autem radice significationem verbis hebraeis exponit, ac si plures significationes habet, illas indicat additis litteris **N**, **Q** etc. tanquam significationum numeris, et singulas seorsim pertractat. Ubi tamen observandum est, ipsum in distinguendis radicibus non ita accuratum fuisse, sed diversas saepe formas confudisse, id quod ipse in fine praefationis suae testatur. Hac ratione contra omnem linguae analogiam et proprietatem multas radices confudit. Praeterea non raro unum idemque vocabulum, seu unum eundemque locum vel in diversis unius radice significationibus, vel etiam in diversis radicibus recensuit, idque propter interpretum varietatem, quod ab uno hac, ab alio alia significatione explicatur, ab hoc ad istam, ab alio ad aliam radicem refertur. Librorum biblicorum ordinem, item capitum biblicorum distinctionem eam retinuit, quae in Bibliis latinis Vulgatae editionis est observata. Hodierna enim capitum distinctio olim in Codicibus hebraeis, Buxtorfio teste, in usu non fuit, sed ex Bibliis latinis introducta.

Hoc opus finitur in antea extremi folii pagina, annexa post-

¹ Ad hoc auctoris de opere suo iudicium Buxtorfius in praefatione suarum Concordantiarum annotavit: „At vero non tam paucos, ut ipse arbitratus est, omissos esse versus, docebit Catalogus locorum integrorum omissorum in calce huius operis, quorum restitutione absolutiores nostrae Concordantiae sunt redditae.“

fatiuncula 9 lineas complectente, typis rabbinicis exscripta; altera huius folii pagina vacat.

Ut auctoris methodus clarius intelligatur, addo tanquam specimen principium primae columnae harum Concordantiarum:

	שמות		אות האלה
ט לא	בי השעורה אביב		אבב
	היום אתם יוצאי בחדש	ממנו נפרדו שני ראצים	
ד יג	האביב	מתחלפי המבטא יהמובן	א
כג טו	למועד חדש האביב	מה שהיה הנרצה ממנו עץ	
	למועד חדש האביב בי בחדש	או פרו או צמח.	
לד יז	האביב		
	ויקרא		איוב
ב יד	אביב קרוי באש גרש כרמל	ח יב	עידנו באבו לא יקטף
	דברים		שיר השירים
	שמור את חדש האביב בי בחדש	ו יא	לראות באבי הנחל
א יו	האביב	ב	מה שהרצין בו השכולח
	יחזקאל		העולה בקנה אחת.
ג טו	הל אביב		

Post hanc *primam* editionem modo descriptam ¹ hoc opus *iterum* prodiit *Venetis* anno 324 (anno Chr. 1564) Fol. apud Laur. Bragadin. auspiciis Arnaldi Ferrerii Parisini, Magistratus Praesidis, cura Meir Franzoni (ben Jakob), edente Maggio Parentino, qui in praefatione haec refert: „Ego hunc librum meis typis et emendatiorem et portatu paratuque faciliorem pulcherrimo characterum genere in communem usum excudendum curavi, ita ut in hac librorum inopia non impressionem tantum repraebere, sed totum opus de integro quasi novum edere mihi viderer.“ ² — *Tertio* correctius prodiit *Basileae* a. 341. (a. Chr. 1581) Fol. apud Ambros. Frobenium, una cum Aharonis Pesaro תולדות אהרון (generations Aharonis) §. e. Indice locorum Scripturae, qui in Talmude Babylonico citantur et explicantur, notatis Codicibus, eorumque capitibus, foliis et columnis, in quibus

¹ Haec editio in Bibliotheca Mariana Halensi asservatur.

² Vide Wolfii Biblioth. hebr. T. III. p. 607.

singuli exstant.¹ Wolfius l. l. I. p. 681. annotavit: „Vidi ego editionem anni 341, Chr. 1581, cuius titulus prae se ferebat *Parisiorum* nomen: editionem ipsam tamen a *Basil.* non puto diversam; deest tamen תולדות אהרון, quamvis in praemonitione promittatur, sicut et in *Basil.* exstat.“

Fortasse easdem Nathanis Concordantias continent Codices MSS., quorum Iac. Le Long in Bibliotheca sacra (Parisiis 1723. Fol.) p. 454. et Wolfius l. l. I. p. 683. III. p. 608 mentionem fecerunt.

Hoc Nathanis opus Anton. Reuchlinus in linguam latinam vertit. Haec translatio a. 1556 prodiit sic inscripta:

Concordantiarum Hebraicarum capita quae sunt de vocum
expositionibus a R. Mardocheo Nathan conscripta
et Latine translata per Antonium Reuchlinum.
Basileae ap. Henric. Petri. 1556. Fol.²

De hac translatione Buxtorfius in praefatione suarum Concordantiarum sic iudicat: „Reuchlini interpretatio est vitiosissima et innumeris scatet erroribus, ubi mentem authoris non est assecutus praeterquam quod in ea textus Hebraeus corruptissime est punctatus.“

Eadem capita lingua latina descripta sunt a Nic. Fullero, cuius versio nunquam in lucem edita est, sed in Bibliotheca Bodleiana cod. 2970. propria ipsius manu exarata servatur, teste Pocockio in praefat. comment. in Ioelem.³

¹ Vide Wolfium l. l. I. p. 129. — Easdem tres editiones breviter recensuit Fuerstius in Bibl. iud. III. p. 22 sq.

² Vide Le Long l. l. p. 454. et Wolfium l. l. I. p. 682.

³ Vide Le Long l. l. p. 454. — Idem p. 455 memorat hasce Concordantias: „Concordantias Bibl. Hebraicorum Gregorio XIII. P. M. nuncupasse Bernardinum a Monte Calv. (qui floruit 1580.) Oldoinus scribit columna 34. volum. 4. Vitae summ. Pontif. in additionibus. — Concordantiae Bibliorum Hebraeo-Germanicae, literis Hebraicis per R. Anselm. 4° Cracoviae 312. (1552.) 344. (1584.)“ At harum Concordantiarum priores Calasii esse videntur, quippe quae Bernardi-

2. Marii de Calasio.

Marius de Calasio, ita cognominatus ab oppido natali, quod inter Samnitum montana non longe distat ab Aquila civitate, humili, sed honesto genere natus, adolescens Francisci instituto nomen dedit. Expletis tirociniis, artium liberaliorum et theologiae curriculis, addiscendae linguae hebraicae totus incubuit. Tantos in hoc studii genere fecit progressus, ut Paulus V. Pontifex eum generalem linguae hebr. magistrum Romae instituerit, Doctorisque privilegiis et titulo decoraverit. Obiit septuagenarius et ultra, d. 24. Ianuarii 1620. Claruit sub Rudolpho, Matthia et Ferdinando Imperatoribus. Scripsit Grammaticam ad hebraicam linguam addiscendam, Dictionarium hebraicum, et hasce Concordantias hebraicas, quas Paulus V. post auctoris obitum accurate edi praecepit, et Benigno Genuensi, Minorum Generali Ministro, hanc curam tantj operis edendi demandavit. Dum autem perquireretur vir praecipue hebraicae linguae gnarus, qui, quod auctor morte impeditus praestare non potuit, eius nomine diligentius et accuratius absolveret, Michaeli Angelo a Sancto Romulo, Ord. Minorum de observ. Provinciae Genuae, Theologiae Professore et Hebraicae Linguae Lectori generali, haec provincia mandata est, ut sedula cura omnia secundum ipsius auctoris mentem exacte praestita prelo committerentur.

Hoc opus in quatuor tomos formae maximae distributum Romae 1621. prodiit sic inscriptum:

Concordantiae | Sacrorvm Bibliorvm | Hebraicorvm, | In quibus
Chaldaicae etiam Librorum Esdrae, et | Danielis suo
loco inseruntur: | Deinde, post Thematum seu Radicum
omnia deriuata, et vsus | latius deducta; ac linguarum

nus a Monte Calyo Pontifici Gregorio XV. dedicavit; alterum vero opus Rabbi Asch. Anschel, inscriptum מִרְכָּבַת הַמִּשְׁטָח, quod Cracoviae 1534. 4°, ibid. s. a. 4°, ibid. 1552. fol., ibid. 1584. 4° prodiit, potius inter Lexica Vet. Test. recensendum esse, ex iis elucet, quod Fuerstius in Biblioth. iud. I. p. 46. de eo refert.

Chaldaicae, Syr. et Arab. vocabulorumque | Rabbini-
 corum cum Hebraicis conuenientiam; Latina ad | verbum
 uersio adiungitur, ad quam Vulgatae, | et Septuaginta
 editionum differentia fi- | deliter expenditur. | Demum
 Nomina propria ad calcem nouo ordine digeruntur. |
 Auctore R. P. Doct. F. Mario de Calasio | ord. Min.
 obser. Prou. Romanae, linguae S.^{tae} | professore. | Opus
 Reipub. Christianae, et praesertim Diuini uerbi con-
 ciona- | toribus, ac S. script. studio incumb. summè utile,
 et apprimè necessarium. | Tomvs Primvs. | (*Infimo loco,*
figuris interpositis:) Romae MD C XXI. | Apud Ste-
 phanum Paulinum Superiorum permissu. | Phil. Tho-
 massinus fecit.

Hic titulus non typis exscriptus, sed una cum multis figuris, qui-
 bus cinctus est, a Phil. Thomassino aeri est incisus. — Duo folia
 titulum sequentia continent Superiorum veniam hoc opus imprimendi
 et Fr. Bernardini a Monte Calvo epistolam dedicatorem ad Gregorium
 XV. Pontificem; tria subsequenteria Fr. Michaelis Angeli a Sancto
 Romulo praefationem ad Lectorem, et auctoris vitam; sequens folium
 (b 1) continet Francisci Donati Romani Ord. Praedicatorum, S. Theol.
 ac Linguarum Oriental. Prof., carmina hebraica et syriaca in laudem
 Auctoris et Operis; quinque sequentia, quorum duo priora signata
 sunt: b 2, b 3, exhibent Lucae Guaddini Hiberni Manapien., olim
 apud Salmanticens. Theol. Professoris, De Hebraicae Linguae
 origine, praestantia, et utilitate, ad sacrarum literarum studiosos
 interpretes, Opusculum.

In sequenti folio littera *A* signato orditur Concordantiarum
 Tomus I. ab hac inscriptione:

Concordantiae Sacrorvm Bibliorvm Hebraicorvm

Quibus accesserunt

A fronte cuiusque vocis, seu radicis Hebraicae amplissima
 eius derivatorum, usuum, significationumque declaratio;
 ac postmodum vocabulorum aliquot Chaldaicorum, Syriac.
 Rabbinic. et Arabic. vel ab ipsis radicibus Hebraicis

derivatorum, vel cum iisdem quoquo modo congruentium convenientia: Voces Chaldaeae quae reperiuntur in libris Hezrae, et Daniel iuxta Hebraicarum ordinem accurata opera digestae: Interpretatio Latina ad verbum: addita in margine varia lectione Vulgatae editionis, et Septuaginta Interpretum ad quamlibet cuiusque thematis Hebraici, Chaldaicique dictionem fideliter ac diligenter examinata.

Nomina quoque propria Hebraea, et Chaldaea virorum, mulierum, populorum, idolorum, urbium, fluviorum, montium, caeterorumque locorum, quae in Bibliis leguntur.

Quae suis singula locis, et ordine alphabetico succincte, ac dilucide explicantur

A R. P. Doct. Fr. Mario de Calasio Ordinis Min. de obser. Sancti Francisci Prov. Rom. Linguae Sanctae Professore.

Hic Tom. I. Concordantiarum (praeter 12 folia modo descripta, quorum sex priora carent signatura, sex altera signata sunt litt. *b*) continet 210 plagulas litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Ooo signatas, quarum quaeque 3 plagulas complectitur. Ad has signaturas inferiores accedunt in quaque pagina (a dextra et a sinistra) bini numeri superiores; unaquaeque enim duplici linea media in duas partes est divisa, quae, ubi non significationum declarationem et convenientia aliarum linguarum, sed locos, in quibus radix quaedam invenitur, exhibent, iterum simplici linea bipartitae sunt, quapropter plurimae paginae quadripartitae apparent. Hic Tom. I., qui fol. Ooo 6^a, pag. 1438 finitur, complectitur radices a litteris **Ⲁ**—**ⲟ** incipientes.

Tomus II. in primo folio eundem titulum generalem habet ac Tom. I., solo Tomi numero mutato. In subsequenti folio A 2 signato (pag. 5 et 6) orditur Concordantiarum Tom. II. ab eadem inscriptione ac fol. A (1) Tomi I. Hic Tom., complectens radices a litteris **Ⲡ**—**Ⲟ** incipientes, continet 156 plagulas litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Fff signatas, 1246 pagg. — Tomus III. eodem modo

instructus, complectens radices a litteris א — פ ordientes, continet 210 plagulas litteris A—Z. Aa—Zz, Aaa—Ooo signatas, 1440 pagg.

Tomus IV. habet duos titulos, unum a dextra libri parte, titulo priorum Tomorum, praeter numerum Tomi mutatum, aequalem, alterum a sinistra libri parte. Illum titulum subsequuntur 278 folia a dextra ad sinistram (aeque ac in prioribus Tomis) progredientia, litteris A 2—Z, Aa—Zz, Aaa signata, quarum Pp 5 folia,¹ Aaa 3, reliquae 6 complectuntur. Horum 278 foliorum 227 priora (A 2 — Pp 5, pag. 5—908) continent radices a litteris א — פ incipientes. Fol. Qq 1^a — Rr 1^b, pag. 913—940 quadripartitae exhibent Indicem hebraicum et latinum, in quo initia capitum singulorum librorum Vet. Test., addito numero versuum cuiusque capituli, afferuntur. Sequentia folia Rr 2^a — Aaa 3^b, pag. 911—1116 bipartitae continent Interpretationem nominum propriorum sic inscriptam: Hebraea, et Chaldaica Nomina virorum, mulierum, populorum, idolorum, vrbium, fluuiorum, montium, caeterorumque locorum, quae in Bibliis veteris Testamenti leguntur, cum aliquot appellatiuis Hebraicis, et Chaldaicis vocibus: adiecta eorum expositione, et explicatione. Locorum praeterea descriptio ex Cosmographis. Huic inscriptioni subiuncta est typographi praefatiuncula. — Reliqua huius Tomi 46 folia non pertinent ad illum titulum priorem, sed ad huncce alterum a sinistra libri parte positum, tribus figuris ligno incisus superne ornatum:

Index | Voeym omnivm Latinarvm, | Quibus exponuntur Hebraicae, Chaldaicae, Syriacae, et Arabicae, quae in Dictionario huius operis, | seu declaratione vsuum, derivatorum, ac significationum cuiusque thematis Hebraici, | et linguarum aliarum Conuenientia continentur. | Ad huius calcem alter habetur Index Nominum propriorum, prout in Latina Vulgata editione proferuntur, ex quo

¹ Sextum huius litterae folium deest, id quod ex paginarum numeris interruptis, inter quos 909 — 912 desiderantur, elucet.

eorum- | dem Hebraica lectio, et eius expositio facile inueniri possit. | Fratris Michaelis Angeli a Sancto Romulo Ordinis Minorum de Obseruantia, Prouinciae Genuae, Sacrae Theologiae | professoris, et Romae in Conuentu S. Mariae de Aracaeli Hebraicae linguae Lectoris generalis, | studio, ac labore dispositi, et ordinati. | De mandato Reverendiss. P. F. Benigni a Genua | totius Ordinis Fratrum Minorum Ministri Generalis. | (*Infra haec leguntur quatuor priora verba hebraica loci Psalm. 119, 96. subiuncto orramento*) Romae. Ex Typographia Stephani Paulini. M. DC. XXII. | Superiorum permissu.

45 folia, quae hunc titulum a sinistra ad dextram progrediendo sequuntur, signata sunt litteris A - H, quarum H 4 folia, reliquae 6 folia complectuntur. Eorum paginae sunt quadripartitae, sed numeris superioribus carent. Fol. A 2^a — G 6^a continent Indicem Dictionum Latinarum, fol. G 6^b — H 4^b Indicem Nominum propriorum.¹

In hoc opere splendidissimo et sumptuosissimo textus hebraeus ex Nathanis Concordantiis supra descriptis desumptus est, eiusque ordo et methodus retenta, sedula autem industria est adhibita in emendandis depravatis tum numeris tum vocibus, sed loci deficientes non restituti sunt. Voces Chaldaicae ex Daniele et Esra passim suis locis sunt insertae, non tamen omnes. Radicum expositionibus hebraicis R. Nathanis (quae in hoc opere non, sicuti in illo, rabbinicis, sed hebraicis typis exscriptae sunt) iuncta est latina illarum interpretatio, quae, Buxtorfio teste in praefatione Concordantiarum, ex Reuchlini versione supra memorata maiori ex parte est desumpta. Huic expositioni deinde ampliorem auctor ipse addidit. Praeterea voces aliarum linguarum, ut rabbinicas, chaldaicas, syriacas et arabicas, ab iisdem radicibus ac hebraicae descendentes, vel cum his convenientes, simul affert et expli-

¹ Hoc opus in Bibliotheca Academ. Halensi servatur.

cat. Universum autem opus litterali interpretatione latina ad latus posita, quae ut plurimum ex Xante Pagnino desumpta, illustratum est, additis in margine Vulgatae versionis et LXX Interpretum discrepantiis.

Ut lector ipse hoc opus cum illo Nathanis conferre possit, et clare cognoscat, quanto fusius hoc sit digestum, ex eo nunc specimenis instar eandem primam affero radicem, quam ex illo exhibui.

שרשי אות האלף
אכב

ממנו נפרדו שני ראשים מתחלפי המבטא והמובן
Inde dividuntur duo capita intelligentiam et significationem mutantia.

א מה שהיה הנרצה ממנו עץ או פרי או צמח

Primum, quod ab eo derivatur arborem, seu virgultum, fructum, vel florem denotat, אכבי virens, viror, aut virgultum, lignum virescens, arbustum, flos.

ב מה שהרצון בו השבולת העולה בקנה אחת

Secundum, spicam ascendentem in culmo uno, אכבי Novae fruges adhuc virescentes, sive etiam spica maturescens, spica cum calamo. Item אכב et אכבי sumitur pro mense novarum frugum.

אכב est fructus plur. אכבים : אכבה flos, pomum, virgultum, surculus, germen viride et gracile.

Convenientia aliarum linguarum.

Chald. אכבי et אכוב idem est quod Hebraeis, spica maturescens, spica cum calamo, fruges novae, et etiam tempus, quo fruges maturescunt. Exod. 13. 4. In Targum Hodie egrediemini in mense אכובא novarum frugum.

אכבה fructus plur. אכבין et אכבין Dan. 4. 9. Psal. 67. vers. penult. in Targ.

Chald. אכוב et Syriac. אכובא fistula ex novarum frugum calamo confecta, καλαμὶς cythara, instrumentum musicum. plur. Arabice انبوب انبوب loco daghes, tibia, sive instrumentum musicum: hinc انبوبة anubuae tibicines.

Rabb. אֲבִיבֹת *sunt* בכִּירוֹת . אֲבִיב . ver אֲבִיבִי . vernus, vernalis. נִקְרָת אֲבִיבִית punctum vernale.

Item Rabb. אֲבִיב *vel* אֲבוֹב quicquid calami similitudinem habet, ut אֲבִיב רוֹעָה . Arab. *أبواب الراعي* *abbub alrai*, calamus pastoris, *herba unicaulis, et frumenti calamo similis.*

שֶׁל קְלִיֹּת או קְלָאִין אֲבוֹב calamus tostionis, *calamus, vel baculus ferreus, quo aliquid torrendum igni adhibetur; aut etiam quo ignis accenditur.*

In his locis solummodo haec radix invenitur.

I.	א
<i>Iob.</i>	אִוֹב
Adhuc eo in virore suo non succidetur. 8. 12.	עִוְדָנוּ בָאֵבוּ לֹא יִקְטָף ח יב
<i>Canticum Canticorum.</i>	שִׁיר הַשִּׁירִים
Ad videndum ^b in fructus convallis. 6. 10.	לְרֹאוֹת בְּאֵבֵי הַנָּחַל ו י
<i>Daniel.</i>	דְּנִיָּאל
Ramus eius pulcher et fructus eius multus 4. 9.	עֲפִיָּה: שְׁפִיר וְאֵנְכָה ד ט
Excutite frondem eius, et dispergite ^c fructum eius:	אֲחָרוּ עֲפִיָּה וּבְדַרוּ
Et frons eius pulchra, et fructus eius multus, 4. 11.	אֵנְכָה ד יא
	וְעֲפִיָּה שְׁפִיר וְאֵנְכָה
	שְׁנִיא ד יח
II.	ב
<i>Exodus.</i>	שְׁמוֹחַ
Quia hordeum ^d viride. 9. 31.	בֵּי הַשְּׁעִירָה אֲבִיב ט לא
Hodie vos egredientes in mense ^e frugum novarum. 13. 4.	הַיּוֹם אַחַב יוֹצְאִים יג ד
Ad tempus mensis ^f frugum novarum. 23. 15.	לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב כג טו
In tempore mensis ^g Abib, quia in mense ^h primitivorum. 34. 18.	לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב כי
<i>Levitic.</i>	וִיקְרָא
Teneram spicam tostam in igne, triticum contusum viridis spicae. 2. 14.	אֲבִיב קְלוּי בָאֵשׁ נִרְשׁ ב יד
<i>Deuteron.</i>	דְּבָרִים
Observa mensem ^k Abib, etc. quia ^l in mense Abib 16. 1.	שׁוּמְרֵ אֶחַד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב יו א
<i>Ezechiel.</i>	יַחְזַקְאֵל
Tel Abib. 3. 15.	חַל אֲבוֹב ג טו

Latinae horum 12 locorum interpretationi in margine additae sunt (minoribus typis exscriptae) Vulgatae editionis et Septuaginta Interpretum discrepantiae, quarum illae littera *V*., hae litt. *S*. signatae sunt, praefixis litteris *a—h*, *k—m*, in lat. interpretatione repetitis, quibus indicatur, ad quas interpretationis voces notae marginales pertineant. Ut lectori integrum huius primae radice specimen ex illo opere proponatur, has quoque h. l. affero:

a *V*. Cum adhuc esset in flore *S*. adhuc existens in radice — b *V*. poma *S*. in germine — c *V*. fructus — d *V*. esset virens. *S*. germinaverat. — e *V*. *S*. novorum — f *V*. *S*. novorum — g *V*. verni temporis — h *V*. de spicis adhuc virentibus *S*. nova — k *V*. novarum frugum *S*. novorum — l *V*. in isto mense *S*. mense novorum — m *V*. acervum novarum frugum *S*. captivantem sublimis.

Hae Calasii Concordantiae, teste Lipenio l. l. T. I. p. 384., recusae sunt *Romae* 1657 et iam prius *Coloniae* 1646.

3. Iohannis Buxtorfii.

Iohannes Buxtorfius sen., a. 1564. 25. Dec. Camenae in Westphalia natus, inde ab a. 1591. Professor linguarum orientalium in Academia Basileensi, post alia opera, quibus de linguae hebraicae studio optime meruit,¹ praesertim postquam Biblia Hebraica Rabbinica a. 1619 absolverat,² Concordantias quoque hebraicas meliori ratione, quam antea prodierant, edendas suscepit, sed, dum hoc opus gravissimum in lucem edere magno nixu conaretur, lue tunc grassante 13. Sept. 1629 abreptus est et postremum sui ingenii industriaeque monumentum filio Iohanni Buxtorfio (a. 1599. 13. Aug. Basileae nato, a. 1630, Prof. linguae sanctae et 1647. Prof. Theol. nuncupato, a. 1664. 16. Aug. ibidem mortuo) dereliquit, ut hoc coeptum perficeret et extremam ei manum im-

¹ Vide Guil. Gesenii *Geschichte der hebr. Sprache und Schrift* p. 110. 113 et de Buxtorfio fil. ibid. p. 122.

² Conf. Le Long l. l. p. 67 sq.

poneret. Hic patris Concordantias ab ipso finitas cum sua praefatione a. 1631 scripta edidit sub hoc titulo:

Iohannis Buxtorff

Concordantiae | Bibliorum | Hebraicae, | *Nova et artificiosa
methodo | dispositae, in locis innumeris deprava- | vatis emen-
datae, deficientibus plurimis expletae, Radici- | bus antea
confusis distinctae, et significatione | vocum omnium Latinâ |
illustratae:*

Quibus

Primum Locus quaesitus quasi in momento ostenditur, |
aut facillimo jucundissimoque labore invenitur.

Secundo Lexici Hebraici omnibus vocibus flexilibus | com-
pleti, forma absoluta proponitur.

Denique Masora sive Critice perfecta, quoties, | quâ formâ,
quo libro, cap. et versu unaquaeque vox declinabilis in
textu Hebraeo invenitur, numerato traditur.

Accesserunt

Novae Concordantiae Chal- | daicae omnium vocum, quae
Corpore Biblio- | rum Hebraico continentur:

*Cum Praefatione, quâ Operis usus | abunde declaratur, |
Per Iohannem Buxtorffium Fil. | Ling. Sanctae in Acad.*

Bas. Prof. ordinar.

Basileae, | *Sumptibus et typis Ludovici König. | Anno
MDCXXXII.*

Hic titulus multis figuris ligno incisis cinctus est; suprema eius linea, auctoris nomen exhibens, et tres infimae, locum, typographum annumque indicantes, a reliquis tituli lineis separatae sunt figuris interpositis.

Hoc opus formae maximae continet 233 plagulas, quarum duae priores uno asterisco, tres subsequentes duobus asteriscis, ceterae litteris A — Z, Aa — Zz, Aaa — Zzz, Aaaa — Zzzz, Aaaaa — Yyyyy, quarum quaeque duas plagg. complectitur, signatae sunt. Paginarum numeri omnino desunt.

In praefatione, quae in foliis *2^a — **6^b exhibetur, Buxtorfius fil. primum disserit de origine *Indicum*, praesertim *Concordantiarum Biblicarum, primarum latinarum* et, quae ad earum imitationem proxime secutaë sunt, *graecarum* Euthalii Rhodii, Xysti Betuleii, Henr. Stephani, Conr. Kircheri (de his brevissime) et (prolixius) *hebraicarum* Nathanis et Marii de Calasio; deinde explicat patris suamque rationem, qua ipsi hoc novum opus digesserint: de eius *materia, methodo et interpretatione latina*; denique *usum* Concordantiarum triplicem, in titulo memoratum, paulo fusius declarat.

Concordantiae ipsae ordiuntur fol. A 1^a et a dextra ad sinistram progredientes finiuntur fol. Qqqqq 2^b; singulae paginae quadripartitae sunt i. e. in quatuor columnas divisae. — In fol. Qqqqq 3^a — Vuuuu 1^a med. quadripart. exhibentur Concordantiae Chaldaicae omnium vocum, quae in Danielis et Esrae capitibus Chaldaicis continentur, quibus in inferiore media parte fol. Vuuuu 1^a tripartita adduntur Voces in Concordantiis deficientes. — In fol. Vuuuu 1^b — 4^b tripart. continentur Initia capitum singulorum librorum biblicorum, et numerus versuum uniuscuiusque capitis, secundum eam distinctionem, quae in hoc Concordantiarum opere est observata; deinde sequuntur fol. Xxxxx 1^a — 3^b med. tripart. Notae emendationum, Xxxxx 3^b med. — 4^b tripart. Loca integra, in antiquis Concordantiis Hebraicis ommissa, Yyyyy 1^a — 3^a tripart. Loca in Concordantiis Hebraicis editionis Frobenianae depravata,¹ Yyyyy 3^b tripart. Tabula radicum Hebraicarum, quae in Concordantiis Hebraicis R. Mardochei Nathanis confusae aut male distinctae fuerunt, nunc autem in meliorem ordinem redactae et distinctius propositae.

Materia harum Concordantiarum sunt omnes voces hebraeae flexiles, quotquot in Vet. Test. libris hebraicis extant, quaedam etiam particulae indeclinabiles. Has voces suppeditarunt Concor-

¹ Haec spectant ad editionem Concordantiarum Nathanis tertiam, quae Basileae apud Ambr. Frobenium 1581. Fol. prodiit (vide supra p. XX.), ex quibus intelligitur, Buxtorfium hac editione in suo opere usum esse.

dantiae Nathanis, quibus autem addendi erant aliquot centeni loci, quos ille praeterierat, etiam quaedam voces novae ab illo omissae. Augmenti novi loco censi potest et hoc, quod omnes illi loci, qui in prioribus Concordantiis duas vel tres diversae formae voces unius radiceis continebant, de novo fuerunt describendi, ut singulae formae iustum suum numerum acciperent. Praeter haec omnia hae Concordantiae prioribus longe castigatiores sunt; plurimi enim loci illarum pravi in his sunt emendati. — Duo autem his Concordantiis hebraicis desunt: primo *particulae quaedam indeclinabiles*, secundo *nomina propria*.

Concordantiae chaldaicae de novo sunt adiectae. In his non solum voces flexiles, sed etiam omnes particulae indeclinabiles continentur. Quod ab hebraicis separatae sunt, neque illarum alphabeto insertae, id quidem ea de causa factum est, quod de illis initio operis non erat cogitatum.

Methodus, quae in prioribus Concordantiis erat obscura, confusa et difficilis, cum sub una radice, eius tam primitiva quam derivativa, una cum singulorum flexionibus diversisque formis, sine ulla distinctione, sine ullis vocalium notis essent proposita, in his novis est clara, ordinata et facilis.

Primo enim omnium in fronte cuiusvis vocabuli proponitur radix tribus maiusculis litteris expressa; quae plures quam tres habent radicales, in fine cuiusque litterae alphabeti seorsim proponuntur. Radici continuo apponitur Nathanis expositio hebraica typis rabbinicis; huic hebraicae expositioni de novo subiicitur, uno vel pluribus vocabulis, quasi summaria eius interpretatio latina, radiceis significationem generalem exhibens. Si radix multiplicis est significationis, in certum significationum numerum distribuitur, quae sigillatim deinde declarantur et proponuntur.

Radice dicto modo propositâ, et, ubi necesse, in ramos suos diductâ, singulae sequuntur voces, a quibus loci biblici subiuncti dependent. Voces hebraeae principales in medio lineae ponuntur, punctis vocalibus vestitae, et interpretatione latina ad sinistram illustratae. Loci biblici, in quibus propositum vocabulum reperitur,

secundum biblicorum librorum ordinem, qui in his Concordantiis idem est ac in prioribus, subiunguntur.

In vocibus hebraeis digerendis ordo hic est observatus: primas fere ubique partes habent verba, secundas nomina verbalia, si quae ab illis derivantur. In verbis considerantur coniugationes, modus, tempus, numerus, persona, genus, in quibus singulis idem ordo, qui in Grammatica in paradigmatis, est servatus. Idem ordo etiam in nominibus tenetur. In compositione praefixa praecedunt suffixis, in his ordo personarum naturalis observatur.¹

Ut lector hoc opus cum prioribus etiam exemplo quodam facilius comparare possit, eandem ac in illis affero radicem, a qua ordiuntur.

II. Spica cum calamo: arista:
nomen mensis.

Spica. אָבִיב

כי השעורה אביב שמר' ט לא
אביב קלוי בִּיאֵשׁ ויקר' ב יד
חל אביב יחזק' ג טו

Spica. הָאָבִיב

אחם יוצאי' בחדש האביב שמר' יג ד
למועד חדש האביב כג טו
למועד חדש האביב כי
בחדש האביב לר יח
שמר' אח חדש האביב
כי בחדש האביב דבר' יו א

אות האלה

אבב ממנו נפרדו שני ראשים
מתחלפי המבטא והמובן:

Significata eius duo sunt.

א מה שהיה הנרצה, ממנו עץ או
פרי או צמח:

I. Viror, virgultum.

In virore suo. בְּאִבּוֹ

עֲזָנָנוּ באבו לא תִקְטֹף איר' ח יב

In virentia. בְּאִבֵּי

לראוח באבי הנחל שיר' ו י
ב מה שהרצון בו השכולח העולה
בקנה אחת:

4. Christiani Noldii.

Buxtorfius fil. in praefatione operis praecedentis ipse memorat, in eo desiderari primo particulas quasdam indeclinabiles, secundo nomina propria; particulas indeclinabiles quidem deficientes non adeo multas esse, sed admodum frequentes, ita ut haud medioeris sit laboris, si quis et harum perfectas Concordantias concinnare

¹ Hae quoque Concordantiae in Bibliotheca Academ. Halensi asservantur.

velit. Deinde addit, se comperisse, labore illo iam defunctum esse Martinum Trostium, in Academia Wittembergensi Linguae Hebraeae Professore, qui secum illius communicationem per litteras esset pollicitus. Id vero non factum est, et Trostio mortuo compertum est, Concordantias eius non fuisse nisi imperfecta studiosorum collectanea, et abrupta, antequam ad finem pervenissent. Quapropter Concordantiae particularum hebraicarum satis diu frustra desideratae sunt.

Tum Christianus Noldius (a. 1626. 22. Jun. Hoybyae in Scania natus, academicis studiis absolutis Rector gymnasii, quod Coroniae est, nuncupatus, postea in Academia Hafniensi Professor Theologiae, ubi a. 1683. 22. Aug. mortuus est) ad hunc laborem manum admovit. Hoc opus ad finem perductum a. 1679. forma quaternaria minori prodiit sub hoc titulo:

Christiani Noldii

In Reg. Acad. Haun. SS. Theolog. D. et P. P.

Concordan- | tiae Particularum | Ebraeo Chaldaicarum:

In quibus,

Partium Indeclinabilium, quae occurrunt in Fon- | tibus, et haecenus non expositae sunt in Lexicis aut | Concordantiis, natura et Sensuum va- | rietas ostenditur.

Digeruntur eâ methodô; ut Lexici, et Concor- | dantiarum locô, simul esse possint.

Accommodantur huc etiam Particulae Graecae, | conferuntur Versiones, et multa Scripturae Loca ita expli- | cantur, ut ubi tenebrae vel dissensiones sunt, | adjungantur annotationes et | vindiciae.

Basil. Proaem. de Spir. S.

*Ei ἐκ τοῦ νόμου ἴδιαι ἐν, ἣ μία κεφαλαία οὐ παρε- |
λέσεται, πῶς ἂν ἡμῶν ἀσφαλὲς ἐπερβαίνεν |
καὶ τὰ μικρότατα;*

Hafniae | Sumptibus Authoris. | Literis Reg. Majest. et Acad.
Typogr. Cornificii Luft. | Anno M. DC. LXXIX.

In pagina tituli aversa legitur censoris, Georg. Witzlebbii Professoris, de hoc opere testimonium. Huic folio antecedunt duo, quorum prius in altera pagina Noldii effigiem, eius nomine et titulo, atque anno, quo picta est, cinctam, subiunctis versibus Olai Borrichii, alterum folium in priori pagina breviorum libri titulum: „Concordantiae | Particula- | rum | Ebraeo-Chal- | daica- | rum | Hauniae | 1679.“ figuris cum inscriptionibus cinctum continet. Effigies et hic titulus cum adiunctis aeri incisi sunt.

In huius libri exemplo, quod ex Bibliotheca Orphanotrophei Halensis in manibus habeo, illum titulum pleniorum sequuntur 3 plagulae *, **, *** signatae, quae hîc, nescio quo casu, falso interpositae sunt,¹ quam ob causam h. l. ea praetermitto. Subsequens

¹ Has tres plagulas (12 folia) hîc falso insertas esse persuasum mihi est. Nam prima harum plagularum continet Augusti Pfeifferi (Lipsiensis Professoris † 1698.) dedicationem ad Electorem et Principes, altera plag. eiusdem dedicationem ad Provinciarum Saxoniae Electoralis Status et Ordines, Lipsiae a. 1685. Kal. Martiis scriptam, tertia plag. praefationem ad lectorem eodem die scriptam, cui in ultima pagina rhythmica *προσφώνησις* ad librum abiturientem annexa est. In huius paginae infima parte legitur Custos qui a typographis dicitur, initium subsequentis paginae indigitans: „DIFFI-“. Hae tres plagulae ne unam quidem syllabam exhibent, quae ad Noldianum opus eiusque auctorem spectet; neque annus 1685. congruit cum opere a. 1679. edito; neque custos cum pagina subsequenti, quae non orditur a forma quadam vocis *Difficilis*, sed a verbis: Ad Celeberrimum Virum etc. Quaerenti, ad quodnam opus hae plagulae hîc falso interpositae pertineant, sine ulla cunctatione respondeo: ad Augusti Pfeifferi *Dubia vexata Scripturae Sacrae, sive loca difficiliora Vet. Test.* — — dilucide expedita — —; nec non ebraica atque exotica N. T. e suis fontibus derivata. (Dresdae 1679. 4.) Secunda huius libri editio recognita, cui accedit Decas selecta exercitationum biblicarum, prodiit Lipsiae et Francof. 1685. 4. Contigit mihi, hanc editionem in Bibliotheca Orphanotrophei Halensis, postquam illa iam scripseram, invenire, quo libro coniectura mea omnino confirmatur. Illa enim 12 folia hîc post titulum longiorum (cui aequae ac in Noldiano opere duo folia antecedunt, auctoris effigiem et titulum breviorum figuris cinctum, utrumque aeri incisum, continentia) et secundum

folium, quod, illis 12 foliis praetermissis, secundum ipsius libri iudico, continet tria carmina: Thomae Bartholini et Pauli Vindigii ad Christ. Noldium atque Georgii a Möiniche in eius effigiem, in seq. tertio legitur Noldii epistola nuncupatoria ad Christianum V. Regem Daniae etc. Haun. Cal. Sept. 1679. scripta, quartum fol. exhibet praefationem ad lectorem, in qua de suo opere disserit. — Subsequens opus ipsum continet 1) 95 plagulas litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Yyyy signatas,² pagg. 1—776, in quibus particulae hebr. et chald. alphabetico ordine afferuntur, earum usus et significationes, et loci biblici, in quibus inveniuntur, partim simpliciter libro, capite et versu, partim una cum verbis ipsis hebr. aut chald. et latine versis notantur. In hac latina interpretatione saepissime additi sunt numeri uncinis inclusi, qui spectant ad annotationes illico memorandas. Hae 776 paginae non in columnas divisae sunt. 2) 39 plagulas paulo minoribus litteris A—Z, Aa—Pp signatas, pag. 777—1186., in quibus exhibentur 2016 Annotationes et Vindiciae, ad quas numeri illi spectant, qui in praecedentibus plagulis latinae interpretationi appositi sunt. Hae paginae in duas columnas sunt divisae. 3) sequens plagula Qq, pag. 1187—1194. item bipartitae, inscripta est: Index. Plus quam bis mille Locorum Scripturae: in quae

dedicationis folium inveniuntur, et ultimae paginae custos: DIFFI- indigitat primam vocem subsequentis primae ipsius operis paginae, quae incipit ab inscriptione: DIFFICILIORUM SCRIPTURAE LOCORUM. CENTURIA PRIMA. — Eisdem tres plagulas non solum in eo exemplo, quod ipse in manibus habeo, sed etiam in aliis hic falso insertas esse, certe in eo, quo Tympius usus est, colligo ex eius verbis, quae in praefatione libri illico recensendi occurrunt: „Caeterum, quae nonnunquam nudis parentheseos signis inclusa vides, crisin prioris editoris, nescio an Pfeifferi sapiunt, quae ipsa tamen vel praepostere fuit adhibita, vel mendose expressa.“ Haec verba excitant coniecturam, Tympium quoque in suo exemplo istis locis Pfeifferi nomen legisse, indeque argumentatum esse, non ipsum auctorem, sed fortasse Pfeifferum illarum Concordantiarum fuisse editorem.

¹ In hoc libro alphabetum non, ut alias, 23, sed 24 plagulas complectitur, cum inter T et X post litteram V, etiam W signandi causa adhibeatur.

aliquid annotatum fuit. 4) in duabus ultimis plagulis Rr, Ss signatis, pag. 1195—2010, quae in tres columnas divisae sunt, proponuntur: Index II. Vocum Ebraicarum, Chaldaeo-Syriacar. et Arabicarum (—p. 1199), Index III. Vocum Graecarum (—p. 2003 med.), Index IV. Rerum (—p. 2010 med.), cui subiuncta sunt Menda Typographica.

In hoc opere immensi laboris particulae ita explicantur, ut sub unaquaque in medio lineae maiusculis typis exscripta enumerentur eius significationes, quarum cuique subiunguntur loci biblici, in quibus (Noldii quidem iudicio) hanc vim habet; praeterea indicantur loci, in quibus (illius iudicio) deest vel ubi redundat, denique loci, in quibus cum praefixis, aut suffixis, aut particulis separabilibus, aut litteris paragogicis coniuncta est. De varia ratione, qua loci biblici partim cum verbis integre adscriptis et latine versis, partim tantum simpliciter libro, capite ac versu indicantur, iam supra dixi. Ex. gr. particulae IN usus et significationes p. 6—8. sic explanantur:

1. *Tunc* subiunctis 6 locis integre adscriptis, 31 locis simpliciter signatis.
2. *Et* subiunctis 5 locis integris, praeterea: *et quidem* addito 1 loco simpl. sign., *etiam, insuper* additis 2 loc. simpl. sign.
3. *Ideo* subiunctis 3 locis integr., 4 locis simpl. sign.
4. *Mox: Statim* subiunct. 2 loc. integr., 2 loc. simpl. sign.
5. *Nam* subiunct. 2 locis integr., 1 loco simpl. sign.
6. *Quum: Postquam* subiunctis 2 locis integr.
7. *Sed* subiunctis 2 locis integris.
8. *Sic: ita* subiunct. 4 loc. integr., 2 loc. simpl. sign.
9. *Tamen* subiuncto 1 loco integro.
10. *Tempus*, ubi lector ad alios locos delegatur.
11. *Ut: quo* subiunct. 3 locis integr., 1 loco simpl. sign.
12. *Redundat* subiunct. 2 locis integr., 2 locis simpl. sign.
13. *Deficit: In Significat.* 1. subiunct. 2 loc. integre adscr., 5 loc. brevius adscr., 8 loc. simpl. sign.

14. *Componitur*

Cum *Praefixis* subiunct. 4 locis simpl. sign.

Particulis Separabil., ubi lector de quatuor compositis ad alios locos remittitur, ad quintum 1 locus simpl. additur.

Litteris Paragogicis additis 3 locis simpl. signatis.

Ex hoc exemplo satis intelligitur, Noldium non explicasse particularum naturam, ex qua omnis certa interpretandi ratio fluit, sed tantum sensuum varietatem, incertam sane atque inconstantem, denso agmine undique coëgisse: adeoque non lexicographi munia implevisse, sed interpretem tantum egisse, qui nullum aliud interpretationi suae iecerit fundamentum quam solum contextum diversamque propositionum ac vocum relationem, non evidentem quidem ac necessariam, sed suo saepe arbitrio tantum constitutam. Hinc tot unius particulae significationes enatae sunt, eaeque non modo a se quandoque diversissimae et nullo prorsus vinculo coniunctae, sed etiam sibi oppositae, tot vocum nihil significantium et tantum non expungendarum redundantiae, tot vicissim defectus, quales sub singulis ferme particulis notavit.¹

Denique speciminis loco primam particulam ex hoc libro affero:

אָבוי

1. *Heu: Eheu!*

Prov. 23. 29. אָבוי לְמִי אָבוי לְמִי Cui vae, cui (1) *eheu!*

5. Ioh. Gottfr. Tympii.

Ioh. Gottfr. Tympe (a. 1699. 26. Oct. Bidrizae in agro Magdeburgensi natus, a. 1728. Adiunctus philos. Facult. Ienensis designatus, a. 1734. ibidem Professor sacrarum antiquitatum nuncupatus, a. 1737. Prof. linguarum oriental., a. 1761. etiam Prof.

¹ Sic recte Tympius in praefatione editionis suae illico recensendae de eo iudicat addito Loescheri iudicio, quod in eius commentatione de causis Ebraeae linguae legitur.

Theol., a. 1768. 28. Jun. ibi mortuus)¹ suscepit Concordantiarum Noldianarum opus denuo edere accessionibus variis instructum. Primum statuerat Andr. Conr. Wernerum, tunc orientales litteras Ienae docentem, sibi huius laboris socium adiungere, ut eo citius non solum hoc opus ad umbilicum perducere, sed etiam novae Pronominum ac Propriorum Nominum sacri codicis hebraeo-chaldaei Concordantiae iuncto studio atque opera ipsorum publici iuris fieri possent. Decreverant enim hoc additamento tandem perficere vocum omnium biblicarum hebraeo-chaldaicarum indicem absolutissimum. Quod propositum Ioh. Andr. Danzius, Ling. oriental. et Theol. Prof. Ienens., non modo laudabat, sed etiam quavis ope iuvare promittebat. Sic destinatis rebus Tympius d. 22. Mart. 1723 orbi erudito hanc operam pollicebatur hocce libro: „Schediasma, quo iterandae editionis Concordantiarum Ebraeo-Chaldaicarum Chr. Noldii novarumque Concordantiarum Pronominum tam separatorum, quam connexorum, nec non nominum propriorum Scripturae sacrae Vet. Test. originalis rationes exponuntur. Ienae 1723.“

Verum accidit haud multo post, ut laboris huius socius Wernerus, antequam ei manus admovissent, inopinato avocaretur ex Academia Ienensi, Gymnasii Stadensis Rector nominatus, ac Tympio cedere et Noldii et Pronominum elaborandas edendasque Concordantias, sibi Propriorum Nominum Indicem conscribendum² servare cogeretur. Hanc ob causam Tympius fratri natu maiori Sim. Bened. Tympio, qui, postquam, e schola Danziana egressus, apud Lipsienses doctoris philosophiae honores dissertatione consecutus erat, Halis Saxonum litteris vacabat,

¹ Vitae eius descriptio invenitur in Fr. C. Gottl. Hirschingii *Histor.-litterar. Handbuch berühmter und denkwürd. Personen, welche in d. 18. Jahrh. gelebt haben. Fortges. u. herausg. von Ioh. Heinr. Mart. Ernesti.* T. XV. (Leipz. 1812. 8°) p. 68 — 71.

² Dubito, an Wernerus hunc propriorum nominum indicem sibi servatum unquam conscripserit; certe nullum eius indicium inveni inter editos libros.

deinde patri in munere sacro Bidrizae suffectus, concinnandarum Concordantiarum Pronominum curam tradidit, ut ipse eo maius studium ad Noldianum opus tum recensendum, tum quoque annotationibus suis illustrandum conferre posset. Tum etiam Danzio, duce suo et adiutore, ad sedes beatas transeunte destitutus est, et ita omne negotium perficiendum ei soli est relictum. Propter hanc rem et multa alia impedimenta hoc opus tarde promovebatur. Adiecit denique duo Particularum Lexica, alterum Ioh. Michaelis, Professoris Gryphiswaldensis, et Christiani Koerberi, Pastoris quondam et Superintendentis Lobensteiniensis.

Sic tandem hoc opus a. 1734. forma quaternaria maiori prodiiit sic inscriptum:

Christiani Noldii | in Reg. Acad. Havn. SS. Theol.
D. et P. P.

Concordantiae | Particularum | Ebraeo-Chaldaicorum

In quibus

Partium indeclinabilium quae occurrunt in fontibus | et hactenus non expositae sunt in Lexicis aut Concordantiis | natura et sensuum varietas ostenditur. | Digressuntur ea methodo | ut Lexici et Concordantiarum loco | simul esse possint. | Accommodantur hinc etiam Particularum Graecae | continentur Versiones et multa Scripturae loca ita explicantur | ut ubi tenebrae vel dissensiones sunt adiungantur

Annotationes et Vindiciae.

Ioh. Gottfr. Tympius | Phil. Mag. Ordinarie Philosoph. Academ. Ienensis adscriptus | summa cura recensuit | et Annotationes | quibus formalis harum vocum significatio | secundum principia b. Danzii | exponitur atque illustratur | nec non emendationes in nonnulla Vindiciarum loca | ut et Indices novos | adiecit | suisque locis inseruit |

Concordantias Pronominum separatorum | Ebraicorum et Chaldaicorum | nunc primum congestas | a

M. Sim. Bened. Tympio V. D. M.

Denique Appendicis loco subivxit
Lexica Particularum Ebraicarum | Ioh. Michaelis et Christ. Koerberi.

Basil. Prooem. de Spir. S.

*Εἰ ἐκ τοῦ νόμου ἅπαντα ἐν ἡ μίᾳ κεραίᾳ οὐ παρελεύσεται, πῶς
ἂν ἡμῖν | ἀσφαλὲς ὑπερβαίνειν καὶ τὰ σμικρότατα.*

Ienae | Svmtibvs Io. Felicis Bielekii. | M DCC XXXIII

Huic longiori titulo aequae ac in priori editione Noldiani operis antecedunt duo folia, quorum prius Noldii effigiem subiuncto Borrichii epigrammate, alterum breviorum titulum figuris cinctum exhibent, utrumque aeri incisum. Haec folia a priori editione tantum differunt maiori magnitudine et loco annique numero, in hoc enim titulo legitur: „Ienae | 1734.“, in illo: „Hauniae | 1679.“, cetera aequalia sunt.

Haec Editio, quam ex nostra Bibliotheca Academica in manibus habeo, praeter tria folia modo descripta continet 114½ plagulas. Quatuor folia, quae longiorem titulum sequuntur, *, **, *** signata, exhibent Ioh. Gottfr. Tympii praefationem, subsequens quintum **** signatum Noldii praefationem ex priore editione recusam, sextum continet Witzlebi de Noldiano opere testimonium et Bartholini, Vindingii et Mönichii in Noldium epigrammata, quae aequae ac illud ex priore edit. repetita sunt. Post haec sequuntur Concordantiae ipsae, quae 73¾ plagulas litteris A — Z, Aa — Zz, Aaa — Zzz, Aaaa — Ffff¹ signatas, pag. 1 — 598. complectuntur. Huius operis altera pars, Annotationes et Vindicias et quatuor Indices exhibens, continet 31 plagulas litteris Aaaaa — Zzzzz, Aaaaaa — Hhhhhh signatas, quarum paginae (priori serie interrupta) numeros 737 — 984 habent. His denique annexa sunt 1) Ioh. Michaelis Lexicon Particularum Ebraicarum, cum Praefatione Aug.

¹ In hoc opere alphabetum non, sicuti in priori editione, 24, sed ut alias 23 plagulas continet, tertium autem alphabetum Aaa — Zzz tantum 22, quoniam una eius plagula binis litteris Ppp Qqq signata est; ultima huius partis signatura Ffff tria tantum folia complectitur.

Pfeifferi, (Lipsiae 1688. scripta) 3 plagulas, litt. a — c sign., continens, 2) Christ. Koerberi Lexicon Particularum Ebraearum, (cum dedicat. 1712. data) 5 plagg., litt. aa — ee signatas, complectens.

Quid Tympius in nova hac editione praestiterit, ipse in praefatione exposuit. Primum ipsas Concordantias summa cura recensuit et vitia in numeris et in punctatione sustulit multa et gravia, lineam makkeph semper addidit; in reliquis curavit, ut cuncta ad amussim priori editioni responderent. Formam praeterea operi concinniore dedit; breviores enim voluit esse lineas paginis in duas columnas divisas, illasque particulae nomine, cuius locos exhibent, inscripsit. In prioribus plagulis A 1^a — Zz 2^b (pag. 1—364) cuivis fere paginae notas addidit,¹ linea a Noldiano labore distinctas, quae in id collineant, ut textum hebr., ambiguitati exemptum, certo suo sensui restituant, luxuriam notionum a Noldio enumeratarum reprimant et solidum transferendis particulis hebr. fundamentum substernant, atque ostendant, particulas in iis quoque locis, ubi Noldius eas redundare opinatus est, non frustra esse adhibitatas, neque semper desiderari in locis ab illo indicatis. Ubi Noldius particulae cuidam tribuit significationes, quae nulla ratione in ista continentur, eas postposito signo † expungendas esse innuit. Sic ex. gr. in illa particula **ינ**, quam supra in prioris editionis recensione attuli, inter significationes a Noldio ei tributas signavit hasce: 2. *Et*, 7. *Sed*, 8. *Sic*, *ita*, 9. *Tamen*, 11. *Ut*, *quo*.

De novo praeterea addidit in prima parte Concordantias Pronominum separatorum hebraicas atque chaldaicas, quae fratrem eius habent auctorem, easque ipsi operi inseruit. Etiam voculam **ט**, a Noldio aequae ac Buxtorfio praetermissam, additamenti loco exhibet. — Alteram quoque partem,

¹ Cur eiusmodi notae in posterioribus plagulis omissae sint, Tympius in praefatione indicavit. Operi tarde promotum cum nova obiceretur difficultas illud denuo retardare minans, editor consilium cepit annotationum suarum filum inde a pag. 365. abrumpendi, ut quam festinantissime, quae ipsius operis restabant, folia non pauca typis exprimi possent.

quae Annotationes et Vindicias Noldianas complectitur, recognovit, et signo † postposito errorem subesse monstravit. — Noldii quatuor Indices non quidem mutavit nec supplevit, in formam tamen commodiorem redegit. — De duobus Lexicis ab eo in fine adiectis supra dixi.

Specimen huius operis non addo eam ob causam, quod prima particula, quam supra ex Noldiano opere exscripsi, in hac editione iisdem verbis legitur, duabus tantum aucta annotationibus a Tympio infra adiunctis.

6. Julii Fuerstii.

Julius Fuerst (ben Jakob F., natus a. 1805 d. 12. Maii Zerkowiae, Philosophiae Doctor, linguae aramaicae, talmudicae, rabbinicae publicus in Academia Lipsiensi adhuc Magister)¹ longo temporis spatio interiecto novas tandem Concordantias hebraicas et chaldaicas librorum Veteris Testamenti edidit. Auctore teste, hoc opus ortum est voluntate ac susceptione Caroli Tauchnitii, qui, ut erat vir animo celsus ac sedulitate plane singularis, cum extremam vitae partem in operibus grandibus ac minime vulgaribus peragendis consumere vellet, Concordantiarum Buxtorfianarum denuo edendarum consilium cepit et Fuerstio, viro ad tale opus aptissimo, anno 1834 hunc laborem delegavit, qui eum non solum acriter incepit, sed etiam optime ad finem perduxit, subita Car. Tauchnitii morte (die 14. Ianuar. 1836) non impeditus; nam quod pater fidenter liberaliterque inchoaverat, hoc ipsum filius, Car. Christ. Tauchnitius, constanter, strenue artificioseque absolvit. Prima huius libri sectio prodiit a. 1837, ultima (XII.) a. 1840 forma quaternaria imperiali, quae dicitur (vel potius Fol.). Finitus est igitur illo anno, quo artis typographicae ante quatuor secula inventae sollemnia celebrabantur, cuius decus atque ornamentum erit.

¹ Libros suos satis multos, quos inde ab a. 1835 scripsit ediditque, ipse recensuit in sua Bibliotheca iudaica T. I. p. 306 sq.

Hoc opus duplici titulo est instructum, latino et hebraico, quorum ille paginam a dextra positam, hic sinistram explet. Haec sunt verba latini:

Librorum Sacrorum | Veteris Testamenti | Concordantiae | Hebraicae atque Chaldaicae | quibus | ad omnia Canonis Sacri vocabula | tum Hebraica tum Chaldaica | loci in quibus reperiuntur | ad unum omnes certo ordine recensentur | addito | Lexico Linguae Sacrae Hebraicae et Chaldaicae | duplici | uno Neohebraice altero Latine scripto | quo | collatis interpretamentis translationibusque antiquissimis | vocabulorum origines ac formae | historica atque analytica ratione explicantur. | Adiecta sunt | Nomenclatura omnium vocabulorum Hebraicorum, ad quae loci Scripturae Sacrae adducti sunt. | Onomasticon Sacrum. | Syllabus Nominum proprium Phoenicio-Punicorum. Index vocabulorum Ara- | maicorum et Neohebraicorum ad explicanda Sacrae Scripturae vocabula adhibitorum. Conspectus | formarum nominalium. Propylaea Masorae. Breviarium historiae Grammaticae Sacrae. Denique | Tabula radicum comparativa. | Auctore | Julio Fuerstio | Philosophiae Doctore, Linguae Aramaicae, Talmudicae, Rabbinicae Publico in Academia | Lipsiensi Magistro. | Editio stereotypa. | Lipsiae | sumtibus et typis Caroli Tauchnitii. | Anno artis typographicae seculari quarto | 1840.

Alter titulus hebraicus illi e regione positus orditur a verbis: אוצר לשון הקדש (i. e. Thesaurus linguae sanctae) et finitur: לפסיה הטר לפ"ג (i. e. Lipsiae 5600 secundum supputationem maiorem [i. e. addito anno millenario, = anno Chr. 1840]) subiuncto typographi nomine.

Hoc opus multi sudoris multorumque sumptuum, quod in Bibliotheca Academica Halensi asservatur, praeter duo folia utriusque tituli et tertium, quod dedicationem ad Saxoniae Regem Frideri-

cum Augustum exhibet, complectitur 179½ plagulas, quae, praeter primam signatura carentem, in qua Praefatio legitur, numeris 1—179 (quarum ultima dimidia est) signatae sunt.

In Praefatione (pag. V—XII) auctor, brevi huius operis historia praemissa, fatetur quidem, se Concordantiis Buxtorfianis quasi fundamento usum esse, in quo has de novo exstruxerit, at simul affirmat, se opus a Jo. Buxtorfio fundatum non tantum elimavisse atque auxisse,¹ sed novum de integro instauravisse, ut suum ei nomen inscribere nequitiam dubitaverit. Quod suo iure fecit; nam Concordantias Buxtorfianas multis additamentis, quae ex quorundam exemplaribus notis autographis instructis, imprimis Benj. Heidenheimii acceperat, locupletavit, receptis יהיה et יהרה (quae Buxtorfius consilio omiserat) multisque aliis articulis auxit, omnia convenienter philologiae, etymologiae potissimum, progressibus ordine passim novo disposuit et ad certam rationis normam, originibus formisque vocabulorum diligentissime perpensis, direxit.² Post haec praemonenda enarrat, quae in his Concordantiis quaeri inveniriue possint; explicat rationem, qua radices, earum derivata, singulasque formas, atque locos Vet. Test., in quibus reperiuntur, disposuerit, libros biblicos eorumque locos signaverit, atque illa vocabula interpretatus sit. Ut hanc interpretationis suae vel Lexici etymologici cum Concordantiis coniuncti rationem et principia universalialia, quae sibi in Lexico illo conscribendo semper ante oculos obversata sint, accuratius exponat, prolixius recenset Fr. Delitzschii opusculum (quod Grimmae 1838 prodiit) inscriptum שפת ישורון *Isagoge in Grammaticam et Lexicographiam Linguae Hebraicae, contra G. Gesenium et H. Ewaldum*, cui inscriptioni e regione posita est alia, qua arctissima illius opusculi cum his Concordantiis copulatio ac consensio significatur: *Jesurun sive Prolegomênôn in Concordantias Veteris Testamenti a Julio Fuer-*

¹ In Praef. p. VII. asseverat, has Concordantias compluribus millibus locorum haecenus praetermissorum locupletatas et sexcentis erroribus ac sphalmatibus esse purgatas.

² Haec ipsius auctoris verba sunt, quae h. l. repeto, quoniam vera sunt.

stio editas libri tres. Hunc enim librum viri, qui antea auditor et discipulus suus erat, quem sagacitate in intimos suae disciplinae recessus penetrasse affirmat, recensens suam ipsius disciplinam proponit.

Concordantiae ipsae plagulas 1—154 et 155 dimidiam, pag. 1—1236 complectuntur, quarum singulae paginae in quatuor columnas divisae sunt, sicuti totum opus, more hebraico a dextra ad sinistram progredientes. In ceteris plagulis sequentibus, scil. 155 dimidia et 156—178 et 179 dimidia, pag. 1237—1428 continentur octo Appendices etiam in titulo indicatae: I. Index etymologicus (p. 1237—1265), II. Onomasticum sacrum, in cuius fine nomina atque opera recensentur eorum, qui in explicandis nominibus Scr. S. propriis hucusque elaboraverunt; praeterea annexus est Syllabus nominum priorum Phoenicio-Punicorum (p. 1266—1303.), III. Lexicon Aramaicum et Neohebraicum (p. 1304—1321), IV. Tabula etymologica-Particularum Hebraicarum et Aramaicarum (p. 1322—1329.), V. Systema formarum nominalium (p. 1330—1361.), VI. Propylaea Masorae (p. 1362—1387.), VII. ספר זכרון לשון קדש [i. e. Liber historiae linguae sanctae, qui in titulo appellatur: Breviarium historiae Grammaticae Sacrae.] (p. 1388—1395), VIII. Tabula comparativa radicum verbalium Hebraicarum, Chaldaicarum, Syriacarum et Arabicarum (p. 1396—1428.). Harum Appendicum paginae varie in columnas distinctae sunt: I. in quatuor, II. IV. V. VII. in duas, III. in sex, VI. maiori ex parte in quatuor, in seq. parte quadam in tres, in extrema in duas, VIII. in duas, quarum quaeque iterum in quatuor columnas divisa est secundum quatuor linguas inter se comparatas.

In his Concordantiis radices *verbales* ad unam omnes ordine alphabeti etymologico sigillatim percensendo exhibentur. Cuique radici subiecta sunt derivata, quae inde originem ducunt, et tum radicibus singulis tum derivatis, distinctis praeterea variis eorum formis ac flexionibus, additi sunt omnes loci Veteris Testamenti, in quibus quaeque reperitur, secundum librorum sacrorum ordinem dispositi. Horum librorum nomina non, sicuti Nathan, Calasius et Buxtorfius, hebraice, sed, sicuti Noldius et Tympe, latine, item

numeros capitum et versuum non, sicut illi tres, litteris hebraicis, sed, sicut hi duo, arabicis, qui dicuntur, indicavit, quo conspectus esset facilior. Singulis formis verborum nominumve, quas ad inscribendam totam, quae sequitur, locorum productorum seriem praefixit, nonnulla adiecit, quibus sphaera grammatica, ad quam quaeque referenda est, accuratius definiretur. Perfacile igitur et primo obtutu cognosci potest, quaenam cuiusque nominis formae in Sacra Scriptura usurpentur; item in singulis verbis adnotata sunt tempora, quibus Scriptores Sacri utuntur, atque modi eorum; discretas ac seorsim positae sunt formae secundum personarum, numeri, suffixorum, praepositionum inseparabilium diversitates. — Cum ipsis Concordantiis coniunxit *Lexicon* etymologicum linguae V. T. hebraicae atque aramaicae, quod singulis vocabulis V. T. proxime adiunctum est eaque primum *neohebraica* lingua (rabbinicis typis exscripta), deinde *latina* explicat, quam brevissime de etymis, conformatione, potestatumque nexu via historico-analytica disserit et non solum ad imas vocabulorum radices penetrare, sed etiam omnia, quae maioris momenti ac ponderis sunt, comprehendere satagit.¹

Hae Fuerstii Concordantiae, quamquam priores longe superant, tamen eundem habent defectum *hebraicarum particularum*,²

¹ Sic auctor ipse in Praef. p. VII. de hoc Lexico censet, et vere summa laude dignum est; nam hebr. voces non solum cum aliarum semiticarum, sed etiam cum indo-germanicarum linguarum vocibus comparat, quas cum illis cognatas iudicat. Recte igitur contendit „tale Lexicon cum Concordantiis nondum connexum fuisse (siquidem explicatio vocabulorum in Concordantiis Buxtorfianis ad similitudinem veteris מאיר נהיב facta, vix vocabularii nomen meret).“ Haec quidem explicatio hebr., quae Nathanem habet auctorem, atque a Calasio et Buxtorfio cum latina versione ab ipsis addita repetita est, vix vocabularii nomine est digna; at ea, quae Calasius huic breviori explicationi ipse adiunxit (conf. exemplum supra p. XXVII sq. allatum) certe vocabularii initia continet pro illius temporis studiis philologicis minime spernenda. Quare suspicor, Fuerstium Concordantias Marii de Calasio, quarum p. 1295 brevissime mentionem fecit, non penitus nosse.

² Quaedam tantum ab auctore receptae sunt, ut ארלי, אר.

pronominum et nomen priorum, qui in Nathanis, Calasii et Buxtorfii operibus recensitis invenitur. Solae chaldaicae particulae et pronomina ex Buxtorfii Concordantiis ab illo separatim annexis (conf. supra p. XXXII) a Fuerstio suis locis insertae sunt; quapropter omnes, qui particulas hebr. quaerunt, ad Noldii et Tympii, qui pronomina hebr. vestigare volunt, ad Tympii Concordantias delegantur. Nominum priorum vero Concordantiae hebraicae usque ad hunc diem desiderantur; nam Onomasticum illud, quod a Fuerstio in secunda Appendice proponitur, non locos nominum priorum, sed tantum explicationes eorum praebet.

Quoniam supra in fine descriptionis Concordantiarum Nathanis, Calasii et Buxtorfii primam earum radicem speciminis instar adscripsi, etiam ex his Fuerstii primam radicem a me afferri unusquisque exspectabit; at pro radice **אכב**, a qua illae tres ordiuntur, hae incipiunt a voce **אכ** (quae in illis sub rad. **אכה** proponitur); haec vero cum variis suis formis, locisque biblicis, atque interpretatione neohebraice et latine praefixa fere 18 columnas explet. Ad hanc prolixitatem accedit, quod haec vox lectori nullam praebet ansam has Concordantias cum illis prioribus exemplo quodam comparandi; quapropter eligo eandem radicem **אכב** in his secundo loco propositam, omissis tamen interpretationibus neohebraice scriptis, solas latinis afferens illis ab auctore annexas.

א כ ב

אכ, v. intr. *inus.*, virere, germinare, unde *abietis*, *apii*que nomina, aram. **אכ**, **הכ**, targ. pa. **אכב**, n. (apud *Uziel*) **מֵהֶבֶה** (= **אכב** hebr.), et fortasse **הוֹבֵאִי** nomen herbae cuiusdam.

א ב

n. m. (c. s. **אבו**, pl. e. **אבי**), viriditas, herba virens, *χλόη*, arab. *abb-on*, veluti **הַבֵּי הַפֶּחַל** virores vallium, h. e. valles verna herbarum florentium ac succulentarum viriditate vestitae. Vulg. *poma*, ad similitudinem aramaici **אבא**, **אבב** (= **פרי** Num. 13, 27. Deut. 7, 13. = **תבואה** Ps. 107, 37. Job. 31, 12.). LXX. *γέννημα*, *ῥίζα*.

cum suff.: בְּאֵבִי

Iob. 8, 12. עֲדָנוּ בְּאֵבִי לֹא יִקְטֹף

pl. constr.: בְּאֵבֵי

Cant. 6, 11. לְרֵאוֹחַ בְּאֵבֵי הַנְּחֹל

אֵב

n. m. aram. (c. s., soluto *Dages*, אֵבִיָּהּ pro אֵבִיָּהּ), viror, trop. fructus maturus, recens, succulentus, gem. אֵב, אֵב, etiam de loco arboribus consito. LXX. *καρπός*. V. אֵבִיָּהּ p. 103.

cum suff.: אֵבִיָּהּ

Dan. 4, 11. וּבְדַרְרוּ אֵבִיָּהּ

cum suff.: וְאֵבִיָּהּ

Dan. 4, 9. 18. וְאֵבִיָּהּ שְׁנֵי

אֵבִיב

n. m. (ad s. f. אֵבִיבִי), arista, spica, culmus (a germinando), deinde tempus, quo aristae, frugibus in culmum surgentibus, progerminant, et, e vagina emersae arva vestiunt, de mense *Nisan* (Floreal). LXX. אֵבִיבִי. חֹדֶשׁ אֵבִיבִי. *μῆνας τῶν νέων*; אֵבִיבִי (Ez. 3, 15.), *Θεὸς ἀβίβ, μετέωρος*; אֵבִיבִי c. פְּרִמָּל, *χίθρα νέα*.

Ex. 9, 31. כִּי הִשְׁעִרָה אֵבִיבִי

Lev. 2, 14. אֵבִיבִי קִלּוּי בָּאֵשׁ

הָאֵבִיבִי

Ex. 13, 4. אַחַס יִצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Ex. 23, 15. לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Ex. 34, 18. לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Ex. 34, 18. כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Dt. 16, 1. שְׁמֹר אֶחָד־חֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Dt. 16, 1. כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאֵבִיבִי

Praeter illas Concordantias hebraicas, quas omnes in manibus habeo, Iac. Le Long in Bibliotheca sacra. Tom. I. (Parisiis 1723. Fol.) p. 455. memorat hasce, quas nondum vidi:

Concordantiae Hebraicae studio Christ. Crinesii editae.
Wittebergae 1627. 4°.

Manuale Concordantiarum Hebraeo-Biblicarum. Wittebergae 1653. 4°.

Fons Sion sive Concordantiarum Hebraicarum et Chaldaicarum Io. Buxtorffii epitome ad instar Lexici, auctore Christiano Ravio. Berolini et Francof. 1677. 8°.

Thesaurus linguae sanctae seu Concordantiale Lexicon Hebraeo-Latino-Biblicum, una cum Concordantiis Hebraicis, in quibus universae et singulae voces Hebraeo-Biblicae cum locis suis, quibus in textu occurrunt, enarratae sunt et expositae, etc. a Guillelmo Robertson. Londini 1680. 4°.

Concordantiae Hebraeo-sacrae iuxta seriem cuiusque constructionis Syntacticae, auctore Antonio Laymanno. (s. l.) 1681. Fol.

Huc quoque referendus est liber ab eo p. 456 recensitus:

Concordantiae Chald. et Syr. ex Dan. et Esrae capitibus Chald. scriptis studio Martini Trostii. Wittebergae 1617. 4°.

quippe quod omnes horum capitum voces a Buxtorffio et Fuerstio in suis Concordantiis afferuntur.

De Friderici Lanckisch Concordantiis Bibliorum Hebraico- et Graeco-Germanicis infra in fine graecarum disseram

II. Concordantiae Novi Testamenti syriaci.

Caroli Schaafii.

Carolus Schaaf (natus a. 1646. 28. Aug. Neussae prope Dusseldorpium in agro Coloniensi, postquam in Academia Duisburgensi linguis orientalibus ac theologiae operam dederat atque inde ab a. 1677. illas ibidem docuerat, a. 1679. Lugdunum Batavorum sese vertit, ubi primum easdem privatim docebat, deinde a. 1681 earum lector, denique serius Professor linguarum orient.

dictus, ibique mortuus est a. 1729. 4. Nov.)¹ a. 1709. forma quaternaria edidit hocce Lexicon Concordantiale:

Lexicon | Syriacum | Concordantiale, | omnes | Novi Testamenti Syriaci | voces, | Et ad harum illustrationem multas alias Syria- | cas, et Linguarum Affinium dictiones | complectens, | Cum necessariis Indicibus, Syriaco et Latino; ut et | Catalogo Nominum priorum ac | Gentilium N. T. Syr. | Indefesso labore elaboratum | a | Carolo Schaaf. | (*infra hoc auctoris nomen titulo insertae sunt figurae aeri incisae*) | Lugduni Batavorum. | Typis Joh. Mulleri, Joh: Fil: | Apud Cornelium Boute-steyn, et | Samuelem Luchtmans. 1709.

Hoc Lexicon, quod ipse possideo, praeter titulum complectitur 96½ plagulas, quarum prima, *, ** signata continet Praefationem; seqq. 80½ litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Mmmm (dimidia) signatae, pag. 1—644. Lexicon ipsum, in cuius fine praetermissa adduntur; in seqq. 6 plagg. litt. Mmmm (altera dimidia) — Ssss (dimidia) signatis exhibetur Index vocum Syriacarum N. T. anomalam in aliqua radicali admittentium; in seqq. 7 litt. Ssss (altera dimidia) — Bbbbb (dimidia) signatis Index vocum Latinarum Syriacis huius Lexici vocibus respondentium; in ultimis 2 plagg. litt. Bbbbb (altera dimidia) — Ddddd (dimidia) signatis Catalogus Nominum Priorum et Gentilium N. Testamenti Syriaci. Omnes Indicium paginae, numeris superioribus carentes, in tres columnas sunt divisae.

Hoc Lexicon antecedentia N. T. syriaci Lexica multum antecellens ab auctore recte appellatur *Concordantiale* eam ob causam, quod ad singulas nominum verborumque formas indicantur *omnes* loci N. T. syriaci, in quibus reperiuntur; ad singulas autem particulas, quibus etiam pronomina ab auctore adnumerantur, non omnes quidem loci, attamen *multi*. Hanc ob rem certe eodem

¹ Vitae eius descriptio atque operum ab eo editorum recensio invenitur in Hirschingii libro supra memorato: *Histor.-litter. Handbuch* T. X., P. II. p. 188 sq.

iure Concordantiarum nomine dignum est ac Hugonis de Sancto Charo opus, in quo item soli loci ad singulas voces indicantur, immo maiori, quippe quod non vox, sicut in illo, tantum generatim, sed singulae eius formae, quae in locis adscriptis occurrunt, designantur; a ceteris vero Concordantiis eo differt, quod voces illis formis praecedentes et subsequentes desiderantur; etiam a Noldianis et Tympianis eo discrepat, quod in illis certe quidam loci integris verbis afferuntur, in hoc autem nullus. Denique annexo Catalogo Nominum propriorum et gentilium N. T. syriaci, in quo omnes eius loci, in quibus leguntur, adnotati sunt, quamquam haec nomina in eo non syriace, sed latine referuntur, ille defectus remotus est, quo Concordantiae hebraicae adhuc laborant.

Ut lectori huius quoque operis specimen praebeatur, h. l. afferro primam eius vocem:

ⲓ ⲛⲓ ⲙ. Ⲁⲉⲣ Ⲁⲓⲛⲓⲛ, 1 *Cor.* 9 : 26. 14 : 9. *Ephes.* 2 : 2. 1 *Thess.* 4 : 17. *Apoc.* 9 : 2. 16 : 17.

III. Concordantiae Bibliorum graecorum.

Euthalium Rhodium, monachum S. Basilii, ad imitationem Hugonis Carensis, graeco sermone opus Concordantiarum totorum Bibliorum anno 1300. collegisse, easque ineditas Romae inter antiquas membranas asservari, Sixti Senensis testimonio fretus supra p. XIV. indicavi. Similia fata habuisse videntur

Concordantiae Graecae Veteris et Novi Testamenti

studio Sugdoris,

de quibus Le Long l. l. p. 456. haec verba Alex. Helledii ex eius libro, quem inscripsit: Praesens status Ecclesiae Graecae (1714. 8°), p. 7. refert: „Diu iam hisce Concordantiis, opere triginta annorum Rev. Domini Sugdoris Doctoris Johannensis spes nobis facta est, an autem excusum hoc elegans et a Graecis expectatissimum opus fuerit nec ne, nondum mihi percipere licuit.“

Quapropter repeto, quod iam illo loco dixi, nullas hucusque *editas* esse Concordantias graecas universales, quae tota Biblia graeca complectantur, sed tantum speciales, aut ad Vetus Testa-

mentum graecum ex versione LXX interpretum cum apocryphis, aut ad Novum Testamentum graecum pertinentes, quas nunc singulas recensebo.

a. Concordantiae Veteris Testamenti graeci ex versione LXX Interpretum cum apocryphis.

1. Conradi Kircheri.

Conradus Kircher Augustanus (Parochus ecclesiae Donauwoerthanae, postea Jaxthusanae), Xysti Betuleii Augustani, cognati sui, opere infra describendo incitatus, consilium cepit, id quod ille Concordantiis suis Novi Testamenti graeci studio praestiterit, simili opere Veteris graeci studio praestandi. De hoc proposito meditans reputavit, sine textu hebraico haud feliciter in Bibliis graecis, hebraismos in ipso sermone graeco resipientibus nos versari. Itaque duxit operae pretium facturum, qui eiusmodi Concordantias scriberet, quibus simul et hebraicorum et graecorum vocabulorum ex S. Scripturae locis collationem institueret. Hunc in finem verba et nomina inquirere, suis cellulis includere, numeris solum singula consignare, iterum describere, et thesaurum istum avide colligere coepit. Fere septennio sic peracto numeris verba textus adscripsit, grandique labore exantlato Concordantias suas finivit.

Hoc opus, quod, sicut Betuleii, Augustanae Reipublicae dictum est, prodiit in duas partes formae quaternariae distributum a. 1607. sub hoc titulo:

Concordantiae | Veteris | Testamenti | Graecae, Ebraeis | vo-
cibvs | respondentes, | *πολύχρηστοι.*

SIMVL ENIM ET

Lexicon Ebraicolatinum, Ebraicograecum, Graecoebraicum: genuinam vocabulorum signifi- | cationem, ex Septuaginta duorum, vt vulgo volunt, interpretum (vel istis, pro tempore, deficientibus, ex Aquilae nonnunquam, v l Symmachi, vel Theodotionis) translatione pe- | titam: homonymiam ac synonymiam Graecam et Ebraeam: quin et Ebraismorum variorum ex- | planationem Graecam: Graecismorum elocutionem Ebraeam: et sic διασάφισιν Veteris et Noui Testamenti,

*collatione linguarum utrobique facta, suavissima συγκρισις,
lectoribus exhibent.*

authore | Conrado Kirchero Augustano. | (*Infra haec
interpositum est Bibliopolae Insigne.*) | Francofurti |
Apud Claudium Marnium, et heredes Johannis Aubrii |

M DCVII.

Huius operis, quod ex Bibliotheca Mariana in manibus habeo, Pars I. continet 113 plagulas, quarum prima asterisco, sequentes litteris A—Z, Aa—Zz, aAa—zZz, AaaA, BbbB signatae sunt, quarum quaeque 2 plagulas (8 folia) complectitur. Praeter primam plagulam, quarum paginae superioribus numeris carent, omnes paginae duos habent numeros superiores, unum a sinistra, alterum a dextra positum, ab 1. 2 (A 1^a) usque ad 2271 2272 (BbbB 8^b) progredientes. — In duobus foliis, quae titulum proxime sequuntur (* 2. 3) exhibetur auctoris epistola dedicatoria ad Rempubicam Augustanam, ex Musaeo Sueuowerdano 1607. data, in tertio folio eius praefatio Ad lectorem, subiuncto epigrammate Ad Zoilum. Folio A 1^a incipiunt ipsae Concordantiae. In his singulae paginae linea media perpendiculari divisae sunt in duas partes aequales, quarum quaeque peculiarem habet numerum superiorem, atque unum pluresve voces hebraicas ei inscriptas, ut lector uno obtutu cognoscat, ad quam seu quasnam voces hebraicas loci graeci in hac paginae parte propositi pertineant. Utraque harum paginae partium iterum divisa est in duas columnas, quarum sinistra angusta est, dextra autem paene triplum illius spatium habet. In hac latiori afferuntur voces hebraeae, earum interpretationes latinae, et graecae voces, quibus illae a LXX Interpretibus translatae sunt; his subiuncta sunt verba graeca singulorum locorum, in quibus illae voces hebr. sic graece versa sunt; iuxta haec verba graeca in angustiore columna indicantur loci eorum nomine libri biblici atque numero capitis versusque. — Haec Pars I. complectitur voces hebr. a litteris א—ל ordientes cum interpretatione lat., vocibus graecis, quae iis in versione LXX Interpr. respondent, atque locis huius versionis, in quibus sic graece translatae sunt.

Pars II. continet 181 plagulas, quarum 144½ priores litteris AA — ZZ, AAA — ZZZ, AAAA — ZZZZ, AAAAA — CCCCC signatae sunt, quarum ultima 2½ plagg. (10 folia), ceterae binas plagg. (8 folia) complectuntur; 36½ posteriores plagulae signatae sunt litteris graecis α — ζ, quarum ultima ζ 2½ plagg. (10 folia), ceterae binas plagg. (8 folia) complectuntur. Illae 144½ priores plagulae, quae numeros superiores 1 — 2310 habent (excepta ultima pagina numeris carente) exhibent voces hebr. a litteris א — ט ordientes eadem ratione, quae in P. I. descripta est. In ultima pagina (CCCCC 10^b) enumerantur Errata utriusque partis. — Posteriores 36½ plagg. litteris graecis signatae incipiunt ab hac inscriptione:

Index alphabeticvs | svb qvot et qvibvs Ebraeorvm radi-
cibus, singulae voces in Concordantiis Veteris Testamenti
Grae- | cae reperiantur, quasi digito monstrans; additis
apocryphorum | librorum vocabulis ac testimoniis.

Huius Indicis paginae linea media perpendiculari in duas partes aequales sunt divisae, quarum quaeque inscripta est binis litteris graecis, a quibus voces graecae in ea allatae ordiuntur, e. e. primae paginae sinistra pars habet inscriptiones AB AI, quia continet voces Ἀβυσσίνευτος — ἀγαθόποιος, eius dextra pars est inscripta AI, quod exhibet voces ἀγαθός — ἀγαλλίαμα. Hae paginae Indicis non sicut praecedentis operis binis, sed singulis numeris superioribus instructae sunt: α 1^a habet numerum 1 et ultima huius Indicis pagina ζ 9^b habet numerum 290. In huius paginae medio Index finitur subnotatis *Erratis et praetermissis*. ζ 10^a vacat, ζ 10^b continet idem Bibliopolae Insigne, quod titulo est interpositum. In hoc Indice vocibus graecis alphabetico ordine in eo allatis tantum librorum apocryphorum loci ipsis verbis subiunguntur, loci autem ex versione LXX Interpretum afferendi, in quibus eadem vox graeca legitur, non ipsis verbis afferuntur, sed solis numeris paginarum praecedentis operis, ubi hi loci ipsis verbis allati sunt, indicantur. In his paginis citatis prior pars operis signatur littera a, altera littera b, ut lector sciat, cuiusnam partis quaeque pagina sit.

In praefatione ad lectorem auctor refert, latinam graecarum vocum interpretationem desumptam esse ex Bibliis anno 1550. per columnas, forma 8^a. Basileae graece latineque excusis; radicum hebraicarum interpretationem ex Iohannis Forsteri Lexico, et quae litteris S. P. designata sit, ex Thesauro Sanctis Pagnini esse petitam.

Ex illa descriptione intelligitur, hoc opus, quatenus ad versionem LXX Interpretum pertinet, ergo tota Pars I. et priores 144½ plagulae Partis II. non vere Concordantias graeco-hebraicas, sed potius hebraico-graecas exhibere, quippe quod omnia secundum voces hebraicas alphabetico suo ordine allatas digesta sunt, unde elucet, Kirchero propositum fuisse uno conspectu continua serie declarare, quot modis et quibus vocabulis quaecunque dictionem hebraicam expresserint LXX Interpretes. Indicem vero, quatenus integra locorum biblicorum verba exhibet, Concordantias librorum apocryphorum appellare licet (quamquam minime omnes horum librorum voces ab eo ibi relatae sunt), quoniam omnes illi loci ex solis libris apocryphis afferuntur; loci versionis LXX Interpretum ibi non ipsi adscripti sunt, sed lector ad paginas praecedentium Concordantiarum, ubi allati sunt, delegatur.

Ut, quod de huius operis ratione modo dixi, elarius cognoscatur, speciminis instar initium ipsarum Concordantiarum, et deinde initium Indicis h. l. propono.

יָבֵב נֶבֶב

נֶבֶב Germinatio, arbustum, fructus, viror.

‘P I Z A. Radix.

Iob. 8, 12 ἔτι ὄν ἐπὶ ῥίζης, καὶ οὐ μὴ θείσθῃ;

Γ Ε Ν Ν Η Μ Α. Generatio.

Cant. 6, 10 κατέβην ἰδεῖν ἐν γενήματι

[ὁπόρας Sym. καρπὸν αἰῶ.]

¹ Praeter has duas voces in opere ipso huic columnae inscripta est etiam tertia vox נֶבֶב, quia in fine huius columnae haec quoque radix affertur. Quod hanc in specimine praetermisi, etiam in inscriptione omissa est.

כִּבְיִב Fœcunditas, procreſcentia, ſeu prouentus anni, ſpica cum culmo. Inde primus anni menſis, pater nouarum frugum, qui et יִצְיִב¹ dictus eſt, quod illo filii Iſrael, ex Aegypto effugerint. Cognationem habet cum כִּבְיִב מִבְיִב nisi quod vt forma parum, ita modo tantum ſignificandi, inter ſe differant.

M H N N E Ω N. Mensis nouarum frugum.

- Exod. 13, 4 *ἐκπορεύεσθε ἐν μηνὶ τῶν νέων.*
 23, 15 *κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μηνὸς τῶν νέων.*
 34, 18 *γαγῆ κατὰ τὸν καιρὸν ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων*
ἐν γὰρ τῷ μηνὶ τῶν νέων ἐξῆλθετε
 Deut. 16, 1 *φύλαξαι τὸν μῆνα τῶν νέων.*
ἔτι ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων ἐξῆλθετε

N E O Σ. Nouus. De prima spica accipitur.

- Leuit. 2, 14 *προσηύρεθς θυσίαν νέα πεφρυγμένα*
 [Aq. ἀπαλὰ λάχανα, The. πίονα ἄλφιτα.]

Π A P I Σ T H M I. Germino.

- Exod. 9, 32 *ἡ γὰρ κριθὴ παρεστηκεῖα.*

M E T E Ω P O Σ. כִּבְיִב לֵל Sublimis.

- Ezech. 3, 15 *ἐστῆλθον εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν μετέωρος*
 [Θέλ ἀβιβ Aq. Sym. The.]

Huic Concordantiarum specimini addo alterum Indicis, qui ncipit ab his duabus vocibus:

Ἀβασίλετος a 200. b 141

ἄβατος a 263. 1005. b 727. 912. 1761. 1870. 2056. 2259.
 2275

Bar. 2, 4 *καὶ εἰς ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς*

Sap. 5, 7 *καὶ διωδεύσαμεν ἐρήμους ἀβάτους*

11, 2 *καὶ ἐν ἀβάτοις ἔπιξαν σκηνὰς*

¹ Sic emendavi; in ipso opere legitur falso יִצְיִב.

Le Long l. l. p. 456. inter Concordantias graecas memorat has quoque ad illas Kircheri quodam modo spectantes:

Epitome Concordantiarum Graecarum Kircheri, ab Arnoldo Bootio confecta. *Bibl. Segueriana pag. 37.*

Concordantiae Graecae Veteris Test. Hebraicis vocibus respondententes, sive Conradi Kircheri Concordantiae inversae, 2 voll. fol. *Biblioth. Bodleiana codd. 3016—47.*

Concordantiae librorum Veteris Testamenti Apocryphorum Graeco-Danicae, Kircherianis perfectiores, auctore Francisco Michaële Vogelio, in 8° nondum editae. *Nova Literaria Maris Balthici anni 1699 pag. 210.*

2. Abrahami Trommii.

Abrahamus Tromm (natus a. 1633. 23. Aug. Groningae, studiis academicis absolutis in Helvetiam profectus Basileae a Buxtorfio lingua hebraica institutus est, postea ab itinere in Galliam et Angliam facto reversus a. 1671. Parochus ecclesiae Groninganae et 1717. Dr. Theol. nuncupatus, a. 1719. d. 29. Maii mortuus est), postquam Concordantias Belgicas in usum Belgicarum Ecclesiarum ab ipso elaboratas publici iuris fecerat, animum induxit ad Concordantias graecas in Veteris Testamenti graecam versionem LXX Interpretum concinnandas, ratus eiusmodi viris doctis ubique terrarum in volvenda meditandaque ista versione haud exiguo usui futurum; nam praeterquam quod illius Kircheriani operis impressa olim exempla dudum defecissent nec unquam recusa essent, intellexerat quoque illud opus neque eo ordine, quo debuerat, institutum esse, neque ea cura, qua potuerat, formatum limatumque fuisse. Quos vero defectus naevosque in ea animadvertit, accuratius in praefatione sui operis exposuit. *Tria* sunt, quae in illo omnino reformanda esse putavit:

primum illud est, quod auctor in hoc opere *secundum alphabetum hebraicum procedat*, cum tamen *titulus* operis sit *Concordantiae Graecae*;

alterum in eo consistit, quod ab ipso tot *perversa loca*

S. Scripturae afferuntur et *plurima alia loca* hinc inde *omissa* sunt.

tertium hoc est, quod auctor saepe *derivatas voces hebraicas* sub radicibus *indistincte et promiscue* posuit, quae ab invicem separandae erant.

His defectibus mendisque perspectis cognitaque necessitate Kircheri Concordantias transformandi, emendandi, complendi et sic aptas et idoneas reddendi, hunc grandem laborem in humeros suos devolvit et post sedecim annos exantlavit.

Hoc novum opus prodiit a. 1718 (anno aetatis auctoris LXXXIV.) in folio minori in duos tomos distributum sub hoc titulo:

Abrahami Trommii | Concordantiae | Graecae | Versionis
vulgo dictae | LXX Interpretum, | Cujus voces secundum
ordinem elementorum sermonis Graeci | digestae recensentur,
contra atque in | Opere Kircheriano | factum fuerat. | Leguntur hic praeterea | Voces Graecae pro
Hebraicis redditae | Ab antiquis omnibus Veteris Testamenti
Interpretibus, quorum | nonnisi fragmenta extant, | Aquila,
Symmacho, Theodotione et aliis. | quorum maximam partem nuper
in lucem edidit | Domnus Bernardus de Montfaucon. | Tomus I. | (*sub hac voce titulo utriusque Tomi interpositum est ornamentum typographicum.*) | Amstelodami et Trajecti ad Rhenum, | Sumptibus Societatis. | M. D. CCXVIII.

Huic titulo pleniori, qui in secundo folio exhibetur, praecedit in primo folio hic brevior:

Concordantiae | Graecae | in | Septuaginta | Interpretes. |
II. Voll. | A — * — A

Tomus I. continet 256½ plagulas, quarum secunda (proxime post duplicem titulum sequens) uno asterisco, tertia duobus, quarta tribus, quinta dimidia quatuor asteriscis signatae sunt, ceterae 252 plagulae signatae sunt litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Zzzz, Aaaaa—Zzzzz, Aaaaaa—Llllll, quarum quaeque 2 plagulas (4 folia) complectitur. Paginae harum 252 plagg., in

quibus Concordantiarum prior pars proponitur, habent numeros superiores 1—1008.

In tribus foliis utriusque titulo proximis legitur auctoris ad Consules et Senatores Urbis Groningae ipsi patriae Dedicatio huius operis data Groningae a. 1717. die 24. Iulii; in tribus subsequentibus eius Praefatio ad lectorem eodem die scripta, in qua de Kircheriano suoque opere accurate disserit; sequens folium continet Theologiae Facultatis Academiae Provincialis Groning-Omlandicae approbatio Operis Trommiani a Paulo Hulsio Facultatis decano Groningae d. 21. Nov. a. 1710. data, cui subiunctae sunt auctoris annotatio de moris aliquot annorum post acceptam approbationem, antequam opus prelo subiiceretur, et admonitio de Erratis.

Paginae Concordantiarum, quae a plagula A, pag. 1 ordiuntur, et in hoc Tomo I. voces graecas a litteris *A—A* incipientes exhibent, linea media perpendiculari divisae sunt in duas columnas, quarum quaeque inscripta est ternis litteris initialibus earum vocum, quae in hac columna afferuntur, e. e. primae paginae sinistra columna: *ABA. ABE. ABI.* quoniam continet voces gr. Ἀβασίλευτος, Ἀβατος, ἀβατόω, Ἀβεβαίωτης, Ἀβίβ.

Tomus II., cuius plenior titulus solo Tomi numero, et brevior tantum indicio litterarum *M—Ω*, a quibus voces graecae huius Tomi ordiuntur, ab utroque titulo Tomi I. differunt, continet praeter primam plagulam, in qua duo tituli leguntur, 240 plagulas, quarum priores 179 litteris *A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Xxxx* (ex quibus ultima unam, ceterae binas plagg., 4 folia complectuntur) signatae, pag. 1—716. bipartitae alteram graecarum Concordantiarum partem, videlicet voces a litteris *M—Ω* incipientes comprehendunt. Subsequentes 33½ plagulae litteris *a—z, aa—kk* (quarum ultima dimidiam, a. duas plagulas, ceterae singulas plagg. complectuntur) signatae, quarum folia a 3—kk 1 numeros superiores 5—134 habent, praebent Indicem sic inscriptum:

Index | Hebraeus | et | Chaldaeus, | Quo recensentur | Omnes
omninò voces | tum Hebraeae tum Chaldaeae | quae in

praecedente | Concordantiarum | Graecarum | Opere reperiuntur. | Estque veluti | Clavis | Utilissima et perquam necessaria | ad eas quàm facillimè reperiendas.

Hunc titulum sequitur (fol. a 2) auctoris Praevia Manuductio ad sequentem Indicem, qui fol. a 3^a (pag. 5) orditur, et fol. kk 1^b (pag. 134) finitur, omnes voces hebr. et chald. praecedentium Concordantiarum ordine alphabetico hebr. ita exhibens, ut cuique voci hebr. seu chald. vox graeca, qua in versione LXX Interpr. translata est, et latina interpretatio addita sit. Eius paginae item in duas columnas sunt divisae.

Post hunc Indicem addita sunt duo additamenta sic inscripta:

Duplex | Additamentum | ad praecedentes | Concordantias Graecas, | quorum Prius continet | Lexicon Graecum ad Hexapla Origenis; | comprehendens | Plurimas voces Graecas e residuis Fragmentis variarum Interpretationum | Veteris Testamenti, nempe Aquilae, Symmachi, Theodotionis aliorumque, | collectas et in ordinem alphabeticum redactas | a | D^{mno}. Bernardo de Montfaucon, | Posterius | D. Lamberti Bos, | Succinetam Collationem duarum Editionum Francofurtensis et Vaticanae.

In folio (* 2), quod hunc titulum sequitur, Trommius refert, quid impulerit Editores Bibliopolas Concordantiarum suarum, ut hoc Lexicon Graecum ad Hexapla Origenis operi suo adiungerent. 17½ plagulae, in quibus hoc Lexicon continetur, litteris (a) — (s) (quarum ultima dimidiam, ceterae singulas plagulas complectuntur) signatae sunt, et numeros superiores 1 — 70 habent. Eius paginae in duas columnas sunt divisae. — Posterius Additamentum continet 9 plagulas [a] — [i] signatas, quarum primum folium titulum peculiarem huius additamenti exhibet; in secundo [a 2] pag. III. Trommius indicat, hoc Additamentum posterius, quo continetur duarum editionum LXX Interpretum, nempe Francofurtensis et Vaticanae, eo consilio esse operi suo subiunctum, ut lector editionis Francofurtensis a. 1597. impressae, quam Kircherus et ipse in digerendis ac ordinandis Concordantiis secuti sint, et earum edi-

tionum, quae ad exemplar Vaticanum excusae sint, discrepantiam maxime in versuum enumeratione perspiciat. Paginae IV — XXXVI, in quibus haec collatio proponitur, in ternas columnas divisae sunt.¹

In illa editione Francofurtensi sub quaque pagina adiecta sunt *Scholia*, ex quibus iam Kircherus *varias interpretationes* plurimarum vocum desumpsit. Has Trommius non modo retinuit, sed etiam complures alias ab illo praeteritas ex istis scholiis in suum opus transtulit.

Additamenta ex libris Apocryphis, quae Kircherus collegerat ac Indici inseruit, a Trommio retenta sunt, ideoque in toto eius opere quaquaversum dispersa sub titulo *Addit. ex lib. apocr.* comparent. De his vero praemonuit, in utroque opere non integros omnesque libros apocryphos in Concordantias relatos, sed solummodo specimina quaedam ex iis esse adducta.

Nomina propria nec Kircherus nec Trommius in Concordantiis posuerunt. *Voculae indeclinabiles*, imprimis *Praepositiones* et *Coniunctiones* passim ab utroque pariter omissae sunt. Idem dicendum est de *Pronominibus*, quamquam tamen aliquando afferuntur.

Ex specimine nunc exhibendo lector cognoscet, hoc opus secundum voces graecas ordine alphabetico propositas ita esse digestum, ut sub quaque voce varia vocabula hebraica, quae illâ graecâ voce translata sunt, ubi plura sunt, alphabetico suo ordine disposita et numeris signata referantur, quibus in fine seorsim loci ex libris apocryphis saepe adduntur.

Hae Concordantiae sic incipiunt:²

Ἀβασίλευτος. Absque rege, carens rege

אין מלך *non est rex.*

Prov. 30. 27. *ἀβασίλευτόν ἐστιν ἡ ἀρκίς, καὶ ἐκστρατεύει.*

¹ Hoc opus Trommianum in Bibliotheca Academica Halensi et in meis libris est.

² Ternas litteras initiales, quibus haec prima columna inscripta est, iam supra p. LX memoravi.

Ἄβατος. Inaccessibilis, invius; *et in neutro ἄβατον.* Invium.

1. אִי־וַיֵּי *validus.*
- Amos. 5. 24. καὶ ἡ δικαιοσύνη ὡς χειμάρθους ἄβατος.
2. הֲלָא *execratio.*
- Ier. 42. 18. καὶ ἔσεσθε εἰς ἄβατον, καὶ ὑποχείριοι.
3. גְּזֵרָה *decisio.*
- Lev. 16, 22. καὶ λήψεται ὁ τράγος. εἰς γῆν ἄβατον.
4. עֵי־פֶסֶס *fessus, lassus.*
- Psal. 62. 2. ἐν γῆ ἔρημῳ, καὶ ἀβάτω, καὶ ἀνύδρῳ.
5. עֲרֵבָה *desertum.*
- Ier. 50. 12. ἐσχάτη ἐθνῶν ἔρημος καὶ ἄβατος.
51. 43. ὡς γῆ ἀνυδρος καὶ ἄβατος.
6. הַשָּׁמַיִם *vastitas.*
- Iob. 38. 27. τοῦ χορτάσαι ἄβατον καὶ ἀοίκητον.
7. הַקְּוֵהָ *fovea.*
- Ierem. 2. 6. καθοδηγήσας ἡμᾶς. ἐν γῆ ἀπέιρῳ καὶ ἀβάτω.
8. הַשָּׁמַיִם *desolatio.*
- Ier. 25. 18. θεῖναι αὐτοὺς εἰς ἐρήμωσιν, καὶ εἰς ἄβατον.
[*in hoc opere h. l. sequuntur 5 alii loci a me omissi.*]
9. הַשָּׁמַיִם *idem.*
- Ierem. 6. 8. μὴ ποιήσω σε ἄβατον γῆν.
[*omitto 4 alios locos ibi seqq.*]
10. רֵהֶבֶת *inane.*
- Psal. 106. 40. καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβάτω.
11. הַקְּוֵהָ *tumulus.*
- Ierem. 49. 2. καὶ ἔσονται εἰς ἄβατον, καὶ εἰς ἀπώλειαν.
12. *Add. ex libris apocryphis.*
- Bar. 2. 4. καὶ εἰς ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς.
[*omitto Sap. 5, 7. 11, 2. ibi additos.*]
- ἄβατόω. Desertum reddo. מִשְׁחָה *hiph.* a מִשְׁחָה
- Ier. 49. 19. εἰάν μὴ ἀβατωθῆ ἔπ' αὐτοὺς κατάλυσις αὐτῶν.

In hoc opus Trommianum Ioh. Gagnier, Linguarum orientalium Professor Oxoniensis, scripsit ediditque hunc librum:

Vindiciae Kircherianae s. Animadversiones in novas Abr Trommii Concordantias graecas versionis LXX. Oxon 1718. fol. et 8.

b. Concordantiae in Novum Testamentum graecum.

1. Xysti Betuleii.

Xystus Betuleius (proprie: Sixtus Birken, natus a. 1500. 21. Febr. Augustae Vindelicorum, studiis in Academia Basileensi absolutis 1536 in patria urbe Rector scholae S. Annae et Praefectus Bibliothecae huius urbis dictus, ibique mortuus est a. 1554 d. 19. Jun.) primus est, qui Concordantias in Novum Testamentum graecum non modo incepit et ad finem perduxit, sed etiam edidit. Supra dixi de Euthalio Rhodio, qui omnium primus Concordantias in tota Biblia graeca concinnavit, quae autem nunquam editae sunt. Alius quidam eiusmodi opus in Novum Testamentum graecum incepit quidem, sed labore territus mox desiit. Betuleius enim in operis sui praefatione ad lectorem haec narrat: „Cooperat hoc opus ante me Theologus quidam, laudabiliter admodum: sed cum is modum conficiendi non teneret, rogabat me, ut sibi compendiarium quandam huius operis conficiendi rationem praescriberem. Qui cum difficultatem opinione maiorem esse cerneret, ea deterritus, in ipso limine labori succumbens, opus multo sanctissimum nondum recte inchoatum, tam turpiter deseruit, quam laudabiliter instituerat. Quod cum ego intelligerem, putavi me meum talentulum non melius posse conferre, quam si hanc meam portiunculam ad communem studiosorum usum adferrem.“ Partim hoc casu, partim magno fructu, quem Latinae Concordantiae ad theologiae studium afferebant, incitatus Betuleius consilium cepit Concordantias graecas in Novum Testamentum concinnandi, in quo a viris doctis, quibuscum hoc communicaverat, iterum iterumque confirmabatur. Quapropter, licet saepe ad extremum fatigatus, in labore incepto perseveravit eumque octo annorum spatio ad finem perduxit, haud

parum adiutus a discipulis suis, qui egregiam hac in re navarunt operam.

Hoc opus prodiit Basileae 1546 in folio minori sub hoc titulo:

ΣΥΜΦΩΝΙΑ,

Η ΣΥΛΛΕΞΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ | ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ.

*Συλλέξαντος Ξύστου τοῦ Βετουλήϊου, τοῦ τῆς Ἀγούστης τῶν |
Βινδελύκιων γραμματοδιδασκάλου.*

Noui Testamenti Concordan- | tiae Graecae, opvs magno |
usui omnibus Sacrarum scripturarum uerè studiosis futurum: |
singula- | ri nuper XYSTI BETVLEII, bonarum literarum |
apud inclytam Vin- | delicorum Augustam doctoris, industria |
collectum, | inque lucem editum. (*Infra haec titulo inser-
tum est Insigne: Arion pisci natanti insidens harpaque
canens.*) | Cum Caes. Maiest. gratia et priuilegio | ad quin-
quennium. | Basileae.

In operis fine legitur Clausula:

Basileae, ex officina | Ioannis Oporini, Anno | Salutis huma-
nae M. D. XXXXVI. | Mense Ianuario. ¹

Hic liber paginarum numeris superioribus carens continet 144 plagulas litteris α, Α—Ζ, Αα—Ζζ et & (sigla vocis *et*) signatas, quarum quaeque 3 plagulas (6 folia) complectitur. — In pagina tituli aversa legitur auctoris epigramma graecum sex versuum, inscriptum: *Πρὸς τὸν Χριστὸν προσφορὰ τοῦ Ξύστου*. Fol. α 2^a—3^b med. exhibent auctoris dedicationem ad Ioannem Welserum et Iacobum Herbrot, Reipublicae Augustanae Consules, fol. 3^b med.—4^b med. eius praefationem ad lectorem, fol. 4^b med.—6^a med. sex carmina quae versantur in auctore eiusque opere laudando: 1) graecum Iacobi Crellii, 2) latinum Ioannis Cratonis Vratislaviensis, 3) lat. Sebastiani Castalionis, 4) lat. Andreae Dietheri Augustani, 5) graecum Conradi Gesneri, 6) lat. Rodolphi Gualtheri Tigurini; fol. α 6^b praebet Addenda in opere ommissa, cum typographi praemontione. Foll. Α 1^a—& 6^a (in cuius fine Clausula typographi iam

¹ Hoc opus in Bibliothecis Halensibus Academica et Mariana exstat.
Bindseil, Specimen.

memorata addita est) continent Concordantias, iisdem graecis verbis, a quibus titulus orditur, inscriptas. Omnes earum paginae in duas columnas divisae sunt, quae autem non linea, sed solo spatio interposito ab invicem secernuntur, peculiaribus inscriptionibus carent. Voces graecae, ad quas loci biblici iis subiuncti pertinent, ut clarius conspiciantur atque a locis ipsis distinguantur, in medio lineae positae sunt praefixo signo, quod simile est litterae P, cuius rotunda pars atro colore expleta ad sinistram versa, recta vero pars duplicata est. His vocibus fere omnibus (praeter partem nominum propriorum aduneta est latina interpretatio. Liber biblicus et numerus capitis, ex quo locus affertur, si spatium lineae a verbis graecis non expletur, utrique in dextra lineae parte extrema indicantur, ubi vero, propter lineam verbis ipsis expletam, in peculiari linea subiunguntur, nomen libri biblici in sinistra peculiaris lineae parte, numerus capitis secunctim in dextra extrema ponitur.

De opere suo in universum auctor in praefatione fatetur, elimatius hoc obsolvi potuisse, si ab initio aliter, quam latinae Concordantiae sint, instituisset. De methodo, qua verba graeca digesserit, in eadem praefatione nil refert nisi haec: „Digessimus passiva et media ab activis, sed utriusque participia suorum verborum thematibus subiunximus. Participialibus tamen peculiare dedimus inscriptiones.“ De interpretatione latina vocibus graecis apposita ibidem dicit, sibi ab initio vocum interpretationes adicere consilium non fuisse, sed in ipsa demum operis dispositione rationem id suasisse, ita ut latinorum Bibliorum Vulgatae editionis versionem, aliquoties Erasmicam, interim, neglectis translationibus, significationes in buccam venientes assignaverit. Denique quod solos capitum numeros libris biblicis adscripserit, ibidem sic excusat: „Latinae [Concordantiae] unam habent commoditatem, quam nos assequi minime potuimus. Nam per tota Biblia singula capita quibusdam literarum characteribus sunt interstincta, quibus in Concordantiis litterae respondent: quibus quia Graecorum Bibliorum editiones maxima ex parte carent, id quod volumus, assequi

nequivimus. Maxima ex parte dixi, quia in maiori illa Frobeniana Novi testamenti editione,¹ in Evangelistis potissimum, et in Pauli ad Romanos et Corinthios epistolis, quaedam per literas intercapitulationes ex antiquo, nisi fallor, Graeco quodam codice assignatae: quae quia ab initio neglectae fuerant, infiniti laboris erat, neglectum corrigere. Et correxissem sane, nisi doctissimus quidam, et mihi coniunctissimus, et diutissime in sacrarum literarum studio versatus, me ab inutili hoc labore retraxisset: id quod verum erat dicens, me Theologiae candidato plus hac opera incommodaturum, quam profuturum, cum eas parvae editiones nullae habeant.“

Nomina propria in hoc libro afferuntur, item Pronomina; Adverbiis, Praepositionibus et Coniunctionibus plerumque unus tantum aut perpauci loci biblici additi sunt, e. c. voci *οὐ* unus locus, *οὐ οὐ* 3, *οὐδέ* 3, *οὐκ* 2, *οὐκ ἔτι* 3, *εἰς* 4, *ἐκ* 1, *ἐν* 3, *περὶ* 3, *εἰ* 5, *εἰ δὲ μή*, *εἰ δὲ μή γε* 3, (a quibus *εἰ μή* cum 9 locis longo spatio separatum est, affertur enim demum post *ἐλλοκρονίης*); aliae eiusmodi voces omnino omissae sunt ut *ἀπό*, *ἀλλά*, *γάρ*, *μέν*. In Nominibus, Pronominibus et Verbis flexionum formae plerumque non seiunguntur, aliquoties tamen ex parte quidem hoc factum est, e. c. ad vocem *ὅσοι*, *όσα* neque genera, neque casus separantur, seiunctim vero afferuntur *ὅσον ὅσον*, *ἐφ' ὅσον*, *καθ' ὅσον*, *ὅσῳ*, item *ἀγαθόν*, *τὸ*, *ἀγαθά*, *τὰ* et *ἀγαθός* Adiect. separantur. — Ubi Substantivum cum adiuncto aliquid specialius significat, cum hoc seiunctim affertur eadem ratione, qua iam Hugo a Sancto Charo fecit (conf. supra p. VIII.), sic sub v. *νίος* primum afferuntur loci, in quibus sine eiusmodi adiuncto occurrit, deinde loci, in quibus legitur *νίος Θεοῦ*, *νίος ἀνθρώπου* etc.

Tanquam specimen huius operis affero eius initium:

ΑΑ.

Α

Ἐγὼ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω. Apocal. 1. et 22

¹ Novum Testamentum recognitum a Desiderio Erasmo cum annotationibus eiusdem. Basileae apud Ambros. Frobenium, 1541. 1542. Fol.

Ἰακώβου

ἐκ τῶν θυγατέρων Ἰακώβου	Lucae 1
ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ	
ὁ Ἰακώβου	Heb. 5
εἶποντις τῷ Ἰακώβου	Act. 7
καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἰακώβου λέγεσθαι	Heb. 7.

2. Henrici Stephani.

Henricus Stephanus (filius Roberti St., natus a. 1528. Parisiis, linguae graecae latinaeque peritissimus, et multis libris, praesertim auctorum graecorum editionibus celeberrimus, postremo in summa paupertate mortuus est a. 1598. [aetatis anno LXX.] Lugduni in nosocomio) edidit quidem Concordantias Novi Testamenti graecas, sed quis earum auctor sit, latet. Praefatio enim, quam ipse scripsit et huic operi praefixit, in ea parte, quae ad huius operis originem spectat, occulta est. Ut lector ipse de hac re iudicare possit, verba eius h. l. affero: „Ut autem aliud ex alio venire illi [scil. ipsius patri Roberto Stephano, typographo Parisiensi, inde ab a. 1547. Genevensi, nato a. 1503. Parisiis, mortuo 6. Sept. 1559.] in mentem solebat, quum et heuretico praeditus ingenio esset, et magna pars cogitationum eius non alio intenta foret quam ad excogitandum quidpiam, quod sacrosancti voluminis lectoribus utilitatem afferret, Concordantiarum Graecarum, vel potius Graecolatinarum, opus, quae editioni Caput unumquodque in illa Tmematia sectum habenti responderent, praevertendum aliis omnibus existimavit. Neque tamen temporis compendium, quod cum operis illius dispendio non minus quam cum parcimonia sordida coniunctum esset, quaerere voluit (etiamsi in multis id operibus factitabatur, et hodie multo magis factitatur) quoddam opus, cui autor nomen Concordantiarum imposuerat, interpolatum, et accessione aliqua auctum edendo: praesertim quum non solum multo minus alicubi quam dimidiam locorum partem, sed multos etiam errores haberet: et quidem aliquos in nonnullis quoque verborum thematibus: qualis est ubi verbo ἡβουλίθην

(quod est pro ἐβουλήθη) thema datur ἀβουλέομαι. Quid igitur parens meus? idem nimirum quod de Concordantiis Latinis universorum Bibliorum, consilium iniit, ut relicta ea quae solum ex rivulis hauserat editione, ad ipsum fontem veniens, non pocillis, ut alii, sed magnis poculis tantum hauriret, quantum ad editionem plenarum Concordantiarum satis foret: quamvis vel paucarum guttarum pretium maius fide futurum esset. Non secus enim et antea, quum de excudendo illas Concordantias Latinas ageretur, ita se ad bonum reipublicae literariae, pro more suo, animatum ostenderat, ut quae multos alios propemodum exanimasset magnitudo sumptuum, eum non terreret: immo ne moveret quidem.“ Et paulo post haec addit: „Verum, ut a Latinis illis Concordantiis has ad Graecas revertar: quum multo maioris esse momenti has sciret pater, quod ipsamet Testamenti novi verba, minimeque ex interpretatione sumpta, offerant (quemadmodum Hebraicae ipsamet Testamenti veteris verba exhibent) nonnisi Appendice comitatum edere hoc opus statuerat: in qua, haud absque quorundam amicorum auxilio, nonnulla praestiturus erat, quibus utiliora vix fortasse sperari potuissent. Ac ne ego quidem hoc opus absque Appendice (si non omnino tam utili quam paterna illa fuisset, at certe non parum utilitatis allatura) abire ex mea officina permissem: nisi, quam mihi ad suppeditandum his quoque sumptibus (qui eo maiores futuri erant quo plures *συνεργοὺς* habere me oportebat) aperueram non minus honestam quam expeditam viam, literae quaedam interclusissent.“ Ex illo priore praefationis loco haud claro haecce colligo:

1) Robert. Stephanus bene noverat utilitatem Concordantiarum latinarum ab ipso antea excusarum, et suo iure sperabat maiorem etiam fructum allaturas esse Concordantias, quae *non hausissent ex rivulis*¹ i. e. ex versione quadam, sed *ex ipso fonte* i. e. e textu originali, nempe Concordantias ex N. T. graeco concinnatas.

¹ Sic h. l. et in subseqq. typis cursivis designo verba ex illa praefatione a me repetita.

2) Idem, filio teste, expertus erat, in quantam auctoritatem gratiamque venerit inventum suum, quo librorum biblicorum capita in versiculos subdiviserat (de quo infra dicam).

3) Ergo certa spes ipsi erat, Concordantias graecas per se utilissimas multo magis fore acceptas, si lectori illa capitum subdivisione difficultas quemque locum in iis allatum in Codice sacro reperiendi removeretur; eamque ob causam studebat hac in re *aliis omnibus antevertere*.

4) Sine dubio intellexit, tantum opus de novo elaborare per multum temporis ac laboris exigere, et facilius breviusque esse, eiusmodi opus quoddam finitum editumque *interpolare, et accessione aliqua auctum denuo edere*.

5) Novit sane, tunc temporis unum tale opus exstare, videlicet Xysti Betuleii, quamquam nomen auctoris in titulo clare indicatum tacetur. Ea enim, quae in illo praefationis loco de *quodam opere, cui auctor nomen Concordantiarum imposuisset, cum Betuleii Concordantiis magna ex parte congruunt*:

a) Vituperatio, quod *multo minus alicubi quam dimidiam locorum partem* habeat, fere cadit e. c. in nomen *Ἀβραάμ*, ubi Betuleius 39 locos, Stephani Concordantiae 66 locos exhibent, in vocem *ἄγαμος*, ubi Bet. 2, Steph. 5 habet, item in vocem *ἀγαπητός*, ubi Bet. 40, Steph. 61 affert.

b) *Error, ubi verbo ἡβουλήθην thema datur ἀβουλόμαι, invenitur in columna 1. primae paginae operis Betuleiani.*

6) Ad haec accedit, quod Henr. Stephanus illo loco patrem Robertum auctorem quidem *consilii* designat, tale opus invento suo, capitum subdivisione, instructum ante alios edere, minime autem ipsius operis auctorem, neque se ipsum usquam eius auctorem nominat. In altero praefationis loco allato refert tantum, patrem huic libro *quorum am amicorum auxilio Appendicem addere quidem voluisse*, sed non fecisse, et se ipsum quoque ab hac re esse impeditum.

7) Has ob causas nullus dubito, quin iudicem opus Betuleianum harum Concordantiarum ab Henr. Stephano editarum fundamentum

esse, quod a quibusdam ex Rob. Stephani mandato eiusque sumptibus recensitum auctumque sit, qui etiam ubique capitis numero numerum versiculi adscripserint, quo locus allatus in sacro Codice facillime inveniretur.

8) Hunc laborem operis Betuleiani *complendi* non ab ipso Henrico Stephano esse susceptum, primum ex eo colligo, quod ipse in praefatione sua hoc non clare indicat,¹ sed de hoc libro scribit tanquam de opere a patre sibi derelicto, quod ipsius nomine edat; deinde ad hanc sententiam me commovent argumenta ab Erasmo Schmidio proposita (et infra afferenda), nempe permulti magnique errores in hoc opere obvii, in quos vir ille doctissimus induci non potuisset.

Hoc opus a. 1594. Parisiis prodiit formâ maximâ sic inscriptum:

Concordantiae | Testamenti Novi, | Graecolatinae.

Nunc primum plenae editae: et diu multumque desideratae, vt optimae duces | ad veram vocum illius interpretatio- | nem futurae.

In his quid praestitum sit, praefixa ad lectorem | epistola docet.

*(Infra haec titulo interpositum est Henr. Stephani
typographi Insigne.)*

Ex Typographeo Henr. Stephani. | Anno M. D. XCIIII.

Hoc opus, quod ex Bibliotheca Mariana Halensi in manibus habeo, continet 137 plagulas, quarum duae priores nota (..), ceterae litteris A—Z, AA—YY, quarum quaeque tres plagulas (6 folia) complectitur, signatae sunt. Duo prima folia titulum

¹ An unus locus, qui prope finem praefationis legitur, sententiam meam supra propositam refellat, lectoris iudicio permitto. Verba huius loci sunt: „At hic interim, locorum in quibus eadem vox legitur, fidelis recensio tibi datur. Ut autem nos tam fideliter erga te gerere possemus, (de me enim non minus quam de patre hic loquor) unum idemque orationis seu membrum seu incisum exscribendum toties fere fuit quot in eo voces erant.“

sequentia exhibent Henr. Stephani dedicationem ad Principem Mauritium, Hassiae Landgravium, eiusque praefationem seu epistolam ad lectorem, folium subsequens album est. A fol. A 1 ordiuntur Concordantiae ipsae, A 2^a habet numerum superiorem 3, A 5^b 10, A 6^b—YY 6^a, in cuius medio opus finitur, numeros 12—535, ultima pag. vacat. Maxima pars paginae 534 et p. 535. continent Supplementa suis locis interserenda.

Prima Concordantiarum pagina sic inscripta est:

Recensio omnium Test. Novi | locorum, in quibus unum | et
idem vocabulum legitur. | *vulgo dicta*, | *Concordantiae* |
Testamenti Novi. | In his quid praestitum sit, praefixa
ad lectorem epistola docet.

Huius operis paginae in tres columnas divisae sunt, quarum quaeque iterum in binas lineis separatas subdivisa est: unam angustam a sinistra positam, in qua capitum versuumque numeri afferuntur, alteram a dextra, multo latiore, in qua voces graecae alphabetico suo ordine dispositae, quaeque cum latina interpretatione et subiunctis locis N. T., in quibus reperiuntur; supra eos in medio lineae liber biblicus, ex quo allati sunt, indicatur. Nomina propria, ubi inscriptiones sunt, litteris uncialibus, quae dicuntur, distincta sunt e. c. *A^vBEA*, ceterae voces inscriptae in primis 15 paginis nullam habent distinctionem, qua facilius cognoscerentur, pag. 16—20. eo distinguuntur, quod etiam secunda vocis littera maiori exprimitur, ut *AI^vγιος*, *AI^vγαλός*, *AI^vδός*, *AI^vμα*, inde a pag. 25., inde a verbo *Ἀκολουθέω* per totum opus eodem signo praefixo distinguuntur, quod in Betuleii Concordantiis adhibetur et ad illas supra p. LXVI. descriptum est. Etiam Nominibus propriis praefixum est.

De latina interpretatione, quae omnibus graecis vocibus (etiam Nominibus propriis), ubi inscriptionum instar afferuntur, addita est, Henr. Stephanus in illa praefatione refert haecce: „Adiungitur unicuique vocabulo et sua interpretatio Latina, aut, ubi unum plures habet, adiunguntur ei suae interpretationes, e doctissimis quibusque interpretibus: nonnullae etiam ex illa mea Testamenti

novi editione, cuius margini difficiliorum vocum atque loquendi generum expositiones adscripsi. Caeterum, ubi plures unius vocabuli proponendae fuerunt significationes, haec quam plurimis in locis adhibita cautio fuit, ut quae frequentius ibi occurrit (saepe autem eadem et apud profanos scriptores est usitatior) vel prior, vel, ubi plures sunt duabus, prima occurreret. Ob adiectas porro Latinas illas interpretationes, merito quis non Graecas tantum sed Graecolatinas habere se hoc in libro Concordantias dixerit.“

Qui has Concordantias cum Betuleianis confert, inveniet inter-
dum mutatum ordinem, e. c. *ἀγαθοεργέω* a Betuleio secundum alphab. seriem proxime post *ἄγαβος*, in Steph. opere post *ἀγαθός* affertur; voces a Betuleio omissas in Steph. opere additas ut nomen *Ἀβιλιγγή*; persaepe locorum a Betuleio allatorum numerum in Steph. opere auctum, cuiusmodi exempla iam supra memoravi, quibus nunc addo *ἄβυσσος*, ubi Bet. 6 locos, Steph. 8 habet: *ἀγαλλίασις* Bet. 4, Steph. 5; at contrarium etiam occurrit, nam sub voce *ἀγαθωσύνη* (quod Betuleius falso *ἀγαθοσύνη* scripsit) Betuleius 4 locos affert, Stephanus tantum 3, omisso loco Ephes. 5, 9; item sub voce *ἀγανακτέω* Betuleius habet 7, Stephanus 6, omisit enim Matth. 21, 15. Praeterea voces quaedam, quas Betuleius recte suoque loco affert, in Steph. opere cum aliis confusae sunt, e. c. *ἀγνεία* castitas cum duobus locis et *ἄγνοια* ignorantia cum 4 locis a Betuleio recte suis locis afferuntur, in Steph. opere prior omissa est, eiusque duo loci falso sub voce *ἄγνοια*, quacum illa confusa est, allegantur.

Ab hoc exemplo transeo ad ea, quae Erasmus Schmidius in praefatione operis infra recensendi castigat his verbis: „At quo minus credam, Henricum Stephanum, virum citra omnem controversiam doctissimum, sua manu, propriâque operâ hasce Concordantias concinnasse, causae me movent non leves:

I. Imperita multorum similium vocabulorum confusio.

II. Negligens tot vocum, et ad eas singulas pertinentium locorum omissio, in paucis tamen ad inconvenientem vocem relatio.

III. Oscitans falsorum Thematum [ita enim iam singulas voces in capite locorum allegatorum positas appellare liceat] constitutio, quae plura sunt et rudiora, quam ut Stephano doctissimo ascribi queant.“

Unamquamque harum castigationum confirmat permultis exemplis (hic a me praetermissis), et denique addit: „Quae omnia simul considerata — — faciunt, ut mihi persuaderi non patiar, Henricum Stephanum (at quantum Virum!) tam multiplicium, crassorum, et in Viro non docto tantum, sed doctissimo, minime vel per febrim somniandorum, aut suspicandorum erratorum autorem esse. Potius [dicam ingenue quid sentiam, citra ullam labem tanti Viri, cui pro *προδρομία* in hoc genere, ingentes merito sunt agenda gratiae] existimo, optimum illum Virum, aliis curis et operis pluribus districtum, laborem has Concordantias concinnandi certis personis pro certo stipendio elocasse, eorum industriae minus industriae nimium fidisse, et ita sub suo nomine opus hoc edidisse.“

Licet autem hoc opus multa contineat reprehendenda, unum tamen in Betuleii opere valde desideratum in hoc invenitur, quod propter magnum fructum lectori ex eo redundantem magna laude dignum est, nempe versiculorum numeri numeris capitum adscripti. Operae pretium est, de hac re, quae Roberto Stephano inventori debetur, ex Henrici Stephani praefatione eam partem h. l. afferre, in qua hoc patris inventum eiusque effectum enarrat. Verba eius haec sunt: „Ultimum autem quod [pater Robertus Stephanus] in eas [scil. sacras litteras], vel potius in earum lectores, contulit beneficium, minus aliis non fuisse qui iudicant, non insagaci esse iudicio videntur. Id cuius honorificam mentionem facio beneficium, illud est, quod quum Testamenti novi libri in Tmemata, quae Capita vulgo vocantur, divisi essent, ipse horum Tmematum unumquodque in Tmematia divisit, vel potius subdivisit: quae, appellatione ab aliis magis quam ab ipso probata, Versiculi vocata fuerunt. Nam ipsi vel Graeca illa voce Tmematia, vel Latina quae illi respondet, Sectiunculas, nominare magis placebat. Illam enim veterem Commatum in oratione appellationem (Ciceroni Incisorum)

ad alium restringi usum videbat. Verum, ut his paucis de nomine contentus sim, at de re ipsa plura dicam: initium a duobus sumam, quorum utrum magis mirari debeas dubitabis. Unum est, quod Lutetia Lugdunum petens, hanc, qua de agitur, Capitis cuiusque catacopen confecit, et quidem magnam eius, inter equitandum, partem: alterum, quod illum paulo ante de hac cogitantem, plerique omnes incogitantem esse aiebant: perinde ac si in re prorsus inutili futura, ideoque non tantum nullam laudem consequutura, sed in derisum etiam ventura, ponere tempus atque operam vellet. At ecce, contra eorum damnatricem instituti patris mei opinionem, inventum illud simul in lucem, simul in omnium gratiam venit: simulque in tantam auctoritatem, ut quasi exautorarentur aliae Testamenti novi sive Graecae, sive Latinae, sive Gallicae, sive Germanicae, sive in alia vernacula lingua editiones, quae inventum id sequutae non essent."

Restat, ut huius operis initium tanquam eius specimen afferam.

A

Apoc.

1. 8 Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω
 1. 11 λεγούσης ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω
 21. 6 ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω
 22. 13 ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω

ΑΑΡΩΝ. AARON.

Luc.

1. 5 ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν

Act.

7. 40 ἐπόντες τῷ Ἀαρὼν, ποίησον

Hebr.

5. 4 καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρὼν
 7. 11 οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν
 9. 4 καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα

Anno 1600 hoc opus cum supplemento recusum est Genevae typis Pauli Stephani, Fol., quod denuo 1624. ibidem prodiit Fol., sic inscriptum:

Concordantiae | Graecolatinae | Testamenti Novi.

Hac editione pleniore et vberiores | editae: dicesque ad
veram vocum illius | interpretationem necessariae: nec-
non ijs quae in prima editione | ex supplemento petenda
erant et ad calcem | reiecta, loco et ordine digestis.

In his quid praestitum sit, | praefixa ad Lectorem epi-
stola docet. Editio Secvnda.

*(Infra haec titulo interpositum est typographi Insigne,
non idem prioris editionis, at ei persimile.)*

Ex Typographia Petri et Iacobi Chouët. | M. DC. XXIV.

Haec editio, quam ex Bibliotheca Orphanotrophei Halensis in ma-
nibus habeo, continet 254 plagulas, quarum duae priores habent
signaturam illi signo, quod Betuleius vocibus graecis praefixit,
similem, ceterae litteris A—Z, Aa—Yy, AAa—ZZz, AAaa—PPpp,
quarum quaeque 3 plagulas (6 folia) complectitur, signatae sunt.
Paginae A 1^a—PPpp 5^b, in qua opus finitur, habent numeros
superiores 1—1004. Ultimum folium PPpp 6 album est. — Folium
secundum titulo proximum continet Henr. Stephani dedicationem
ad Principem Mauritium, Hassiae Landgravium; folium tertium et
superior pars prioris paginae folii quarti exhibet eiusdem prae-
fationem seu epistolam ad lectorem, quae a priore editione eo tan-
tum differt, quod ultimae 4½ lineae, in quibus Stephanus breviter
indigitat, de quibus rebus in Appendice serius scribenda dicere
velit, in hac editione apte omissae sunt. — In altera folii quarti
pagina addita est Typographi praefatiuncula ad lectorem, in qua
refertur, secundam nunc exhiberi editionem, quoniam opus desi-
derari coepisset; de eo, quod in hac nova editione praestitum sit,
non nisi hoc dicitur: ea Supplementa, quae ad calcem prioris edi-
tionis addita essent, in hac suis locis esse inserta, necnon locorum
aliquot additione opus locupletatum. — Prima Concordantiarum
pagina iisdem verbis ac in priore edit.; paginaeque omnes eodem
modo divisae sunt et tota operis methodus est eadem ac in illa.

Multo maior plagularum numerus (254) huius editionis (prior
habet 137) eum, qui utramque comparare nequit, facile in opinionem

seducat, secundam valde auctam esse; at maioris voluminis causa tantum in eo quaerenda est, quod totum opus multo maioribus typis est recusum, ita ut e. c. ea, quae in edit. 1. in col. 1. 2. primae paginae leguntur, in hac edit. 2. ultra tres columnas expleant.

3. Erasmi Schmidii.

Erasmus Schmid (natus 1560. 27. April. Delitzschiae, primum rectoratu Leutschaviae, Hungariae urbe, functus, postea Graecarum litterarum et Mathem. Professor Academiae Wittenbergensis dictus, ibique d. 15. Sept. 1637. mortuus est) post Concordantias modo recensitas suscepit novas concinnare, quamquam timebat, ne a multis reprehenderetur, quod post Henricum Stephanum idem conaretur. Ut talem arrogantiae accusationem prohiberet, in praefatione exemplis permultis declaravit, quale opus sit, quod Henricus Stephanus patris sui suoque nomine ediderit, quantos errores et quot omissiones contineat (vide supra p. LXXIII sq.), ex quibus recte argumentatur, virum doctissimum tale opus, quamvis praefatione sua id ornaverit, non sua manu, propriâque operâ concinnasse, se ipsum igitur minime praesumentiae temerariae esse accusandum, quod novum eiusmodi opus suscepit, in quo omnes illos errores evitaret et illic omissa suppleret. Quapropter optimo iure in consilio suo perstitit et triennii spatio hoc opus absolvit, addiditque praefationem ad lectorem, quam scribebat Wittenbergae ante diem 18. Octobris (Academiae Wittenbergensis natalem) a. 1636., suae aetatis anno 67. ad finem properante. Non vero ei licuit, hoc opus maximi laboris typis plene exscriptum videre; nam eo nondum in lucem emisso obiit d. 15. Sept. a. 1637. inter tempestates belli triginta annorum vehementissimas. Haeredes eius librum a. 1638. ediderunt formâ maximâ sub hoc titulo:

Novi Testamenti | Iesu Christi | Graeci, hoc est, originalis
linguae | *TAME~ION* | [aliis Concordantiae] | hactenus usi-
tato | Correctius, | Ordinatus, | Distinctius, | Plenius, |
Iam dudum a pluribus desideratum: | Ita concinnatum, |
ut et loca | reperiendi, et Vocum veras Significationes, |

et Significationum diversitates per Collationem investi-
gan- | di, Ducis instar esse possit. | Operâ | Erasmi
Schmidii, | Graec. L. et Mathem. Prof. | Cum gratiâ et
Privilegio Elect: Saxon. | Wittebergae, | Impensis hae-
redum Clementis Bergeri | Bibliopol: | Ex Officinâ Typo-
graphicâ Jobi Wilhel- | mi Fincelii. | An. MD LXXXVIII.

Huic pleniori titulo antecedit alter paulo brevior, in angustius
spatium conclusus:

Novi Testamenti | Iesu Christi | Graeci, | hoc est Originalis |
Linguae | *TAMEION* | [alijs Concordantiae] Haecenus
usi- | tato | Correctius. | Ordinatus. | Distinctius. | Ple-
nius. | Opera | Erasmi Schmidii. | Graec: et Math: Prof:
Publ: | Cum gratiâ et Privilegio. | Wittebergae | Apud
haeredes Clementis Bergeri. | (*subiuncto Bergeri sigillo*).

Hic alter titulus cinctus multis figuris, inter quas infra titulum
conspicitur auctoris imago anno Aetat. 67. 1636 picta, aeri in-
cisus est.

In libri calce legitur Clausula:

Wittebergae, | Impensis haeredum Clementis Bergeri |
Bibliopol: | Ex officinâ Typographicâ Jobi Wilhelmi
Fincelii, | Anno MD LXXXVIII. (*Supra et infra haec
verba posita sunt ornamenta typographica.*)

Hoc opus, quod in Bibliothecis Halensibus Academica, Orphano-
trophei et Mariana atque in meis libris est, continet 170 plagulas,
quarum duae priores nota): (, ceterae litteris A—Z, Aa—Zz,
Aaa—Kkk, quarum quaeque 3 plagulas (6 folia) complectitur,
signatae sunt. Opus ipsum finitur fol. Kkk 5^a, Kkk 5^b exhibet
Clausulam, ultimum folium vacat. Numeris superioribus paginae
omnes carent. — Fol.): (2^a—3^a exhibent Haeredum Erasmi
Schmidii (ex eius voluntate factam) dedicationem ad Inclitum
Senatum duarum celeberrimarum Civitatum Imperialium, Lubecen-
sis, Hamburgensis; fol.): (3^b—4^b Auctoris praefationem ad lecto-
rem, a. d. 18. Oct. 1636. scriptam, in qua de Henrici Stephani
suoque opere disserit.

Concordantiae fol. A 1^a ordiuntur ab inscriptione: *TAMEION* omnium vocum | Novi Testamenti Graeci. — Singulae paginae eodem modo ac in Stephani opere in tres columnas aequales divisae sunt, quarum quaeque (sicuti in illo) in duas subdivisa est: unam angustam a sinistra, in qua indicantur capitum versuumque numeri librorum biblicorum, ex quibus loci afferuntur; alteram multo latiore a dextra, in qua leguntur voces graecae et loci biblici, in quibus reperiuntur, supra inscriptis libris biblicis, ex quibus excerpti sunt. Quaeque harum latiorum columnarum binis (in Stephani opere modo binis, modo ternis) litteris initialibus vocum graecarum in ea allatarum inscripta est. — Voces graecae, quae thematum seu titulorum instar in his columnis alphabetico suo ordine proponuntur, si Nomina propria sunt, litteris uncialibus (fol. A 1^a— Q 5^b minoribus, inde a fol. Q 6^a, a nomine *ΕΙΣΑΒΕΤ* maioribus), ceterae voces omnes maioribus typis a locis biblicis distinctae sunt; praeterea iis (etiam Nominibus propriis) praefixum est signum supra (p. LXVI.) ad Betuleii Concordantias descriptum, ita ut fere quaeque vox quaerenda facile inveniatur. — Libri biblici hic eodem modo ac in Stephani opere supra locos biblicos in medio lineae indicantur. — Latina interpretatio, quam Betuleius et Stephanus verbis graecis apposuerunt, in his non addita est.

Permagna sane Schmidii opera fuit in hoc libro conscribendo, multos errores editionis Stephanianae removit, multa istic ommissa addidit; nihilominus ipse multos locos omisit; ¹ alia quoque vitia sat multa irrepserunt eo procul dubio, quod ipse operis finem non vidit.

Loci, qui eisdem verbis ter vel quater vel pluries in N. T. leguntur, a Schmidio simpliciter notati sunt.

Pronomina et particulae ab eo partim prorsus omissae ut *ὁ, ἡ, τό, ὅς, ἣ, ὅ, δέ, καί*, partim non ipsis verbis allatis, sed locis solis citatis receptae sunt, ut *αὐτός, ἀλλά, γάρ, ἀμήν*, ubi hoc in sententiae initio legitur.

¹ Bruderus in praefatione operis sui illico recensendi p. VI. memorat, se praeter alia vitia ab ipso emendata plus quam octingentos textus recepti locos adhuc desideratos operi suo addidisse.

Quod ad verborum ordinem attinet, Schmidius singulas formas quarundam vocum separavit,¹ e. c. verbi substantivi formae εἰμί, εἶ, ἐστί, εἰσί, ἔσομαι etc. afferuntur sub littera E, sed ab invicem seiunctae e. c. εἰσί inter εἰσέρχομαι et εἰσκαλέω, formae ἦν, ἦμεν sub H, ὦ, ἦς, ἦ etc. ὦν sub Ω. Sic series singularum formarum vocis ἀντός aliis vocabulis interpositis perumpitur, e. c. formis ἀντοῖς, ἀντοῖς et ἀτόν, ἀτόν interpositae sunt voces ἀτοκατάκριτος et ἀτόματος; item formae pronominum personalium alia ab alia longe separatae sunt, e. c. ἐμοί post Ἐμμόρ, μοί post μόδιος, ἐμοῦ post ἐμός, μοῦ post μόχθος, ἡμᾶς, ἡμεῖς post ἦμαι, ἡμῶν post ἡμιώριον, ἡμῖν post ἡμιθωνής proponuntur.

Speciminis instar idem initium ex hoc opere affero, quod ex duobus prioribus adscripsi:

A.

Apocal.

1. 8.	}	Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω.
1. 11.		
21. 6.		
22. 13.		

Α Α Ρ Ω Ν.

Luc.

1. 5. θνηγατέριον Ἀαρών

Act.

7. 40. εἰπόντες τῷ Ἀαρών

Hebr.

5. 4. καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών

7. 11. κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρών

9. 4. καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρών

Ex his quidem intelligitur, in Schmidii opere multa esse, quae emendatione egeant; attamen illo tempore tantam eamque iustam invenit approbationem, ut Ernest. Salom. Cyprianus (natus a. 1673. 22. Sept. Osthemiae, inde ab a. 1700. Director et Theol.

¹ Idem ubique fecit Seberus in Indice suo Homérico.

Prof. Gymnasii Casimiriani, quod Coburgi est, postea inde ab a. 1713. Gothae rebus sacris praeerat, mortuus est a. 1745. 19. Sept.)¹ hoc opus denuo typis excudendum curaverit anno 1717, nova praefatione addita, in qua de Concordantiis earumque usu quaedam disseruit. Inscriptio huius editionis haec est:

Novi Testamenti Graeci *Ταμείον*, aliis Concordantiae . . .
opera Er. Schmidii, denuo revisum et ab innumeris
mendis repurgatum. Accedit nova praefatio Ern. Sal.
Cypriani. Gothae et Lipsiae 1717. Føl.

Ceterum nihil nisi antiquioris libri descriptionem a mendis nonnullis typographicis purgatam exhibuit; immo plurimos errores repetiit.² Denique memorandae sunt duae huius operis editiones Britannicae, quarum una, quae prodiit *Glasquae in Scotia anno 1819*, neque emendata neque aucta est, altera vero, quam Guilielmus Greenfield theologus Anglus curavit, sic inscripta:

Novi Testamenti *Ταμείον* . . . ex òpera (opere?) Schmidii
depromptum a Gu. Greenfield. Londini 1830. 16°.

valde decurtata est; nam ut materiam hac forma exigua comprimeret, primum omnia nomina propria (exceptis *Ἰησοῦς* et *Χριστός* nominibus), omnia pronomina, multas particulas et verbum substantivum *εἶναι* prorsus removit, deinde quum vocabulum plus quam quater vel quinquies non occurreret, verbis omissis ad scripturae locos tantum retulit, (haec editor ipse in praefat. pag. IV. de sua methodo refert).

4. Caroli Hermannii Bruderi.

Carolus Hermannus Bruder (natus a. 1809. 12. Dec. Lipsiae, Philos. Doctor) longo tempore elapso suscepit, illud opus utilissimum studiisque theologicis maxime necessarium nostrae aetati

¹ Eius vitam descripsit Hirsching l. l. T. I. p. 346 sqq.

² Huius editionis, quam ipse nondum vidi, titulum et de ea iudicium, ex Bruderi praefatione l. p. V. exscripsi, item eandem ob causam ea quae illico de duabus Britannicis editionibus referam.

congruenter emendatum denuo edere. Cum enim Carolus Christianus Tauchnitius, typographus Lipsiensis clarissimus, qui mortuo patre editionem Concordantiarum in Veteris Testamenti libros Hebraicarum auctore J. Fuerstio (quas supra p. XLIII sqq. recensui) industrie continuavit et ad finem perduxit, inter media haec negotia etiam Novi Testamenti Graeci Concordantiarum novam editionem comparandi consilium caperet et Brudero hoc negotium demandaret, hic lubenter id suscepit et ita elaborare studuit, ut emendatum, auctum, Novi Testamenti hermeneutices et critices per duo saecula factis progressibus conveniens, atque omnibus aequis virorum doctorum votis respondeat.

Hoc opus splendidissimum a. 1842. forma quaternaria prodiit sic inscriptum:

TAMIEION | TON THS KAINHS DIAΘHKHS AEEEON |
 sive | Concordantiae | omnium vocum | Novi Testamenti
 Graeci | primum ab Erasmo Schmidio editae | nunc |
 secundum critices et hermeneutices nostrae aetatis |
 rationes emendatae, auctae, | meliori ordine dispositae |
 cura | Caroli Hermanni Bruder | Phil. Dr. AA. LL.
 M. Societ. Hist. Theol. Lips. Sodal. | Editio stereo-
 typa. | Lipsiae | sumtibus et typis Caroli Tauchnitii. |
 MDCCCXLII.

Hoc opus, quod in Bibliotheca Academica Halensi exstat, continet 115 plagulas, quarum 5 priores litteris (A)—E, ceterae numeris 1—110 signatae sunt. Priorum paginae inde a folio tertio habent numeros superiores (III)—XXXVIII, ceterarum plagularum paginae, Concordantias ipsas exhibentes, supra habent numeros 1—878. Opus finitur in tertio folio plagulae 110, quartum eius folium ultimum vacat. — Folium, quod titulum proxime sequitur, continet auctoris dedicationem ad Ioannem [illo tempore] Ducem [nunc Regem] Saxoniae. In seqq. 18 foliis (pag. III—XXXVIII) legitur auctoris praefatio, in qua, praemissa brevi Concordantiarum Novi Testamenti graeci historia, novi operis sui rationem accuratissime exposuit.

Paginae ipsius operis in tres columnas lineis separatas divisaes sunt, quarum quaeque (sola prima excepta) ternis litteris initialibus vocum graecarum in ea allatarum inscripta est. Voces graecae, quae thematum s. titulorum instar alphabetico suo ordine in medio linearum proponuntur, maioribus typis (praeterea Nomina propria initio littera unciali a ceteris vocibus distincta) distinguuntur a locis biblicis subiunctis, quorum cuique nomen libri biblici, et numeri capitis versusque, ex quo afferuntur, a sinistra praefixi sunt. Sub Nominibus propriis proxime addita est forma eorum hebraica seu chaldaica, aliis quoque vocibus graecis partim voces hebr., partim alia proxime subnotata sunt. — Bruderus magno apparatu critico instructus, in hoc opere conficiendo praesertim Novi Testamenti editione Griesbachiana minori altera, quae prodiit Lipsiae 1825. 8°, usus est, Schmidius autem in suo opere haud dubie Roberti Stephani editione eaque tertia Paris. anni 1550. Fol. usus erat. — Latina interpretatio vocibus graecis (aeque ac in Schmidii opere) non addita est.

In hoc Bruderi opere omnes voces graecae N. T., etiam pronomina et particulae ipsis verbis allatis in ordinem redactae sunt, tribus voculis exceptis, videlicet δ , η , $\tau\acute{o}$ articulo, $\delta\varsigma$, η , δ pronomine relativo, et $\kappa\alpha\iota$ copula, ad quas propter innumeram earum copiam non omnes loci, in quibus occurrunt, enumerati sunt, sed delectu adhibito hae voculae diversis sectionibus sunt tractatae.

Denique huius operis initium tanquam specimen affero. De descriptionis compendiis aliisque signis lectorem ad librum ipsum remitto, ubi in praefationis fine explicantur.

A.

- Apoc. 1, 8. Ἐγὼ εἰμι † τὸ Α καὶ τὸ Ω
 1, 11. [Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω] R.
 21, 6. † τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ κ. τὸ τέλος
 22, 13. † τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος κ. ὁ ἔσχατος.
 † Be. Kn. L. τὸ ἄλφα.

Ἰαρωόν.

יְהוָה Exod. 6, 20.

Luc. 1, 5. ἐκ τῶν θυγατέρων Ἰαρωόν

Act. 7, 40. εἰπόντες τῷ Ἰαρωόν

Hebr. 5, 4. καθάπερ καὶ Ἰαρωόν

7, 11. κατὰ τὴν τάξιν Ἰαρωόν

9, 4. ἡ ῥάβδος Ἰαρωόν.

Praeter has Concordantias, quas ante oculos habeo, mentionem facio operis huiusce a Le Long l. l. p. 456. inter Concordantias graecas recensiti, mihi adhuc ignoti:

Concordantiae Graecae et Latinae Novi Testamenti ad vulgatam editionem Latinam accommodatae, et notis ad singula loca quae difficultatem facere possunt, illustratae. Auctore Francisco de la Nouë ex ordine Minimorum. *Bibl. Conventus Parisiensis.*

A Ge. Bened. Winero in l. *Handbuch der theologischen Literatur*, 3. edit. T. I. p. 127. recensetur hoc opus anglicum:

John Williams, LL. D., A Concordance to the Greek Testament, with the English Version to each Word; the principal Hebrew Roots corresponding to the Greek Words of the Septuagint, short critical Notes and an Index. London 1767. 4°.

Denique memoro huncce librum, ne quis titulo deceptus opinetur, eum ob festinationem aut inscitiam inter hebraicas et graecas Concordantias a me praetermissum esse:

Concordantiae | Bibliorum | Hebraico et Graeco- | Germanicae, | duabus partibus absolutae, | quarum | Prior | Voces omnes Hebraicas et Chaldaicas | Veteris Testamenti, | Posterior | Voces omnes Graecas cum Novi Testamenti | authenticas, tum in Apocryphis usurpatas, | et quae in Versione LXX. | Interpretum leguntur, | utrobique cum significatis Germanicis | è versione B. Lutheri | ordine alphabetico recenset. | Magni Concordantiarum operis |

â | M. Friderico Lanckisch | conscripti | Epitome, |
 in qvâ quid praestitum sit, praefatio declarat. | Lipsiae
 et Francofurti, | Sumptibus Haeredum Lanckisianorum, |
 Typis Christiani Scholvini, Anno 1680.

Hoc opus quaternariae formae, quod ex Bibliotheca Orphanotrophei Halensis in manibus habeo, continet 150 plagulas, quarum duae primae litteris a, b signatae praeter titulum exhibent de instituto et ratione operis praefationem ad lectorem, sequentes 52 plagulae litt. A—Z, Aa—Zz, Aaa—Fff signatae, pagg. 1—414 (Fff 3^b) continent operis partem priorem inscriptam: Pars Prima. Voces Hebraicae cum significatis Germanicis e Versione Lutheri. In fol. Fff 4^a legitur titulus partis II: Concordantiarum | Hebraico- et Graeco- | Germanicarum | Pars Altera | Voces Graecas cum significatis | Germanicis e Versione Lutheri | complexa. Hanc partem exhibent sequentes 96 plagulae litteris paulo minoribus A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Zzzz, Aaaaa—Ddddd signatae, pagg. 1—768. Utriusque partis paginae in duas columnas divisae sunt, quarum quaeque inscripta est in P. I. binis, in P. II. ternis litteris initialibus vocum illic hebraicarum, hîc graecarum, quae in ea afferuntur. In P. I. leguntur voces hebr. alphabetico suo ordine digestae cum vocibus german., quibus Lutherus illas transtulit, in P. II. voces graecae alphab. suo ordine dispositae cum Lutheri interpretatione earum germanica.

Hoc opus excerptum quidem est ex Frid. Lanckischii Concordantiis germanicis infra recensendis, at minime ipsum *Concordantiarum* nomine suo iure significari potest, sed solo *Vocabularii* nomine. Lanckischius enim in Concordantiis suis cuique voci germanicae tituli instar propositae proxime subiunxit catalogum 1. vocum hebraicarum, quae in textu hebr., 2. vocum graecarum, quae illi in versione LXX Interpretum et in textu librorum apocryphorum et Novi Testamenti respondent. Voces hebr. signavit litteris graecis, voces graecas latinis. His litteris cuique loco biblico e Lutheri translatione germanica allato a dextra appositis indicat, quaenam vox hebr. et graeca in libris canonicis V. T.,

et quaenam graeca in libris apocr. V. T. et in libris N. T. germanicae Lutheri hoc loco respondeant. Quapropter locis librorum canonicorum V. T. duae eiusmodi litterae, graeca et latina, locis librorum apocr. et N. T. solae latinae a dextra appositae sunt. Ex his catalogis, qui in Lanckischii Concordantiis secundum alphabeticam seriem vocum germanicarum afferuntur, auctor huius operis, quod haud apte ipsum Concordantias appellavit, eius materiam desumpsit, eamque in P. I. secundum alphabeticum ordinem hebraicarum vocum, in P. II. secundum alphabeticum ordinem graecarum vocum disposuit, ita ut lector hoc opere doceatur, quam varia ratione Lutherus singulas voces hebraicas et graecas transtulerit; locorum biblicorum vero nullus, neque ipsis verbis, neque nomine libri biblici et capituli versusque numeris in eo indicatur. Quam ob causam Concordantiis Bibliorum non est adnumerandum.

IV. Concordantiae Bibliorum latinorum.

Concordantias Bibliorum latinorum *primas* fuisse omnium, ceterasque ad earum imitationem factas, supra p. v sqq. dixi, et illic distinxì quatuor earum classes seu aetates:

- primam* Hugonis de S. Charo inventoris, qui solos Bibliorum locos sine verbis eorum ipsis indicavit;
- secundam* Anglorum, qui Bibliorum locis ab Hugone indicatis verba ipsa adscripserunt, eaque saepe prolixius, ita ut propter magna volumina harum Concordantiarum *Anglicanarum* eas recte *maximas* appellare liceat;
- tertiam* Conradi de Halberstat, qui auctor indicatur resectionis, ubi in illis verba biblica nimis prolixè erant adscripta (cum qua resectione coniunxit distinctionem longiorum capitum et breviorum, quorum tantum illa in septem partes, haec autem in quatuor divisit et litteris distinxit). Hae Concordantiae propter earum formam leviolem deinceps fere ab omnibus acceptae *maiores* nominantur.

quartam Ioannis de Ragusio, longe post illas seculo demum XV. factam ab iis non maiori minorive numero verborum e locis biblicis allatorum, sed *classe* horum verborum differt. In illis enim tribus afferuntur praesertim voces flexibiles et quadam ex parte tantum etiam voces inflexibiles, in hac quarta vero solae particulae indeclinabiles in prioribus omissae. Quapropter hae Concordantiae nominantur *Concordantiae partium sive dictionum indeclinabilium*.

His iam supra accuratius expositis, nunc recenseo Concordantias Bibliorum latinorum *editas*, quas ipse in manibus habeo, secundum seriem annorum, quibus prodierunt; deinde addam alias a Le Long, Lipenio aliisque memoratas, quas nondum ipse vidi.

1. Concordantiarum Editio Io. Frobenii Basileae 1516. Fol.

Concordantie maiores cum | declinabilium utriusque instrumenti tum indeclina | bilium dictionum. In quarum hac nouissima editione non modo numeri sunt infinitis pene | locis emendati: sed et capitibus nonnullis bona pars accessit: ut sifiteatur | de illis que ex Septuaginta interpretum versione: dum opera diui Hierony | mi excuderentur | diligenter sunt | adscripta. | (*Infra haec titulo interpositum est Insigne Ioh. Frobenii typographi, cuius nominis siglae a sinistra [IO.] et a dextra [FRO.] appositae et praeterea a dextra quinque verba hebraica loci Psalmi 125, 4., ab imo ascendentia, a sinistra latina: Prudens simplicitas amorque recti. a summo descendentia, et partim supra, partim infra graeca loci Matth. 10, 16: Ἰνέσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις | ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. apposita sunt.*)

Apud Inelytam | Germaniae Basileam | M. D. XVI.

Hoc opus formae maximae, quod ex Bibliotheca Orphanotrophei Halensis in manibus habeo, continet 219 plagulas litteris α—δ,

A—Z, aa—ff, AA—pp signatas, quarum a, ff, Aa quaternas plagulas (8 folia), ceterae ternas (6 folia) complectuntur. Paginae superioribus numeris carent. — In pagina tituli aversa legitur Io. Frobenii epistola ad Theologiae studiosum scripta Basileae IV. idus Martias 1516 latinis typis exscripta. In seq. folio a 2 ordiuntur Concordantiae ipsae germanicis typis exscriptae, quarum singulae paginae divisae sunt in tres columnas non lineis, sed solo spatio interposito ab invicem seiunctas. Hae columnae binis litteris initialibus vocum in iis allatarum inscriptae sunt. Prima columna fol. a 2^a orditur ab illa praefatiuncula Concordantiis tertiae classis praefixa (supra p. x. a me allata): „Cuilibet volenti requirere — — protendatur.“, qua lector monetur, in his non, sicuti in prioribus Concordantiis factum sit, omnia capita, sed tantum longiora in septem particulas litteris a—g, breviora vero in quatuor particulas litteris a—d distincta esse. Secundum hunc modum loci biblici a sinistra ipsorum verborum sigla libri biblici, numero capitis, et una illarum 7 aut 4 litterarum capitis particulam significantium indicantur. — Voces latinae, quae titulorum instar alphabetico suo ordine afferuntur, multo maioribus typis a locis biblicis subiunctis distinguuntur. — In fine tertiae columnae folii ff 7^b leguntur: Concordantie dictionum declinabilium omnium utriusque instrumenti librorum Sinis. Basilee in edibus Ioannis Frobenij Hammelburgensis. Mense Martio. AN. M. D. XVI. In seq. pagina (fol. ff 8^a) in 4 columnas divisa exhibetur Totius operis ternionum index, fol. ff 8^b vacat.

Subsequens folium (AA 1) in priori pagina praebet hunc titulum permagnis typis germanicis exscriptum:

Concordantie partium | siue dictionum | inde | clinabilium toti- | us
 Biblie.

In seqq. duabus paginis (fol. AA 1^b—2^a) offertur latinis typis impressus Prologus ille, de quo supra p. XII dixi, sic inscriptus: Sacrae paginae Doctoris eximii Ioannis de Secubia in Concordantias partium sive dictionum indeclinabilium prologus. ¶ In seq.

pagina (fol. AA 2^b) in sex columnas divisa, et inscripta: „Annotatio partium seu dictionum indeclinabilium inquirendarum in sequentibus concordantiis.“ alphabetico ordine afferuntur 377 voces, ad quas sequentes Concordantiae Ioannis de Ragusio, a Ioanne de Secubia cum illo prologo primum editae pertinent. Hae Conc. item germanicis typis exscriptae ordiuntur in seq. fol. AA 3. Earum paginae in tres columnas eodem modo ac in praecedente parte sunt divisae, quarum autem quaeque non, sicut in illa, litteris initialibus, sed integra voce in ea allata inscripta est. Prima columna folii AA 3^a orditur ab hoc titulo: Concordantie Biblicae partium sive dictionum indeclinabilium: a prestantissimo viro magistro Johanne de Secubia: sacre pagine doctore eximio: in concilio Basiliensi Anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo edite: Feliciter incipiunt. Loca biblica in his Conc. eadem ratione indicantur ac in praecedentibus. Hoc alterum opus finitur fol. pp 6^a med., ubi in tertia columna infra locos biblicos haec leguntur: Concordantie dictionum indeclinabilium: omnium utriusque instrumenti librorum: Sinis. Basilee in edibus Joannis Frobenij. Mense Maio. Anno M. D. xvj. Subiunctum est indiculum de componendis chartis huius alterius operis. Ultima pagina fol. pp 6^b vacat.

Addo tanquam specimina brevia utrarumque Concordantiarum initia, 1) priorum:

Aa

- Hiere. 1. b. Aa domine deus ecce nescio loqui.
 14. b. prophete dicunt eis.
 Ezech. 4. d domine deus anima mea non est.
 20. g domine deus ipsi dicunt.
 Iosel. 1. d dixi: quia prope est dies domini.

2) posteriorum:

A

- Gen. 1. a Divisit lucem a tenebris.
 3. b abscondit se adam et vxor eius a facie domini.
 4. c egressusque cain a facie domini.
 6. a isti sunt potentes a seculo etc.
 ibid. delebo inquit hominem quem creavi a facie etc.

2. Concordantiarum Editio Io. Frobenii. Basileae 1521. Fol.

Concor | dantiae maiores, eum | declinabilium, vtri | vsque
instrumen | ti, tum indecli- | nabilium di- | ctionum: |
(*Infra haec titulo interposita est tabula quadrata, in
qua conspicitur Insigne Frobenianum aliis figuris
cinctum.*) | Apud Incolytam | Basileam. | M. D. XXI. *Hic
titulus figuris ligno incisus cinctum est.*

Haec Editio, quam ex Bibliotheca Mariana Halensi in manibus habeo, priori Editioni simillima est; nam eundem plagularum iisdem litteris signatarum numerum continet et tota eius ratio ac paginarum divisio eadem est, item paginae numeris superioribus carent. Io. Frobenii epistola (lat. typis impressa) ad theologiae studiosum, quae hinc quoque in pagina tituli aversa legitur, h. l. sic finitur: Basileae Sexto calend. Maias. Anno a Christo nato, M. D. XXI. Prima columna primae paginae (fol. a 2^a) operis item germanicis typis exscripti orditur ab eadem praefatiuncula ac prior: „Cuilibet volenti requirere etc.“ Fol. ff 7^b finitur tertia columna his verbis: Declinabilium dictionum concordantiae Sinis. In seq. pagina fol. ff 8^a Totius operis ternionum index proponitur; fol. ff 8^b vacat.

In subsequenti pagina fol. AA 1^a legitur alterius partis titulus magnis litteris versalibus exscriptus:

Concordan | tiae partium sive | dictionum inde- | clinabi-
lium | totius Bi- | blicae.

Duae paginae sequentes, fol. AA 1^b — 2^a exhibent eundem Ioannis de Secubia prologum ac prior Ed., et fol. AA 2^b in sex columnas divis. eandem Annotationem partium seu dictionum indeclinabilium. Haec quoque altera pars, quae in fol. AA 3 incipit, germanicis typis exscripta est, eiusque paginae in tres columnas divisae sunt, quarum quaeque integra voce ibi allata inscripta est. Prima columna folii AA 3^a habet eundem titulum ac in priori Ed. Hoc opus finitur fol. pp 6^a med. in tertia columna hinc Clausulâ: Basileae per Ioannem Frobenium, Mense Maio. Anno M. D. XXI. Subiunctus est Index paginarum. In ultima pagina, fol. pp 6^b exhibetur magnum Insigne Frobenianum.

3. Concordantiarum Editio Seb. Gryphii. Lugduni 1545. 4°.

Concordan | tiae maiores sacrae | Bibliae, | Summis uigilijs
iam denuo ultra omnes | editiones castigatae. | (*Infra*
haec titulo interpositum est Gryphii typographi Insigne,
cui a sinistra adscripta sunt ascendente serie verba:
Virtute Duce, a dextra, descendente serie: Comite For-
tvna.) | Lvgdvni apvd Seb. | Gryphivm, | M. D. XLV.

Haec Editio, quam ex Bibliotheca Orphanotrophi Halensis in manibus habeo, continet 125 plagulas litteris a—z, A—Z, AA—CC, aa—nn signatas, quarum CC et nn 2½ plagulas (10 folia), ceterae binas (8 folia) complectuntur; paginae numeris superioribus carent. Pagina tituli aversa vacat. Paginae in tres columnas non lineis, sed spatio interposito separatas divisae sunt, quarum quaeque binis litteris initialibus vocum in ea allatarum inscripta est. Voces, quae titulum instar in medio lineae alphabetico suo ordine afferuntur, maioribus typis a locis biblicis distinctae sunt. Loci biblici a sinistra ipsorum verborum eadem ratione ac in prioribus Editt. nomine libri biblici, numero capitis et una litterarum a—g aut a—d capitis particulas significantium indicantur. Prima operis pagina a 2^a orditur ab illa praefatiuncula: „Cuilibet volenti inquirere etc.“ inscripta: Ad lectorem. Prior huius operis pars finitur in tertia columna verbis: Concordantiarum maiorum finis.

Altera pars habet (fol. aa 1^a) hunc peculiarem titulum:

Alter Concordantia- | rvm sacrae Bi- | bliae to- | mvs, | Qvi
est | Partium, siue, Dictionum inde- | clinabilium. |
(*Infra haec idem Insigne cum iisdem verbis appositis*
ac in priori tomo, titulo insertum est.) | Lvgdvni apvd
Seb. | Gryphivm, | M. D. XLV.

Pagina huius tituli aversa (Prologo illo, qui in prioribus editionibus hunc titulum proxime sequitur, omisso) exhibet Indicem dictionum Indeclinabilium, quae in hac secunda parte Concordantiarum ponuntur. In fol. aa 2^a ordiuntur hae Concordantiae, quarum paginae item in tres columnas divisae sunt, quarum quaeque integra voce ibi allata inscripta est. Loci biblici eadem ratione ac

in priori parte indicantur. Prima columna primae paginae incipit a titulo: Concordantiarvm Bibliae pars secunda, partes, seu dictiones indeclinabiles complectens. Hic alter tomus finitur fol. nn 10^a in tertia columna verbis: Indicis Dictionum indeclinabilium, omnium utriusque instrumenti librorum. Finis. Ultima pagina fol. nn 10^b vacat.

Speciminis instar affero initium prioris tomi:

Aa

Hiere. 1 b A a a domine deus ecce nescio loqui
 14 b a a a prophete dicunt eis
 Ezech. 4 d a a a domine deus anima mea non est p.
 20 g a a a domine deus ipsi dicunt
 Iohelis 1 d a a a diei: quia prope est dies d.

Initium alterius tomi a specimine supra ex Ed. Basil. a. 1516 allato praeter typos latinos, quibus in hac Ed. exscriptum est, solo errore typographico numeri differt; illic enim ad verba: „isti sunt potentes a seculo“ recte adscriptus est locus Gen. 6 a, in hac vero Ed. legitur falso: Gen. 9 a.

4. Concordantiae Rob. Stephani. Parisiis 1555. Fol.

Concordantiae Bi- | blicorum vtriusque Testamenti, Vete- | ris
 et Noui, | nouae et integrae.
 Quas re vera Maiores appellare possis.

R. Stephanvs Typographis.

Aequos et innocuos vos praebete *ἰσοπένητον ἐμῶν*, rogo atque obsecro. | Privilegium ipsi vltro ad annos aliquot irrogate, vt messi alienae parcatis. | Coepta, necdum expolita, meliora facere et perficere sinite, | vobis in tempore profutura. | (*Infra haec titulo interpositum est Insigne Rob. Stephani.*) | Oliva Rob. Stephani | M. D. LV.

In libri fine legitur Clausula:

Excudebat Robertvs Stephanvs in | sva officina anno
 M. D. LV. | VII. Cal. Febr.

Hoc magnum opus, quod ex Bibliotheca Mariana Halensi in manibus habeo, continet 274 plagulas litteris a — z, aa — zz, A — Z signatas, quarum duae ultimae Y, Z ternas (6 folia), ceterae quaternas plagulas (8 folia) complectuntur. Paginae numeris superioribus carent. Opus finitur fol. Z 6^a subiunctâ Clausulâ, Z 6^b vacat.

Priusquam huius operis rationem breviter describo, operae pretium esse iudico, integram R. Stephani praefationem in pagina tituli aversa propositam h. l. afferre, ex qua lector cognoscat, quid in eo praestitum sit.

Christiano Lectori R. Stephanus.

Bene habet, Christiane Lector, quod tam humanos creditores nactus sim, qui ut in tempore nomina dissolverem, tam patienter expectarunt. Decem et octo ab hinc annos quum inter Sacrarum literarum studiosos de Bibliorum Concordantiis sermonem haberemus, et inter nos laudaretur (ut sane laude dignum est) studium ignoti illius veterum Concordantiarum scriptoris, non defuerunt qui quererentur omissa esse plurima, atque adeo tam multa ut decimum quodque vocabulum reperiri vix posset. Ibi mutuo sese cohortantibus singulis ut aliquando mutilum opus absolveretur: onus vero detrectantibus, quod neque usum conficiendarum huiusmodi rerum haberent, neque laboribus tam molestis assuissent: tum me obnixè rogant ut provinciam illam subirem. Quod libens ipse me recipio: non quidem ut opus inchoatum perficerem, sed novum prorsus ederem statim atque Dominus requiem mihi ullam praestaret. Qua in re praestanda tamdiu cunctari; quum fides mea obstricta esset, non minori mihi molestiae fuit et solitudini, quam si grave aeris alieni onus humeris meis incumberet. Videbam enim quam necessarium esset opus non modo omnibus publice, sed et mihi privatim: cui in horas quaerenda essent quae memoria mea exciderant, nec in illis Concordantiis, vetustis reperiri facile possent. Ac praesentem maxime huius adminiculi usum mihi videbam esse in texendo opere illo quod in manibus habemus, Glossae interlinealis et ordinariae, quam vocant: cuius specimen aliquod iam editum est. Ne autem existimes, Lector, nihil a me novi supra

aliorum industriam fuisse praestitum cur merito Concordantias maiores inscriberem: experientia ipsa tibi probabit, quam procul absim ab eorum vanitate qui titulis inanibus fucum haecenus in hoc lucubrationis genere fecerunt. Scito itaque non tantum exemplaribus ante editis me curasse addendum quod deerat: sed de integro ex continua Bibliorum lectione novum confectum esse volumen: ac singula vocabula, etiam propriorum nominum, quoties illie occurrunt, fuisse toties descripta nisi quid scribas meos fugerit, quod profecto fieri aliter vix potuit in opere tanto ac tam laborioso. Caeterum quod ad particulas indeclinabiles spectat, quia minor erat earum usus, consulto in ipsis recitandis fui parcior: saltem non tam curiose eas sumus persecuti, nec tamen prorsus contempsimus. Porro in operis novitate haec quoque pars aliquid laudis meretur, quod praeter literas illas marginales consuetas, A B C D E F G, in quas prior ille Concordantiarum author singula capita partitus est, habebis numeros versuum cuiusque capituli post illas literas adscriptos iuxta rationem Hebraicam, hoc est, ut Hebraei versus suos numerant, quos ideo adiecimus ut promptius atque expeditius quod quaesieris reperias, et operi pulcherrimo ac praeclarissimo quod nunc cudimus, aptius inserviant. Consilium quoque fuit Hebraicae linguae studiosos iuvare, quibus ne Concordantiae quidem Hebraicae (quarum sumus rationem insecuti) omnia oculis obiiciunt. Quo vero praesentiore commoditate ex his versuum numeris percipias, Biblia iuxta veterem interpretem excudimus, in quibus versus illi distincti, ac numeris notati atque insigniti sunt. Quod si quos depravatos forte deprehenderis, confer te ad aliam atque aliam eiusdem loci voculam quaerendam: facile erit hoc pacto corruptos emendare. Desiderabis (non dubito) etiam recentiorum interpretum vocabula. At constitutum aliquid esse oportet prius. Conquiesce paulisper: recipimus et quod cupis facturos, simul atque quod praelis nostris paratur atque adornatur, perfectum fuerit, nisi forte eorum qui alienis laboribus nimis cupide insidiantur, improbitas et avaritia conatus nostros impedierit. Sed iam ut te alacriorem dimittam, in Novum testa-

mentum Graecum Graecas item Concordantias propediem tibi me exhibiturum per Dei gratiam spondeo, quae vice dictionarii Graeci in ipsum Novum testamentum esse poterunt. Interea vale, atque Deum patrem nostrum Christi filii sui nomine precare, ut nobis pariter animos adaugeat, et Spiritu prudentiae ac rectitudinis gubernet ad persequendum in Sacris suis oraculis studii nostri cursum. Amen. Ex nostra officina, Anno M. D. LV. X. Cal. Feb.

Hoc opus valde minutis typis exscriptum est. Eius paginae singulae in quatuor columnas non lineis, sed spatio interposito seiunctas divisae sunt, quarum quaeque plurimum tribus litteris initialibus vocum in ea allatarum inscripta est. Voces, quae titulorum instar alphabetico ordine in medio lineae proponuntur, non maioribus, sed potius minoribus typis exscriptae sunt, quam verba locorum biblicorum iis subiuncta, a quibus eo tantum distinguuntur, quod litteris versalibus expressae sunt. Loci biblici, quorum verba afferuntur, his verbis a sinistra adscripti indicantur 1) nomine libri biblici, 2) numero capitis eius, 3) unâ litterarum a — g particulas capitis significantium, 4) numero versus,¹ quod non solum in praefatione modo allata indicatur, sed etiam hacce primae paginae inscriptione: Concordantiae Bibliorum utriusque Testamenti, Veteris et Novi, novae et integrae: numero versuum post literas A B C D E F G sectionum cuiusque capitis indices, adscripto.

Quod in hoc opere Particulae, quatenus receptae sunt, non, sicuti in prioribus, in peculiari opere, sed cum ceteris vocibus coniunctim alphabetico omnium vocum ordine afferuntur, prima operis columna orditur a praepositione *a*, cuius loci biblici ultra 18 columnas expleat; quapropter speciminis instar non primam huius operis, sed tertiam vocem affero, eandem, quam ex prioribus adscripsi.

¹ Eiusmodi capitum divisio per litteras et versuum numeros invenitur quoque in recentiori editione Bibliorum sacrorum Vulgatae Editionis, quae Francofurti ad M. 1826. 8° mai. prodit.

AAA

- Ierem. 1. b. 6 Aaa Domine Deus, nesc.
 14. b. 13 Aaa Domine Deus pro.
 Ezech. 4. d. 14 Et dixit, Aaa Do. Deus
 20. g. 49 Et dixi, Aaa Dom. Deus.
 Ioel 1. d. 15 clamate ad Do. Aaa diei.

5. Concordantiarum maiorum cum declinabilium tum indeclinabilium
 dictionum Editio Ioh. Hervagii. Basileae 1561. Fol.

Sacrorvm vtri- | usque Testamenti librorum ab- | solutissimus
 Index, quas | Concordantias maiores | vocant, tv vel
 maximas | appelles, licet. | (*Infra haec titulo interposi-*
tum est Hervagii Insigne.) | Basileae, per Ioannem
 Her- | uagium, Anno M. D. LXI.

Hoc opus, quod ex Bibliotheca Mariana Halensi in manibus habeo, continet 450 plagulas litteris a—z, A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, AAaa—ZZzz, AAaaa—IIiii, AA—ZZ, AAa—CCc signatas, quarum quaeque 3 plagulas (6 folia) complectitur. Paginae superioribus numeris carent. — In pagina tituli aversa exhibetur Io. Hervagii epistola ad lectorem, scripta Basileae 1561. Calendis Martii, ex qua hancee partem mediam affero: „—In quibus maxime laudandi sunt, qui id ipsum in sacris utriusque testamenti libris praestare conati sunt eo opere, quod Concordantias maiores appellarunt. Has enim cum tenui admodum rivo ante decurrent, Ioannes Hervagius pater meus, sua et opera et impensis, innumeris prope verbis adauxit, et copiosius ut affluerent sacrarum literarum studiosis, effecit: sed laboris et impensarum fructum solus percipere non potuit. illico enim qui eius in messem manum immitterent, et idem opus aliquo modo interpolatum ederent, inventi sunt, nulla eius industriae facta mentione. Quamobrem, nos eas postliminio redeuntes, recepimus, et patenti atque peramplo redundantique alveo confluentes, tanta videlicet accessione (ut vides) facta, in tuum maximum commodum humanissime Lector emittimus: hoc tibi confirmantes, tantam, tamque scrupulosam fuisse colligendi diligentiam, ut parva posthac, vel nulla potius

fieri accessio posse videatur. Morem tamen nostrum secuti, Indeclinabiles, quas dicunt, a declinabilibus sciunximus: ut binis voluminibus sacram materiem omnem distinctam haberes, nulloque errore confusam. Ut autem tibi omnia essent proniora, versuum quoque numerum adiecitimus.“

Concordantiae ipsae in fol. a 2^a ordiuntur ab hac inscriptione: Partium declinabilium utriusque Testamenti Index accuratissimus, in quo prior numerus caput: literae, capitis partes: numeri, qui literam sequuntur, versum indicant. — Paginae singulae in tres columnas non lineis, sed spatio interposito separatas divisae sunt, quarum quaeque plurimum tribus litteris initialibus vocum in ea allatarum inscripta est. — Voces, quae titulorum instar alphabetico ordine in medio lineae proponuntur, non maioribus typis, sed litteris versalibus a verbis locorum biblicorum subiunctis distinguuntur. Loci biblici, ex quibus verba afferuntur, 1) nomine libri biblici, 2) numero capitis, 3) una litterarum a — g particulas capitis significantium, 4) numero versus (aeque ac in Rob. Stephani opere) indicantur. — Hic Index partium declinabilium finitur fol. Iiii 4^b med., duo subsequencia folia Iiii 5. 6. alba sunt.

Sequens pagina AA 1^a continet huncce titulum alterius Indicis:

Partivm, sive Di- | ctionum indeclinabilium, utriusque |
Testamenti, absolutissi- | mus Index.

Basileae, M. D. LXI.

Altera huius folii pagina vacat. Seq. fol. AA 2^a orditur ab hac inscriptione: Partium indeclinabilium utriusque Testamenti Index, in quo prior numerus caput: literae, capitis partes: numeri, qui literam sequuntur, versum indicant. — Ratio huius alterius partis eadem est ac prioris. Finitur fol. CCc 4^b med. Sequens pag. CCc 5^a in medio exhibet hanc Clausulam:

Basileae, | per Ioannem Herva- | givm.

Duae sequentes pagg. CCc 5^b — 6^a vacant, ultima pag. CCc 6^b in medio continet idem Hervagii Insigne, quod titulo generali interpositum est.

Speciminis instar propono prioris partis initium:

AA

A et Ω

Apoc. 1. b. 8 ego sum *a* et *ω*.

21. b. 6 ego sum *a* et *ω*.

22. c. 13 ego sum *a* et *ω*.

6. Concordantiae a Theologis Coloniensibus revisae et auctae.
Coloniae 1663. Fol.

Concordantiae | Bibliorum | Iuxta | exemplar Vulgatae editio-
nis | Sixti V. Pontificis Max. | iussu recognitum, | et |
Clementis VIII. auctoritate | editum. | Novo studio et in-
dustria | Theologorum Coloniensium | Revisae, emen-
datae et auctae. | (*Infimo loco, figuris interpositis*)
Coloniae Vbiorum, | Sumptibus Ioannis Friesenhagen
excudebat Petrus Hilden Anno MDCLXIII. | Cum privi-
legio S. Caes. Maiestatis.

Hic titulus non typis exscriptus, sed una cum multis figuris eum cingentibus aeri incisus est. — Haec Editio, quam ipse possideo, non est prima Coloniensis, sed ex ea, quae annis circiter triginta ante a Theologis Coloniensibus emendata et aucta Coloniae excusa erat, typis accuratius repetita est. Continet 182 plagulas, quarum duae priores asterisco, ceterae litteris A — Z, Aa — Zz, Aaa — Zzz, Aaaa — Xxxx signatae sunt, quarum quaeque duas plagulas (4 folia) complectitur. Paginae superioribus numeris carent.

Fol. * 2^a — 3^a exhibet Ioannis Friesenhagen dedicationem operis ad Maximilianum Henricum Archiepiscopum Coloniensem et Electorem, fol. * 3^b Privilegium Caesareum Petro Hilden a. 1660 datum, fol. * 4 Attestationem Facultatis Theol. eiusdem anni, Censoris concessionem, ut hic liber iterum imprimatur, et brevem praefationem ad lectorem, subiunctis duobus epigrammatis. — Prima ipsius operis pagina sic inscripta est: „Concordantiae Bibliorum Sacrorum Vulgatae Editionis Sixti V. Pont. Max. iussu recognitorum atque editorum. Numerus versuum, post litteras ABCDEFG

indices Sectionum cuiusque capitis, adscriptus est.“ — Paginae singulae in quatuor columnas non lineis, sed spatio interposito seiunctas divisae sunt, quarum quaeque tribus, nonnullae duabus aut quatuor litteris initialibus vocum in ea allatarum inscripta est. Voces titulorum instar in medio lineae alphabetico ordine propositae a verbis locorum biblicorum non maioribus typis, sed tantum litteris versalibus distinguuntur. Loci biblici in his Concordantiis (aeque ac in duabus praecedentibus) nomine libri biblici, numero capitis, una litterarum a—g particulas capitis significantium et numero versus indicantur. Hoc opus finitur fol. Xxxx 4^a, ultima pagina vacat. — In hoc libro particulae non seiunctim a ceteris vocibus afferuntur, sed in eadem vocum serie, at non omnes receptae sunt, e. c. praepositiones a, ab, e, ex desiderantur. — Initium harum Concordantiarum: A et O a specimine, quod supra p. XCVIII attuli, nullo modo differt, quapropter h. l. omittitur.

7. Concordantiae nova methodo adornatae opera Patrum Monasterii Wessofontani. Augustae Vindelicorum 1751. 2 Voll., Fol.

Repertorium | Biblicum, | seu | Concordantiae | S. Scripturae | utriusque Testamenti, | juxta | exemplar Vulgatae editionis | Sixti V. Pont. Max. | jussu recognitum, | et | Clementis VIII. | autoritate editum, | nova methodo | ordine commodius, sensu plenius, usu expedi- | tius adornatae | opera et studio | religiosorum Patrum | Ordinis S. Benedicti, antiquiss. et exempti | Monasterii Wessofontani, | exemptae sub titulo SS. Angel. Custodum | Congregationis Benedictino-Bavaricae: | opus | omnibus SS. Litterarum studiosis, Divini Verbi praeconibus, SS. | Theologiae doctoribus, ascetis, animarum pastoribus utilissimum, | cum praefatione | ad intelligendum laboris hujus finem, et usum necessaria, | et privilegio Sacrae Caesareae Majestatis ac facultate Superiorum. | Augustae Vindelicorum et Graecii, | Sumptibus Iacobi Philippi Veith et Wolff Bibliopolarum. | A. MDCCLI.

Huic folio, in cuius priori pagina titulus modo descriptus legitur, antecedit aliud, in cuius antica parte tabula aeri incisa exhibetur depingens papam ornatu suo in solio sedentem, cui, circumstantibus angelis, Concordantiae Wessofontanae offeruntur. — Haec prior pars continet 345½ plagulas, quarum duae primae una crucicula, seqq. duae duabus, quinta tribus, sexta dimidia quatuor cruciculis, ceterae litteris A — Z, Aa — Zz, Aaa — Zzz, Aaaa — Zzzz, Aaaaa — Zzzzz, Aa aa aa — Zz zz zz, Aa aa aa a — Zz zz zz z, Aa aa aa aa — Ii ii ii ii signatae sunt, quarum quaeque duas plagulas (4 folia) complectitur. Superioribus numeris paginae carent. — Tria folia titulo proxima continent Bedae Abbatis dedicationem operis (in illa tabula depictam) ad Benedictum XIV. Pont. Max.; subseq. folium exhibet huius Papae Breve apostolicum ad Bedam Abbatem, in duobus seqq. leguntur Approbatio Censoris, Approbatio Congregationis Benedictino-Bavaricae etc., et Censura Franc. Salesii Gailler; tria seqq. continent Praefationem ad Lectorem, in qua huius operis novi methodus in 3 §§. exponitur, addita Admonitione de erratis. — In seq. fol. A 1^a orditur opus ipsum ab hac inscriptione: „Concordantiae Bibliorum Sacrorum, juxta Vulgatae editionis exemplar Sixti V. Pont. Max. jussu recognitum editumque, Pleniore sensu, et commodiore methodo concinnatae.“ — Haec pars complectitur voces a litteris A — L ordientes. — Altera huius operis pars, eodem titulo ac prior (excepta tabula illic praefixa) instructa continet (praeter tituli folium) 314 plagulas litteris (A) — (Z), (Aa) — (Zz), (Aaa) — (Zzz), (Aaaa) — (Zzzz), (Aaa aa) — (Zzz zz), (Aa aa aa) — (Zz zz zz), (Aa aa aa a) — (Tt tt tt t) signatas, quarum ultima signatura unam plag. (2 folia), ceterae binas (4 folia) complectuntur. Haec pars continet voces a litt. M — Z ordientes.

Huius operis voluminosi immensoque labore concinnati, quod ipse possideo, nova methodus praesertim in hisce consistit:

1) Cum antiquae Concordantiae plerumque contentae sint aliquot tantum verbis sine sensu positis, in his semper aut plenus aliquis sensus aut constructio talis invenitur, quae facile in totius sensus notitiam deducat.

2) Ne vocabuli alicuius saepissime in Bibliis occurrentis totus articulus sit perlegendus ei, qui quandam huius formam quaerit, verborum et nominum singulae formae, quas coniugatione, declinatione, generum motione, comparatione induunt, distinctae sunt.

3) Brevitatis studio a) hae flexionis formae non integre afferuntur, sed solae partes extremae, e. c. sub verbo *Abbrevio* formae *Abbrevians*, *Abbreviatus est* etc. solis syllabis *ans*, *atus est* etc. indicantur; eadem ratione e. c. sub nomine *Dominus* singuli casus sic notantur: *nī*, *no*, *num*, *ne*, *no*, *nī*, *norum*, *nīs*, *nos*, *nī*, *nīs* pro *Domini*, *Domino* etc. In nominibus propriis, maxime hebraicis, ut Aaron, Abraham, Absalom aliisque indeclinabilibus casus per numeros romanos significantur, ut per II Genitivus, per III Dativus etc. b) In locis biblicis, qui his singulis flexionis formis subiuncti sunt, non vocis forma quae in titulo indicatur, ipsa ponitur, sed eius loco asteriscus, ideoque ubi titulus e. c. *Dominus* est, in locis biblicis ei subiunctis * significat *Dominus*, donec devenitur ad alium eius casum e. c. *nī*, tunc in locis biblicis subiunctis asteriscus significat *Domini*, ut: *verbo *coeli firmati sunt* i. e. verbo Domini coeli firmati sunt. Hac ratione omnes voces titulorum instar propositae in locis biblicis, qui iis subiuncti sunt, asterisco indicantur.

4) Eodem brevitatis studio a) quaedam voces siglis notantur, quarum significatio in praefatione docetur;

b) particulae *enim*, *ergo*, *igitur* etc. pluribus locis omissae sunt;

c) particulis *et*, *que*, *atque* et pluribus adverbis ac praepositionibus nimis frequentibus locus proprius non datus est;

d) quoties fere unus idemque textus in Bibliis recurrit, semel positus est adiecta citatione ceterorum locorum, ubi idem textus invenitur.

5) Ea, quae claritatis causa addita sunt, *cursivis* typis sunt exscripta.

6) Loci biblici indicantur nomine libri biblici (typ. cursivis), numero capituli et numero versus (sine littera sectionem capituli significante). Quando contingit, eundem textum pluribus numeris

citari, confusio evitatur crucicula † interposita, e. c. Ezech. 4. 14. † 20. 49. i. e. Ez. cap. 4. vers. 14. et Ez. cap. 20. vers. 49.

Singulae huius operis paginae in tres columnas non lineis, sed spatio interposito separatas divisae sunt, quarum quaeque fere ubique tribus, nonnullae duabus aut quatuor litteris initial. vocum in ea allatarum inscriptae sunt. Voces titulorum instar alphabetico ordine in medio lineae propositae a verbis locorum biblicorum, quae iis subiuncta sunt, et maioribus typis et litteris versalibus distinguuntur.

Speciminis instar affero operis principium:

A.

A et O.

Apoc. 1. 8 ego sum *. † 21. 6.

† 22. 13.

A A A

Ier. 1. 6 et dixi: *, Dne Deus!

† 14. 13. *Ezech.* 4. 14. † 20. 49.

Ioël. 1. 15 * diei, quia prope est
dies Dni.

8. Concordantiae recensitae atque emendatae primum a Franc.

Luca, denuo expurgatae ac locupletatae cura Huberti Phalesii. Viennae 1825. Fol. min.

Sacrorum | Bibliorum | Vulgatae Editionis | Concordantiae | Hugonis Cardinalis | Ordinis Praedicatorum; | ad recognitionem | jussu Sixti V. Pont. Max. | Bibliis adhibitam | recensitae, atque emendatae: | Primum a Francisco Luca Theologo, et Decano Audomaropolitano, nunc denuo variis locis | expurgatae, ac locupletatae cura et studio V. D. Huberti Phalesii, | Ordinis Sancti Benedicti. | (*Infra haec titulo interposita est tabula aeri incisa, Vetus et Novum Testamentum symbolis depingens.*) | Cum permissu Superiorum. | Viennae MDCCCXXV. | Typis Antonii Strauss.

Hoc opus, quod in Bibliotheca Academica Halensi servatur, continet 195 plagulas, quarum duae priores litteris *a, b*, ceterae nume-

ris 1—193 signatae sunt. Harum 193 plagularum paginae superioribus numeris 1—771 (praeter ultimam-albam) instructae sunt.

In tribus foliis titulo proximis a 2^a – b 2^b exhibetur 1) Praefatio; 2) Francisci Lucae Brugensis, Ecclesiae Cathedralis Auditoropolitanae Theologi et Decani epistola ad lectorem Concordantiarum editioni Plantinianae anni 1617. praefixa, de iis quae ipse in illa editione a. 1617. praestiterit; 3) Praeambula Huberti Phalesii, in quibus disserit a) de hac Concordantiarum editione, b) de conatu suo circa hanc editionem, c) de verbis sentiis quae in Concordantiarum libro frustra quaerantur, d) de auctore Concordantiarum, e) de utilitate Concordantiarum usuque ex Sixto Senensi lib. 3. Biblioth. sanctae: De syllabica exponendi ratione, methodo tertia [quae in Editione supra p. XIV. memorata p. 185—188. leguntur].

In illa epistola Lucas de sua Concordantiarum recensione refert, se eas ad libellum Correctorium Ecclesiae suae correxisse; multa praecidisse vocabula, ea videlicet quae plus oneris quam utilitatis Concordantiis afferre viderentur, inprimis Pronomina pleraque, Coniunctiones, et Praepositiones, denique Nomina quaedam ut *Dominus*, *Deus*, ad haec etiam Verba quaedam, ut *sum*, *dico*; postremo se collocasse quasdam voces commodiori, adeoque magis proprio loco, mutata plerumque orthographia in melius.

In praecambulo secundo Phalesius breviter exponit, quid ipse in hac editione ex illa Plantiniana anni 1617. iterata praestiterit: 1) illam editionem Plantinianam diligenter esse recensitam, et plures, quae desiderabantur, sententias esse suis titulis insertas, capitum vel versuum numeros saepe correctos; 2) ne quis iure queri possit quidpiam quod ad rem faciat praetermissum, restitutas esse in hac editione non tantum dictiones *Deus*, *Dominus*, sed et alias fere omnes consulto pridem omissas, non quidem integre, et paene infinita earum farragine coacervata, sed iis duntaxat descriptis sentiis, quae in textu primo occurrebant, additis deinde quibusdam selectioribus, quae Sacrarum Literarum studiosis possent deservire; 3) quasdam quoque voces, ante habitas quasi

nullius essent momenti, ex integro repositas esse, quales sint *sicut* et *quasi*; 4) aliqua etiam sub uno titulo male coniuncta esse separata, ut *Tibiam* partem corporis, a *Tibia* fistula, *Palmam* manum a *Palma* arbore, *Plagam* partem mundi, a *Plaga* vulnere, afflictione, etc. 5) denique in titulis hoc generaliter servatum esse (quod prius in aliquibus tantum fiebat), ut nimirum in eo ponerentur genere, numero, casu et modo, quo in ipsa Scriptura unumquodque nomen invenitur expressum, e. c. cum textus semel tantum habebat *Purpuraria*, titulus olim praeferebat *Purpurarius*, pro *Desponsata* similiter, quod semel tantum tribuitur Virgini Matri, titulus habebat *Desponsatus*, etc.

Huius operis singulae paginae divisae sunt in quatuor columnas lineis separatas, quarum quaeque (praeter tres primas columnas folii 1^a, quae una vel duabus litteris inscriptae sunt) tribus initialibus vocum in ea allatarum inscripta est. Voces, quae titulorum instar alphabetico ordine proponuntur, litteris versalibus a verbis locorum biblicorum subiunctis distinctae sunt. Loci biblici a sinistra nomine libri biblici (typis cursivis exscripti) et numeris capitulis versusque indicantur.

Tanquam specimen huius operis affero eius initium:

A

A Praepositio.

Genes. 1. 4 divisit lucem a tenebris
deinceps consulto omittitur.

A et Ω

Apoc. 1. 8 sum a et ω, princip. et fin.
21. 6 a et ω, initium, et finis
22. 13 a et ω, primus, et noviss.

AAA

Ierem. 1. 6 — 14. 13 A, a, a, Domine Deus
Ezech. 4. 14 — 20. 49 A, a, a, Domine Deus
Ioel. 1. 15 clamate ad Dominu. A, a, a, dici

9. Aliae Editiones¹ et eiusmodi Opera.

In praecedentibus eas Concordantias latinas recensui, quas ipse in manibus habeo; nunc addo eas, quae a Le Long l. l. p. 457 sq., Lipenio in Bibliotheca reali theologica Tom. I. p. 384 sq. et Panzero in Annalibus typographicis Vol. VI. VII. IX. XI. breviter titulis suis recensentur, mihi autem nondum venerunt in conspectum. Affero eas partim secundum *annorum* seriem partim secundum *urbes*, in quibus prodierunt, partim secundum earum *editores* vel *auctores*.

Concordantiae Bibliorum et Canonum. Bononiae, Hugonis de Colonia. 1479. 1486. Fol.

Concordantiae Magnae. Norimbergae, Antonii Coburger. 1485. 1487. Fol.

Concordantiae Bibliorum, studio Joan. Nivicellensis. Basileae 1489. Fol.

Concordantiae maiores cum declinabilium tum indeclinabilium utriusque Testamenti dictionum praemissa praefatione Jo. Frobenii editoris, pars secunda quae dictionum indeclinabilium Concordantias continet, a Joanne de Secubia. Basileae, Frobenii 1496. Fol.

Concordantiae Miores Biblicae, tam dictionum declinabilium quam indeclinabilium. Basileae, per Joannem Amorbachium, Joannem Petri et Joannem Frobenium 1506.

¹ Quantus sit numerus et Codicum MSS. et Editionum Concordantiarum, elucet ex his Quetifi verbis l. l. I. p. 209: „Concordantiarum codices MS. praeter laudatos hi sunt Parisiis omnes editionis tertiae nempe praefixa praefatiuncula *Cuilibet volenti*, in Navarr. tres fol. mag. memb. In Sorbon. quinque minimum aut sex: Augustin. ad pontem novum unus. Regia tres 3615. 3707 et 3708. Colbert. duo 295 et 393. Victor. n. 394: universim nulla fere est antiqua bibliotheca, in qua non sit aliquod huius rationis exemplum: editiones vero a nata typographia tot sunt, ut vix numerari possint. Hae sunt praeter citatas praecipuae. Lugduni, Gryphii 1540, 4. Basileae. 1543 fol. Tum ex recognitione Francisci Arola Lugduni, Gryphii 1551. 4. et recensente Ioanne Gastio Basileae 1551 fol.“

- 2 Voll. 4° (Panzer l. l. VI. p. 181 nr. 48.); item 1516 et 1521. (vide supra p. LXXXVII sqq. IV, l. 2.).
- Concordantiae maiores cum declinabilium utriusque testamenti tum indeclinabilium dictionum. Apud inclytam Basileam. Anno. M. D. XXIII. *In fine*: Basileae in aedibus Joannis Frob. Mense Augusto Ann. M. D. XXIII. Fol. (Panzer l. l. VI. p. 237. nr. 471.).
- Concordantiae maiores Sacr. Bibl. Basileae apud Frobenium 1525. Fol. (Panzer l. l. IX. p. 401. nr. 587. b.) item 1526. Fol. (teste Le Long l. l.).
- Magnae Concordantiae S. Scripturae. Lugduni, Mareschal. 1526. 1528. Fol.
- Concordantiae maiores S. Scripturae, studio Jo. Schotti. Argentorati 1526. Fol.
- Concordantiae maiores sacrae scripturae, omnibus retroactis aeditionibus et emendatiores et locupletiores recens summa cura et industria excusae. Ex libera Argentina per Georgium Vlricherum Anno MDXXIX. Mense Februario. Fol. (Panzer l. l. VI. p. 116. nr. 795.).
- Concordantiae Biblicae Maiores. Lugduni per Sebastianum Gryphium. 1529. 4° (Panzer l. l. VI. p. 347. nr. 605.).
- Concordantiae Maiores Bibliae, recens, summo studio, ab innumeris erroribus uindicatae, emaculatae et auctae. Ingenio, arte et opera Joannis Schotti. Argentorati M. D. XXX. Fol. (Panzer l. l. VI. p. 118. nr. 807.).
- Concordantiae Maiores Sacrae Paginae, quam Bibliam vocant, omnium novissimae, iam recens ab—erroribus ac mendis, cura summa ac vigilantia singulari restituta. Adiecto insignium factorum eiusdem Catalogo in prioribus nusquam viso. M. D. XXX. *In fine*: Argentorati apud Paulum Gotzium. Anno Domini M. D. XXX. Mense Novembri. Fol. (Panzer l. l. XI. p. 366. nr. 819.).
- Index utriusque Testamenti. Antuerpiae, Joan. Steelsii. 1534. 8°.

Biblia Alphabetica seu Concordantiae Bibliorum ita digestae, ut, sub qualibet Alphabetici ordinis litera, utriusque Testamenti auctoritates a monosyllabis incipientes reperiantur. Opus maioribus, ut vocant, Concordantiis longe tum locupletius, tum perfectius, auctore Henrico Regio. Coloniae 1535. 4°

Concordantiae Maiores sacrae Bibliae, summis vigiliis iam recens castigatae et locupletatae. Lugduni apud Seb. Gryphium Anno MDXXXV. 4° (Panzer l. l. IX. p. 527. nr. 775. b.). Ibid. apud eundem 1540. 4° (teste Le Long l. l.), item 1545. 4° (vide supra p. XCI sq. IV, 3.).

Index copiosissimus Veteris et Novi Testamenti, studio Roberti Stephani. Parisiis eiusdem typis 1840. 8°.

Concordantiae maiores. Basileae 1543. Fol.

Concordantiae breviores. Parisiis 1544. 8°.

Index Veteris et Novi Testamenti. Venetiis, ad insigne Spei 1544. 8°.

Magnae Concordantiae a Francisco Arola recognitae. Lugduni, Gryphii 1551. 4°.

Concordantiae Bibliorum innumeris locis recognitae a Joan. Gastio. Basileae 1551. Fol.

Inventarium in Novum Testamentum, vulgo Concordantias vocant, auctore Tacito Nic. Zegero. Antuerpiae 1558. 1566. 1607. 8°.

Concordantiae utriusque Testamenti, per Joan. Benedictum. Parisiis 1562. Fol.

Concordantiae Bibliorum novae, integrae. Antuerpiae, Arnoldi Birekmanni. 1567. 4°.

Sacrorum Bibliorum absolutissimus Index quem Concordantias maiores vocant. Basileae, Hervagii 1568. Fol. (conf. supra p. XCVI sqq. IV, 5.).

Concordantiarum S. Scripturae oeconomia methodica, a Georgio Bulloco. Antuerpiae, Plantini 1572. Fol.

- Concordantiae Bibliorum. Antuerpiae, Plantini 1581. 8°. Ibid. iisdem typis 1585. 4°.
- Concordantiae Bibliorum repurgatae et locupletatae. Lugduni apud Juntas 1586. 4°.
- Concordantiae Bibliorum iuxta recognitionem Clementinam. Antuerpiae 1599. 4°.
- Concordantiae Bibliorum maximae, studio Claudii Mannii. Francofurti, apud Wechelios 1600. Fol.
- Concordantiae Bibliorum. Lugduni 1603. 4°.
- Concordantiae Bibliorum una cum annotationibus Francisci Lucae Brugensis. Antuerpiae 1606. 4°. Ibid. 1612. 4°, (sic Le Long; Lipenius indicat: Fol.). Venetiis 1612. 4° (sic Le Long; Lipen.: Fol.), Aureliae Allobr. 1612. Fol. (hanc Ed. solus Lipenius annotavit), Lugduni 1612 et 1615. 4°.
- Inventarium in Testamentum Novum, vulgo Concordantia vocant, operâ Nicolai Zegeri. Antuerpiae 1607. 8°.
- Concordantiae utriusque Testamenti generales, a Petro de Besse emendatae. Parisiis 1611. Fol.
- Concordantiae Bibliorum perfectae. Coloniae 1611. Fol. Ibid. 1634. Fol. (teste Lipenio).
- Concordantiae Bibliorum utriusque Testamenti Veteris et Novi quas merito maximas et absolutissimas appellare liceret. Genevae 1611. 4° (teste Lipenio).
- Eaedem repurgatae et locupletatae. Genevae 1612. 4°.
- Doctrinale Bibliorum Harmonicum, sive index ad instar Concordantiarum, auctore Georgio Vito. Lavingae 1613. Fol. Wittebergae 1614. Fol.
- Concordantiae sacrorum Bibliorum Vulgatae editionis, Hugone Cardinali auctore, ad recognitionem iussu Sixti V. Pont. Max. Bibliis adhibitam recensitae et emendatae, operâ et studio Francisci Lucae Brugensis. Antuerpiae, Moreti 1617. Fol., Antuerp. et Venetiis 1618. Fol., Genevae 1620. 4° (has 2 Editt. Lipenius memorat), Gene-

vae et Francofurti 1625. 4°, Parisiis, Dion. de la Nouë 1635. 4° (sic Le Long; Lipen.: Fol.) et 1638. 4°, Ibid. Seb. Cramoisy 1646. 4°.

Concordantiae Bibliorum maximae. Francofurti et Hanoviae 1618. Fol.

Index Bibliicus, studio Jo an. Piscatoris. Herbornae 1622. 8°.

Index Bibliorum quadruplex generalis. Lugduni Batav. 1623. 8°.

Index in sacra Biblia locupletissimus ex Latina versione Tremellii quoad Vetus, et Bezae quoad Novum Testamentum per Paulum Tossanum. Francofurti 1624. Fol.

Bibliorum Concordantiae. Antuerpiae 1625. 4°. Hanoviae 1638. Fol. (utramque Ed. Lipenius affert.).

Concordantiae sacrorum Bibliorum maiores duobus alphabetis, altero dictionum variabilium, invariabilium altero absolutissimae cum narratione de iisdem Concordantiis per Gasparem de Zamora Hispalensem S. I. Romae, Zanetti 1627. Fol.¹ et 1647. Fol. (hanc Ed. solus Lipenius memorat.).

Concordantiae Bibliorum ad antiquos et novos Codices diligenter collectae et auctae, operâ Theologorum Coloniaensium. Coloniae 1628. 4°.

Concordantiae Bibliorum ad antiquos et novos codices collatae, operâ Theologorum Lovaniensium (sic Le Long, pro Coloniaensium?) Coloniae 1629. 4°, Ibid. 1661. Fol. Ibid. 1663. 4°.

¹ De hoc opere disserit Quetif l. l. I. p. 208., aitque, Zamoram suscepisse Concordantiarum sacrae bibliothecae numeris omnibus absolutam editionem, id est in qua nullum ne minimum quidem, qualia sunt particulae ab, de, ex, in, nisi, non, per, ut et similes infinities repetitae; vocabulum Bibliorum omissum; at sententias, quas ille in huius immensi operis praefatione de auctoribus primis Concordantiarum proposuit, refutat. — Le Long huic operi annotavit: „editio copiosissima, at nimium in varia divisa membra.“

- Concordantiae sacrorum Bibliorum ab Huberto Phalesio recognitae. Antuerpiae, Moreti 1642. Fol., Lugduni, Juilleron 1649 et 1652. 4°, Parisiis, apud Societatem 1656. 4°, Lugduni 1665. 4° (sic Lipen.) 1667. 4°, Coloniae Agrippinae, Balthasaris ab Egmond 1684. 8° maiori, Moguntiae 1685. 8° mai., Lugduni 1687 et 1700. 4°.
- Concordantiae Bibliorum iuxta Exemplar Vulgatae Editionis studio et industria Theologorum Coloniensium revisae, emendatae et auctae. Coloniae 1661. Fol. Ibid. 1663. Fol. (vide supra p. XCVIII sq. IV, 6.). Ibid. 1665. Fol.
- Ioh. Iac. Comitis in Koenigsgraitz Promptuarium sacrum Biblia via Concordantiali Orbi propositum. Salisburgi 1672. Fol.
- Lexicon Concordantiale Bibliorum, auctore Paulo Tossano, auctum cura Jani Fabricii Clozii. Francof. 1681. Fol.
- Concordantiae sacrorum Bibliorum nunc denuo cura et studio Io. Georgii Siberbaur recognitae. Viennae Austriae, Mart. Endteri 1700. 4°.
- Concordantiae Bibliorum sacr. Vulgatae edit., ad recognit. jussu Sixti V. P. M. Bibliis adhibitam recensitae atque emend. etc. Curâ F. P. Dutripon. Paris. 1838. 4° max.

V. Concordantiae Bibliorum germanicorum.

Cum magnus Concordantiarum Biblicarum fructus satis cognitus esset, ne miremur, quod paulo postquam Lutherus suam Novi Testamenti translationem germanicam a. 1522. ediderat, multi optabant, ut idem fructus, quem latinis Bibliis utentes iam inde a seculo XIII. ex eiusmodi libris hauserant, iis quoque afferretur, qui hoc Novo Testamento vernaculo utebantur. Huic optato a. 1524 satisfecit Iohannes Schroeter, typographus Argentoratis. Hunc secutus est Leonardus Brunner, parochus ecclesiae Wormatiensis, qui a. 1546.¹ Argentorati Concordantias in

¹ Sic enim Le Long l. l. p. 459. Brunneri opus memorat: „Concordantiae Bibliorum Germanicorum a Leonardo Brunnero confectae. Argentorati 1546. Fol.“ — Falso refert Agricola in praefatione operis

tota Biblia germanica Vet. et Novi Test. edidit, in quibus autem minime omnes voces attulit et vocibus allatis non omnes locos biblicos adscripsit.¹ Deinde a. 1571. Petrus Patiens Theol. Dr. parochus Landaviae ad Rhenum, postea Superintendens Heidelbergae, Concordantias germanicas in quinque partes distributas Francofurti formâ maximâ edidit,² quae vero non inter Concordantias verbales, de quibus solis h. l. agitur, sed inter reales (de quibus infra breviter dicam) referendae sunt.³ Cuius generis fuerint Concordantiae, quas Michael Mulingius Lipsiae 1602. 8° et Lucas Stoeckelius Herbornae 1606. 4° evulgarunt,⁴ nescio. Horum

illico recensendi, Brunneri Concordantias in tota Biblia germanica iam anno 1530 editas esse. Illo enim anno Lutheri versio Pentateuchi quidem (inde ab a. 1523), librorum historicorum V. T. (inde ab initio a. 1524), librorum poeticorum (inde ab a. 1524), proph. Iesaiæ (a. 1528), [proph. Danielis demum a. 1530], commentarii germanici in prophetas Ionam et Habacuc (utrique a. 1526) et in proph. Zachariam (a. 1528), atque versio Libri Sapientiae (a. 1529) prodierant, sed nondum versio omnium prophetarum (quae primum a. 1532. evulgata est) et ceterorum librorum apocryphorum; prima enim editio versionis germanicae totorum Bibliorum a Lutero factae prodit a. 1534., vide librum meum: Verzeichniß der Original-Ausgaben der Lutherischen Uebersetzung sowohl der ganzen Bibel, als auch größerer u. kleinerer Theile u. einzelner Stellen derselben. Halle 1841. 4° mai. p. 1 sqq.

¹ Teste Agricola, qui l. l. hunc librum sic recensuit: „— — eine Concordanz über die ganze Bibel Altes und Neues Testaments drucken lassen, aber doch außs allerkürzest zusammen gezogen, also daß oft vnter manchem Titel nicht der dritttheil der biblischen Wörter zu finden waren, auch viel Wörter gar vbergangen.“

² Lipenius l. l. I. p. 385. huius operis titulum sic affert: Petri Patientis Concordanz über die ganze Bibel, auß die Dolmetschung *Lutheri* gericht. Frankfurt 1571. Fol. Le Long l. l. hunc titulum latine vertit.

³ Agricola enim l. l. de iis haec refert: „— — in welchem Werk Ehrngedachter D. Patiens mehr auß die Res, Historien und Hauptpuncten gesehen, dann auß die Verba oder Wort, dann darinnen auch viel vbergangen und ausgelassen worden ist, so ist auch solche Concordanz nicht auß die Versiculos, sondern auß die Paragraphos der Capitel allein gericht, welche in den Bibeln nicht allerdings vbereinstimmen.“

⁴ Lipenius l. l. I. p. 385 horum librorum titulos sic affert: *Mich. Mu-*

quinque operum hucusque nullum ipse vidi; quapropter *primo* loco recenseo sequens

1. *Conradi Agricolae.*

Conradus Agricola, proprie Baur, civis et typographus Norimbergensis (postea Altdorpii, ubi a. 1617 mortuus est) suscepit quorundam virorum doctorum auxilio Concordantias in totam Sacrae Scripturae translationem germanicam Lutheri concinnare, in quibus plurimae voces praesertim Nomina et Verba cum suis locis biblicis afferrentur et hi loci biblici secundum capita et *versiculos* librorum biblicorum indicarentur. Hoc opus Francofurti ad M. 1610. Fol. exiit sub hoc titulo:

Concordantiae | Bibliorum, | Das ist | Biblische Con- | cordantz
vnd Verzeichnuß | der Fürnemsten Wörter, auch aller Na-
men, | Sprüch, vnd Geschicht, so oft derselben in ganzer
heiliger Göttlicher | Schrift, des Alten vnd Newen Testa-
ments gedacht wirdt, mit sonderm Fleiß, dem | Alphabeth
nach, ordentlich zusammen getragen, vnd auff D. Martin |
Luthers, Anno 1545. am letzten revidirte | Bibel, gericht-
tet. | In welcher ein jeder Christ, in der eys. alle Sprüch-
lein, oder was ihm sonst auß | der Gedächtnuß entfallen,
nach wunsch, vnd begeru, in welchem Capitel vnd | Verß,
ein jedes begriffen, richtig finden kan. | Gestelt vnd zu-
sammen getragen durch | Conradum Agricolam, Typogra-
phum zu Nörnberg, mit Hüßß vnd Beystand fürnemer | Ge-
lehrter, vnd in heiliger Schrift erfahrner Männer. | Sampt
beygedruckten etlicher fürnemen Vniuersiteten, vnd Theologen
Censuren vnd Bedencken vber diß Werck. | (*Infra haec
titulo interposita est tabula ligno incisa, cincta hisce
verbis: Spes. alit. agricolas: quoniam. qvi. arat. debet.*

lingü Kleine Concordanz-Bibel. Leipzig 1602. 8° — *Lucae Stoeckelii* Schatz-
Kammer der h. Schrift, das ist, Teutsche Biblische Concordantzen. Herborn 1606. 4°.
Le Long l. l. priorem omnino praetermisit, alterum latine vertit et
abbreviavit. Agricola l. l. utriusque libri nullam fecit mentionem.

in . spe . arare : et . qvi . seminat . in . benedictionibvs :
de . benedictionibvs . et . metet : 1619. *In sinistra huius
tabulae parte conspicitur auctoris imago.*) | Gedruckt zu
Frankfurt am Mayn, bey Wolffgang Richter, | Sumptibus
Rvlandiorvm. | Im Jahr M. DC. X.

Hoc opus, quod ex Bibliotheca Orphanotropei Halensis in mani-
bus habeo, continet 257 plagulas, quarum tres priores nota X, ce-
terae litteris A—Z, Aa—Ar, AA—ZZ, AAA—ZZZ, signatae
sunt, quarum ultima duas plagulas (4 folia, quorum quartum album
est, opus enim finitur ZZZ 3^b medio), reliquae omnes ternas plagg.
(6 folia) complectuntur. Paginae foliorum A 1^a — Ar 6^b habent
numeros superiores 1—480, sequentes pagg. eiusmodi numeris ca-
rent. — Fol. X(2^a — 3^a exhibent auctoris dedicationem ad Chri-
stianum alterum, Electorem Saxoniae, ceterosque Saxoniae Duces,
subscripto nomine: Conradus Agricola oder Bauer, Bürger vnd
Typographus zu Nürnberg.; fol. X(3^b 4^b auctoris praefationem
An den Christlichen Leser, in qua disserit, paucis praemissis, de ori-
gine Concordantiarum dictionum indeclinabilium, quas Iohannes
de Secubia cum prologo edidit, deinde affert quaedam ex Roberti
Stephani praefatione Concordantiarum lat. (quam supra p. XCIII
sq. IV, 4. integram adscripsi), tum Concordantias germanicas priores
Schroeteri, Brunneri et Patientis memorat, denique sui operis ra-
tionem explicat; fol. X(5^a — 6^a continent de hoc opere censuras
theologicae Facultatis quatuor Academiarum Tubingensis, Heidel-
bergensis, Marpurgensis et Altorfinae, atque Theologorum Norim-
bergensium, Spirensium et Stuttgardiensium; in fol. X(6^b propo-
nitur Index librorum biblicorum additis numeris capitum et ver-
sum uniuscuiusque. Prima operis ipsius pagina, fol. A 1^a inscripta
est: Concordantz Oder Zeiger, aller fürnehmsten Wörter, der ganzen
heyligen Schrift, des Alten vnd Neuen Testaments. Singulae pagi-
nae huius operis divisae sunt in tres columnas aequales lineis separa-
tas, quarum quaeque subdivisa est in duas: unam a sinistra angustam,
in qua nomina librorum biblicorum et numeri capitum indicantur;
alteram a dextra multo latiore, in qua voces, quae titulorum in-

star in medio lineae alphabetico ordine proponuntur, subiunctis verbis locorum biblicorum, in quibus reperiuntur, quibus ubique numerus versiculi a sinistra praefixus est. Tituli illi a verbis locorum biblicorum subiunctis eo tantum distinguuntur, quod in lineae medio positae sunt.

In praefatione auctor de ratione sui operis haec refert:

1) Recepti inprimis Nomina et Verba, ex parte tantum Pronomina quoque, Adverbia, Coniunctiones, Praepositiones, Interiectiones.¹

2) Ne volumen nimis augeatur, dictiones eodem modo repetitae in hoc opere semel ipsis verbis afferuntur, a) si in eodem versu repetitae sunt, signum (*) additur; b) si in duobus vel pluribus versibus eiusdem capituli, hi versus in fine adscripti sunt; c) si in aliis capitulis eiusdem libri vel in aliis libris biblicis, hi loci item in fine verborum allatorum indicantur.

3) In iis vocibus, quae varias habent significationes, loci biblici interdum secundum has significationes disiuncti sunt, plerumque autem uno ordine afferuntur, illius diversitatis nulla ratione habita.

4) Ut verba loci biblici allata clariora reddantur, saepe loco Pronominis, quod in eo legitur, Nomen positum est.

5) Nomina propria, quae varie scribuntur, e. c. Abram et Abraham, Bersaba, Berseba, Beerseba, sub uno titulo afferuntur.

6) Duo libri Samuelis et duo libri Regum sic secundum Lutheri Biblia germanica distinguuntur, dum in graeca versione LXX Interpretum et Bibliis lat. Vulgatae editionis utriusque nomine 1—4. librorum Regum significantur.

7) In libris Regum et Paralipomenon s. Chronicorum capita versusque non in omnibus Bibliorum editionibus uno modo dividun-

¹ Dicit enim: Zum dritten, weil in der h. Schrift unzählich viel kleine Wörtlein gefunden, die doch in sich keine sonderere Bedeutung haben, hab ich allein die sürnembssten auffgezeichnet, die andern aber fahren lassen, vnd sürnembslich auff die Nomina, vnd Verba, als auff den Hauptkern eines Sententz, vnd Sprüchleins gesehen, aber doch gleichwol die sürnembssten Pronomina, Aduerbia, Coniunctiones, Praepositiones vnd Interiectiones zum theil nicht vergessen.

tur, quam ob rem lector monetur, ut verba alicuius loci horum librorum allata, si ea loco indicato non invenit, in antecedente aut sequente capite quaerat.

8) Additamenta ad librum Estherae, quae inter Apocrypha leguntur, secundum Biblia Norimbergensia e Wittenbergensi editione anni 1545 [potius 1546] recusa non tanquam capita peculiaria signata sunt, sed tanquam versus quibusdam libri canonici capitibus adnumerandi.

9) Asariae precatio et trium virorum carmen in fornaci ignea cantum tertio Danielis capiti adnumerata sunt.

10) Etiam vocabula librorum III. et IV. Esrae atque libri tertii Maccabaeorum, quamquam non in omnibus, sed in quibusdam tantum Bibliorum editionibus inveniuntur, huic operi adiecta sunt; ergo auctor fere idem fecit, ac Gasp. Zamora in Concordantiis suis latinis supra p. CIX. memoratis, quapropter ille a Phalesio in praebulo secundo (vide supra p. CIII) vituperatur.

Ob ea, quae primo loco dicta sunt, auctor duobus post annis edidit Appendicem eadem formâ maximâ sic inscriptam:

Appendix Concordant. | Bibliorum, | Das ist | Biblische Con- |
cordant; vnd Verzeichnuß | deren Wörter, Namen vnd Spruch |
heiliger | Göttlicher Schrift, Alten vnd Neuen Testaments, |
dem Alphabet nach | nacheinander gesetzt, welche in der erst- |
ausgangener Concordant; | waren außgelassen. | Gestelt vnd |
zusammen getragen durch | Conradum Agricolum, Typo- |
graphum zu Nörmberg, mit Hüßß vnd Beystand | fürnemer |
gelehrter, vnd in heiliger Schrift, | erfahrner Männer, | Vnd |
auff Anhalten vnd Begeren vieler Gottseliger Christen in |
Druck | verfertiget. | (Infra haec titulo eadem tabula in- |
terposita est ac in priori titulo.) | Gedruckt zu Franck- |
furt am Mayn, bey Wolfgang Richtern, | Sumptibus Rv- |
landiorvm. | Im Jahr M. DC. XII.

Haec Appendix, quae certe in eo exemplo, quo ipse utor, cum priori opere uno volumine comprehenditur, continet 61 plagulas litteris A—V signatas, quarum V 4 plagulas (8 folia), ceterae ter-

nas (6 folia) complectuntur. Fol. A 2^a — V 7^a habent numeros superiores 3—241, fol. V 7^b — 8^b vacant. In pagina tituli aversa legitur praefatiuncula. Ratio huius Appendicis eadem est ac prioris operis, cuius initium speciminis instar h. l. affero:

ΑΑΑ

Α.

Apocal. 1 | 8 Ich bin das Α vnd das Ο. 11. 21, 6. 22, 13.

Aaron .

Exod. 4 | 14 Aaron Mosi Bruder ist beredt

27 Der ΗΑΑΑ sprach zu Aaron. 7, 8. 9, 8. 12, 1. 43.

etc.

Alia huius operis editio, testibus Le Long et Lipenio, prodiit ibidem 1621. Fol. Zeisius in praefatione operis illico recensendi praeter editionem anni 1620. [1621.] aliam anni 1632. memorat, atque sequentem.

Nova editio, quam ex Bibliotheca Orphanotrophi Halensis in manibus habeo, publici iuris facta est a. 1640. Fol., cuius titulus ab illa prima tantum differt hisce: 1) ea, quae illic in lin. 9—11. leguntur (Alphabeth nach — — gerichtel.) hic titulus exhibet in lin. 9. 10. sic: Alphabeth nach ordentlich zusammen getragen, vnd auff D. Martin Luthers, Anno 1545. am | sehten revidirte Bibel gerichtel. Quam ob causam ea, quae illic in lin. 12—17. leguntur, hic titulus in lin. 11—16. exhibet. 2) post lin. 16. addita sunt in lin. 17. 18.: Ichso auff's new revidirt, vnd mit Zusehung vieler in erster edition theils außgelassener, theils im Appendice ge- | sehter Wörter, vermehret. Sequens lin. 19. congruit cum lin. 18. prioris tituli, sub qua in utraque editione interposita est tabula ligno incisa, supra descripta. 3) sub hac tabula hic titulus in lin. 20—22. exhibet haecce: Gedruckt zu Sandtsurt am Mayn, in Wolfgang Hoffmanns Buchdruckerey, | Sumptibus Rvlandiorvm. | Im Jahr M. DC. XXXX.

Haec editio, in qua ea, quae illic in appendice legebantur, operi inserta sunt (id quod, teste Zeisio, iam in editione anni 1620 [1621.] factum est), continet 317 plagulas, quarum tres priores nota)(, ceterae litteris Α — 3, Αα — 33, Ααα — 333, Αααα — 3333, Ααααα — 33333 signatae sunt, quarum ultima duas plagulas (4 folia),

ceterae ternas (6 folia) complectuntur. Fol.) (2^a — 6^b exhibent dedicationem, praefationem, et censuras supra indicatas, atque indicem librorum biblicorum adscriptis numeris capitum versuumque cuiusque libri. A 1^a — Nnnnn 4^b, quarum paginae numeros superiores 1—2256 habent, continent Concordantias ipsas eadem ratione ac in prima editione institutas.

2. Christiani Zeisii.

Christianus Zeisius, parochus ecclesiae Oelzschavianae prope Lipsiam, postquam omnia illarum editionum exempla erant distracta, suscepit novam editionem parare, et sex annis in hoc labore consumptis eam a. 1658 formâ maximâ evulgavit sic inscriptam:

Concordantiae | Bibliorum | emendatae, completae | ac fere
 novae. | Das ist | Biblische Con- | cordantz vnd Verzeich-
 nuß | der fürnehmsten Wörter, auch aller Namen, | Sprüche
 vnd Geschichte, so offl derselben in h. Göttlicher Schrift
 Alles vnd Neues | Testaments gedacht wird, dem Alpha-
 bet nach zusammen getragen, | vorhin gekellet durch | Con-
 radvm Agricolam Typographum zu Nürnberg, mit Hülfe
 vnd Beystand, | fürnehmer gelehrter vnd in h. Schrift er-
 fahrner Männer. | Nunmehr aber | Auf Rath vnd Gutach-
 ten fürnehmer Evangelischer Lutherischer Theologen, mit
 höchstem Fleisse | allenthalben durchsehen, wo etwas vnrecht
 allegiret gewesen corrigiret, die Wörter in bessere Ordnung
 gesetzt, auch | noch über das mit Hinzusetzung vnzählich
 vieler in vorigen Editionibus vnd Appendice so wol auß-
 gelassenen Sprüchen, als gantz neuen | Wörter vermehret.
 Vnd dabey alles nach der Deutschen vnd Hebraeischen Bibel
 zugleich eingerichtet, sie beyde | neben einander zugebrauchen;
 Also daß es nunmehr nicht allein weit vollkommener, son-
 dern | auch fast zu einem gantz neuen Werck worden ist. |
 Herfür gegeben durch | Christianum Zeisium Pfar-
 rern, | bey der Kirchen Gottes zu Oelzschau in der | In-
 spection Leipzig. | Was in diesem Wercke allenthalben ge-

than, vnd was die bey diesen Concordanzien befindliche Signa bedeuten, wird dem | Christlichen Leser in der neuen Praefation umbständlich vnd weitläufftig vermeldet, welche er vor allen | Dingen durchlesen, das Werck gebrauchen, vnd so dann darvon vrtheilen wolle. | (*Ornamentum typographicum*) | Gedruckt zu Frankfurt am Mayn, in Antonij Hummens Buchdruckerey, | Sumptibus Rulandiorum. | Im Jahr M. DC. LVIII.

Folio hunc pleniorum titulum in antica parte continenti antecedit aliud, in cuius priori pagina exhibetur hic brevior:

Conradi Agricolae | Teutische Biblische | Concordantzen | Corrigiret Vermehret | unt (*sic*) gebessert | durch | Christianum Zeissium | Pfarrern Zu Oelßschaw | Frankfurt am Mayn | Sumptibus Rulandiorum | Anno 1657.

qui non typis exscriptus, sed cum 11 imaginibus eum cingentibus ab artifice A. Aubry aeri incisus est.

Hoc opus, quod ex Bibliotheca Orphanotrophi Halensis in manibus habeo, continet 400 plagulas, quarum primae tres nota)(, quatuor seqq.)()(, una subsequens)()()(, seqq. 388 litteris A—Z, Aa—Zz, Aaa—Zzz, a—z, aa—zz, aaa—zzz (quarum Zzz, zzz binas, ceterae ternas plagulas complectuntur), ultimae quatuor notis)o(,)o()o(signatae sunt. Paginae omnes numeris superioribus carent. — Tria folia utrumque titulum proxime sequentia exhibent Agricolae dedicationem ac praefationem ex eius prima editione recusam; subsequentia 9 folia continent 1) Zeisii praefationem, in qua rationem operis sui et quod in eo praestiterit, accuratius exponit. Agricola affirmaverat, se editione Norimbergensi ex editione Wittenbergensi anni 1545. recusa usum esse; at eius opere accuratius examinato Zeisius intellexit, ab illo non textum editionis anni 1545., sed potius textum editionis anni 1546. multis locis mutatum in Concordantias suas esse receptum; quam ob causam h. l. enumerat locos mutatos et utriusque editionis lectionem alteram iuxta alteram proponit. Praeterea nonnullas alias seriores

editiones contulit earumque varietatem annotavit. Ut in opere ipso eiusmodi varietates aliaque brevissime indicaret, signis quibusdam h. l. explicatis usus est. — In libris apocryphis Agricola rationem supra memoratam retinuit. — Tres locos N. T., qui in german. Bibliis desunt, ex fontibus addidit: Marc. 11, 26. Luc. 17, 36. Iac. 4, 6. — Aliquot dicta et quaedam voces cum omnibus dictis ad illas pertinentibus ab Agricola falso disposita in meliorem ordinem redacta sunt. — Simplicia et Composita ab Agric. non disiuncta disiunguntur. — Voces ab eo omissae additae sunt cum suis dictis e. c. Aber; ad alias voces dicta quaedam ommissa suppleta sunt, e. c. sub v. Sondern. — Nomina propria, ubi varia significant, e. c. Gihon, dicta secundum varias significationes distincta sunt. — Ubi in locis Paralipomenon numerus capituli Bibliorum german. ab hebr. textu differt, numerus huius textus additus est sic: (Hebr. c. . .) — Praeterea illa folia continent 2) easdem Theologorum censuras et 3) eundem Indicem librorum biblicorum cum numeris capitulum ac versuum eorum, qui in Agricolae opere leguntur. — Plagula)()(signata exhibet 11 epigrammata in Zeisium. — Paginae ipsius operis a fol. A 1^a incipientis eodem modo divisae et instructae, earumque columnae inscriptae sunt ac in Agricolae opere. — Voces, quae titulorum instar in medio lineae alphabetico ordine afferuntur, a locis biblicis subiunctis distinguuntur maioribus typis. — Opus ipsum finitur fol. rrr 4^b. — Seqq. 5 folia continent Corrigenda; subseqq. 2 folia Addenda; ultimum folium exhibet supplementum ad praefationis indicem locorum, quibus Editt. 1545. et 1546. inter-se dissentiunt.

Speciminis instar affero operis initium:

XXX

A

Apoc. 1 | 8 Ich bin das A vnd das O, 11. c. 21, 6. c. 22, 13.

Aaron.

Exod. 4 | 14 Aaron Mosi Bruder ist beredt
27 der Herr sprach zu Aaron. c. 7, 8, c. 9, 8, c. 12, 1,
43. Num. 18, 15, 20.

etc.

Teste Winero l. l. I. p. 175. Ch. Zeisius huius operis Supplementum a. 1664. 4° edidit.

Huius operis nova editio eiusdem formae maximae prodit anno 1674. sic inscripta:

Concordantiae | Bibliorum | Emendatae ac ferè novae, | Das
ist: | Biblische Concordantz, | Oder | Verzeichnis der für-
nehmsten Wörter, wie auch aller | Nahmen, Sprüche und
Geschichten, so oft derselben in Heil. Schrift, Altes und
Neues | Testaments, gedacht wird, dem Alphabet nach zu-
sammen getragen; | Vorhin gestellet und verfasst | durch |
Conradvm Agricolam, | Typographum zu Nürnberg, mit
Hülffe und Beystand fürnehmer, gelehrter, | und in Heiliger
Schrift wol-ersahruer Männer: | hernach aber | Auffs Rath
und Gutachten — — — zu einem ganz Neuen Wercke
worden; (has 6 lineas vide in titulo praeced.) | Beson-
ders, | da anjeko darzu kommen | Ein kurz-verfabter Weg-
weiser, | Oder | Erklärung und Auklegung aller und jeg-
licher Wörter, was vor Bedeutungen | dieselben haben, da
sattsame Nachricht gegeben wird, jeglichen Wortes Verstand
zu finden, die darzu gehörigen loca | herauß zu suchen, auch
so denn mit Exempeln zu bewähren, daher er fast nicht
unbillich ein kleiner Commentarius | aller Biblischen Bücher
seyn und heißen kan. | An den Tag gegeben | durch | Chri-
stianum Zeisium, | Weidâ-Variseum, Pfarrern bey der
Kirchen Gottes zu Oelßschaw, | in der Inspection Leip-
zig. | Was in diesem Wercke — — urtheilen wolle. (has
3 lineas vide in titulo praeced.) | (*Ornamentum typogr.*) |
Frankfurt am Mayn, | In Verlegung Iohannis Friderici,
Gedruckt bey Johann Niclas Humm, und Johann Görlin, |
Im Jahr Christi M D C LXXIV.

Huic titulo pleniori antecedit alter brevior, undecim imaginibus cin-
ctus aeri incisus, qui ab illo breviori primae editionis tantum differt
hisee 3 lineis extremis: Sumptibus | Iohannis Friderici. | Anno 1674.

Haec Editio, quae item in Bibliotheca Orphanotrophei Halensis invenitur, continet praeter duo folia utrumque titulum exhibentia 461 plagulas, quarum sex primae notis)o(,)o()o(, ceterae litteris A—Z, Aa Zz, Aaa—Zzz, Aaaa—Zzzz, a—z, aa—zz, aaa—zzz, aaaa—eeee signatae sunt, quarum hhhh, eeee quaternas (8 folia), reliquae ternas plagulas (6 folia) complectuntur. Paginae aequae ac in priori editione numeris superioribus carent. Ultima pagina vacat.

Primae sex plagulae fere eadem continent ac illae septem)(ij—)()(prioris editionis. In fine praefationis mense Aprili a. 1674. scriptae (prior d. 11. Maii a. 1657. erat scripta) auctor breviter indicat, quid in hac nova editione praestiterit addito *viae duce*. Plurimis enim vocibus titulorum instar propositis, etiam Nominibus propriis proxime subiunxit interpretationem. Ceterum huius editionis ratio et paginarum divisio eadem est ac prioris.

Ex initio, quod tanquam specimen h. l. affero, lector intelliget, qualis sit interpretatio in hac editione addita.

A

	Christus vocatur A et Ω, et sic innuitur, quod sit principium et finis, seu primus et novissimus.
Apo. 1	8 Ich bin das A und das Ω, 11. c. 21, 6. c. 22. Aaron (Bergmann) Nomen Viri. 1. Sacerdos ac Pontifex Iudaeorum primus, 2. Fuit Typus Christi, ratione Sacerdotii, 3. Exemplar Praelati Ecclesiastici, et quidem (1.) legitimâ vocatione. (2.) Speciali Electione. (3.) Sapienti populi gubernatione, (4.) singulari elocutione. (5.) fideli pro populo intercessionem, (6.) populi benedictione, (7.) Vestium exornatione. 4. Speculum fragilitatis, et infirmitatis humanae.
Exod. 4	14 Aaron Moisis Bruder ist beredt 27 der Herr sprach zu Aaron. c. 7, 8. c. 9, 8. c. 12, 1, 43. Num. 18, 19, 20. etc.

3. Friderici Lanckischi.

Fridericus Lanckisch, Magister et Bibliopola Lipsiensis (natus d. 12. Martii 1618. Lipsiae, mortuus 22. Oct. 1669.), suscepit novum eiusmodi opus elaborare, quod post auctoris mortem a. 1677. Lipsiae et Francofurti formâ maximâ prodiit, iterumque ibidem 1688. Has duas priores editiones nondum vidi, quapropter integrum operis titulum secundum tertiam editionem anni 1696., quam ipse possideo, h. l. affero. Haec, quae eandem habet maximam formam, sic inscripta est:

Concordantiae | Bibliorum | Germanico-Hebraico- | Graecae.
 Deutsche, Hebräische und Griechische | Concordantz-Bibel, |
 Oder | Vollständige Anweisung | aller Wörter, welche in der
 ganzen h. Schrift, | so wohl im Hebräischen des Alten,
 als Griechischen Haupt-Texte | des Neuen Testaments, in-
 gleichen in der Griechischen derer so genandten | siebenzig
 Dolmetscher, und Deutschen Uebersetzung Herrn D. Martin
 Luthers | seel. gleich wie auch in dem Griechischen und Deut-
 schen Texte der | Librorum Apocryphorum fürkommen, |
 Wo und wie oft dieselben gefunden, und auff unter- | schied-
 liche Art gebrauchet werden. | Auff gnädigste Verordnung
 und Beförderung, | Des Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn,
 HERRN | Ernsts, Herzogen zu Sachsen, | Jülich, Cleve
 und Berg, etc. | In diese ganz neue und bequeme Form,
 mit vieler Mühe und grossen | Fleiß zusammen gebracht und
 abgefasset | von | M. Friderich Lanckischen. | Vornahls mit
 einer Vorrede des Chur-Fürstl. Sächsischen Oberhoff-Predi-
 gers, | Beichtvaters und Kirchen-Raths | Herrn D. Martini
 Geieri, zu erst herausgegeben; | Nunmehr aber zum drit-
 ten mahl | mit grossen Fleiß an vielen tausend Orten ver-
 mehret und corrigiret. | Leipzig und Franckfurth, | In Ver-
 legung derer Lanckischen Erben, | Gedruckt bey Johann
 Heinrich Richter. 1696.

Huic pleniori titulo praecedat alter brevior:

Concordantiae | Bibliorum | Germanico- | Hebraico- | Grae-
 cae. | Auspiciis gloriosissimae' memoriae | Principis ac
 Domini, | Dn: Ernesti, | Saxoniae Iuliae Cliviae et Mon-
 tis | Ducis, | etc: etc: | novâ et compendiariâ methodo
 conscriptae | à | M. Friderico | Lanckisch | Lipsiensi. |
 MDCXCVI. | (*Infimo loco:*) Prostant Lipsiae et Franco-
 furti in Bibliopolio Lanckischiano.

Hic alter titulus non typis exscriptus, sed eum figuris eum cingentibus ab E. Nunzer delineatus et aeri incisus est.

Praeter duos titulos modo descriptos haec editio continet 453½ plagulas, quarum prima tribus asteriscis, seqq. 4½ littera a, ceterae litteris b, 2—3, 2a—33, 2aa—333, 2a aa—33 33, 2aa aa—333 33, 2a aa aa—333 333, 2aaa aaa—3333 3333 signatae sunt, quarum quaeque, excepta ultima 4 plagulas (8 folia) complectente, 3 plagulas (6 folia) complectitur. Paginae numeris superioribus carent. — Duo folia utrumque titulum proxime sequentia exhibent Praefationem huius tertiae editionis a. 1696. scriptam, in qua affirmatur, alteram editionem anni 1688. multis centenis locis auctam et emendatam esse, hanc vero tertiam aliquot millibus locis auctam vel mutatam. — Seq. fol. a 1^a praebet imaginem Ernesti Ducis Saxoniae, Norimbergae a. 1677. sculptam; fol. a 2 continet viduae et liberorum Fr. Lanckischii Dedicacionem ad Fridericum Ducem Saxoniae, datam Lips. d. 21. Martii 1688., ex altera edit. repetitam; subseq. folium foliis a 2 et a 3 interpositum praebet imaginem Friderici Ducis Sax., a. 1677. sculptam; fol. a 3^a—5^b cont. eiusdem haeredum auctoris Dedicacionem ad Fridericum Ducem Sax., datam Lips. d. 21. Mart. a. 1677., ex prima edit. recusam; fol. a 6 exhibet Privilegium Leopoldi Imp. novum d. 14. Ian. 1698 concessum ad decennium, priori a. 1678. concesso tunc temporis lapso; fol. a 7 cont. D. Mart. Geieri, Electoris Sax. concionatoris aulici supremi, praefationem ex prima edit. a. 1677. repetitam; seqq. 6 fol. a 8—65 exhibent Prolegomena eiusdem primae editionis, in-scripta: „Vorrede an den Christlichen Leser,“ in quibus auctoris ratio et quid in hoc novo opere praestiterit declaratur. Ordo quidem vo-

cabulorum ex prioribus Concordantiis Agricolae et Zeisii retentus est, omnes autem loci ab auctore denuo explorati sunt, permulti in novissima quoque editione anni 1674. omissi additi, illic vitiose allegati hîc emendati, integrae voces, imprimis Particulae, cum suis locis illic praetermissae hîc receptae sunt. Praeterea vocibus titularum instar alphabetico ordine propositis proxime subiunxit indicem hebraicarum et graecarum vocum, quas Lutherus illa voce germanica transtulit (vide supra p. LXXXV sq., ubi de hac re dixi). Praeter litteras graecas et latinas, illas voces hebr. et graecas indigitantes, quae singulis locis biblicis adscripti sunt, ut lector cognoscat, quaenam hebr. vel graeca vox germanicae Lutheri h. l. respondeat, invenitur etiam earum loco asteriscus (vel duo), ubi in hebr. vel graeco textu (vel in utroque) nulla exstat vox germanicae h. l. respondens. — Ibidem lectori indicatur, has auctoris Concordantias germanicas esse prius Volumen maioris operis iam perfecti, cuius alterum Volumen bipartitum in priori parte secundum hebraicas voces, in altera secundum graecas digestum sit. Utriusque partis specimina afferuntur, ex quibus lector auctoris methodum intelligat. Huius alterius Voluminis nunquam typis evulgati Epitome esse videtur illud opus supra p. LXXXIV sqq. recensitum. — Fol. b 6 exhibet Vitam auctoris scriptam ab Hieronymo Kromayero.

Paginae ipsius operis, quod fol. A 1* incipit, eadem ratione ac in prioribus Agricolae et Zeisii in tres columnas lineis separatas divisae sunt, quarum quaeque denuo subdivisa est in duas lineis seiunctas: unam angustam a sinistra, alteram multo latiore a dextra. In illa nomina librorum biblicorum et numeri capitum, in hac praefixo versuum numero verba locorum afferuntur, sub singulis titulis, quae in medio lineae positae maioribus typis ab his verbis biblicis subiunctis distinguuntur. Singulae columnae tribus litteris initialibus vocum in iis allatarum inscriptae sunt. Dictiones eodem modo in aliis versibus eiusdem capituli aut aliis locis occurrentes semel ipsis verbis afferuntur, in quorum fine adscripti sunt versus aliique loci, ubi repetitae sunt.

Tanquam huius operis specimen affero eius initium:

		אֲנִי
		א. A.
Apoc. 1	8	Ich bin das א und das ו, 11. c. 21, 6. c. 22, 13.
		אaron.
		: אֲרֹן אֲרֹן.
Exod. 4	14	Aaron, Mosi Bruder, ist beredt
	27	der Herr sprach zu Aaron, c. 7, 8. c. 9, 8. c. 12, 1,
	43.	Num. 18, 1, 20.
		etc.

Quarta huius operis editio, quae in Bibliotheca Orphanotrophei Halensis et inter paucos libros nostrae Ecclesiae Sancti Mauritii invenitur, prodiit 1705. iisdem locis, in eodem bibliopolio et officina, eadem formâ maximâ. Uterque titulus solo anni numero a tertia edit. differt. Imagines Ernesti et Friderici Ducum Saxoniae in hac titulos proxime sequuntur. Seqq. foll. a 2—7 continent 1) Dedicacionem secundae editionis a. 1688., 2) Dedicacionem primae editionis a. 1677., 3) Privilegium S. Caesariae Maiestatis a. 1698., 4) Praefacionem Mart. Geieri a. 1677. — Seqq. foll. a 8, b 1—6 exhibent Prolegomena primae editionis et Vitam auctoris scriptam ab Hieron. Kromayero. His, quae etiam in tertia editione leguntur, additae sunt 2 plagulae notis)*(,)*()*(signatae, quae Praefacionem huius quartae editionis exhibent, in qua affirmatur, nunquam tantum mutatum et emendatum esse quam in hac quarta editione.

Concordantiae ipsae in subsequenti fol. א 1 incipientes aequae ac in priori editione 445 plagulas iisdem litteris signatas continent, quae eadem ratione instructae sunt.

Anno 1718. prodiit nova editio bipartita formâ maximâ, quae sic inscripta est:

Concordantiae | Bibliorum , Germanico-Hebraico- | Graecae. |
 (seqq. lineae 5—15 usque ad verba—Art gebraucht werden. hinc praetermissae fere consentiunt cum lineis 5—16. tertiae editionis.) | Vorhin nach Anleitung Conradi Agri-

colae in der Deutschen Concordanz | nach und nach zusammen getragen, darauf emendiret, vermehret und auf eine | ganz neue Art mit dem Parallelismo der Hebräischen und Griechischen Wörter | versehen und fertiget | Durch | M. Friedrich Lanckisch. | Jezzo aber von neuen revidiret, in vielen Stücken und ganzen Titeln fast auf die andere | Helfte vermehret, und überall besser und nützlicher eingerichtet; | Und in zwei Theile, deren ersterer | Die Haupt-Wörter, | und der andere | Die Numeralia, Pronomina und Particulas in sich hält, | abgefasset und | Nebst einer kurzen Einleitung | ausgestellt | Von | M. Christiano Reineccio, | S. S. Theol. Baccalaureo. | Mit allergn. Röm. Kaiserl. Freyheit, und Königl. Poln. u. Churfürstl. Sächsl. Vicariat-Privilegio. | Leipzig und Frankfurth, | In Verlegung der Lanckischen Erben. 1718.

Huius editionis, quae in Bibliotheca Academica Halensi asservatur, pars prior praeter simplicem titulum continet 342 plagulas, quarum prima non signata Caroli VI. Imperatoris et Friderici Augusti Regis Poloniae Privilegia exhibet. — Seqq. 6 folia A 2 - 4, B 1 - 3 continent Christ. Reineccii Prolegomena in hanc novam editionem, fol. B 4 cont. Vitam Fr. Lanckischii scriptam ab Hier. Kromayero, subseqq. foll. C 2—4 cont. Mart. Geieri Praefationem a. 1677. et Prolegomena primae editionis. Seqq. 336 plagulae, quae Concordantias ipsas exhibent, litteris A—B, Aa—Bz, Aaa—Bzz, Aaa a—Bzzz, Aaa aa—Bzzzz, Aaa aaa—Bzzzzz, Aaa aaa a—Bzzzzzz, Aaa aaa aa—Egg ggg gg, quarum quaeque duas plagulas (4 folia) complectitur, signatae et numeris superioribus 1—1342 instructae sunt excepto ultimo folio non numerato, quod Παράλειπόμενα continet Huius operis altera pars habet hunc peculiarem titulum:

Deutsche | Hebräische und Griechische | Concordanz-Bibel, | Oder | Vollständige Anweisung | aller Deutschen, Hebräischen und Griechischen Wörter | in der ganzen H. Schrift, | Wo und wie oft dieselben gefunden und auf unterschiedliche Art | gebrauchet werden. | Anderer Theil | in sich fassend | Die |

Numeralia, Pronomina | Und | Particulas. | Leipzig und
Frankfurth, | In Verlegung der Sandkischen Erben, 1742.

Haec pars praeter titulum et subsequens folium)(2 signatum, in quo Praefatio legitur, continet 217 plagulas litteris a—z, aa—zz, aaa—zzz, aaaa—zzzz, aaaaa—zzzzz signatas, quarum ultima 3 plagulas (6 folia), ceterae binas (4 folia) complectuntur, et superioribus numeris 1—868 instructas.

Huius editionis paginae eadem ratione ac in prioribus huius operis editionibus in tres columnas divisae eaeque iterum in duas subdivisae et tribus litteris initialibus vocum in iis allatarum inscriptae sunt; voces titulorum instar propositae maioribus typis a locis biblicis distinguuntur, iisque voces hebraicae ac graecae a Lutero illa voce germanica translatae cum litteris graecis et latinis (iuxta singulos locos biblicos repetitis) proxime subiunctae sunt illa methodo, quam supra p. LXXXV sq. descripsi.

VI. Concordantiae Bibliorum aliarum linguarum.

Huius generis Concordantias hucusque nullas ipse vidi; quapropter solos earum titulos ex indicibus a Le Long l. l. p. 459. et Lipenio l. l. I. p. 385 exhibitis h. l. affero.

1. belgicae.

Concordantiae Bibliorum Belgicorum per Petrum Janz
Twisck Mennonitam. Hoorn 1615. Fol. Harleml 1648.
Fol.

Concordantiae Belgicae per Sebastian. Dranck. Harleml
1618. Fol. (Illam editionem Harlemlanam anni 1648.
non ex illo, sed ex hoc opere repetitam esse suspicor).

Concordantiae Bibliorum Veteris Testamenti, incoeptae per
Ioannem Martinium Dantiscanum, et absolutae per
Abrahamum Trommium. 2 Voll. Amstelodami 1685
—1692. Fol. (Huius operis iam supra p. LVIII. ex au-
toris praefatione Concordantiis graecis praefixa men-
tionem feci.) Lipenius huius operis titulum belgice sic
affert: Ioh. Martini en Abr. Trommii Volkomene
Concordantien. Amstel. 1672. [potius 1692.] Fol.

2. suecicae

„Concordantiae Biblicae ex Germanico in Suecicum idioma ab Achacio Rahamb translatae Holmiae sub praelo sudant per partes edendae, ex quibus nuper litera A. prodiit in folio. pag. 39. *Holmiae literatae in 4° anno 1707. editae.*“ Sic Le Long.

„Concordantiae Sueco-Ebraicae et Graecae, auctore Laurentio Halenio, cuius specimen editum est, in fol. formâ maximâ. „„Spes est (*inquit illustrissimus Benzelius*) confecto bello Moscovitico, regiis sumptibus, 2 voll. prodituras esse.““ Haec idem scripsit.

3. anglicae

A Concordance to the new Testament, compiled and printed by Thomas Gibson appeared about the year 1536. (Hae Concordantiae et subsequentes recensentur a Will. Thom. Lowndes in libro: *The Bibliographer's Manual of english Literature. Vol. III. [London 1834. 8°] p. 1207 sq. sub nomine Marbeck).*

John Marbeck, A Concordance, that is to saie, a Worke, wherein by the Ordre of the Lettres of the A. B. C. ye maie redely finde any Worde conteigned in the whole Bible, so often as it is there expressed or mencioned. London Rich. Grafton excud. 1550. Fol.

Concordantiae Bibliorum Anglicorum per T. W. London 1579. 8°. (Le Long titulos ab ipso afferendos ex lingua anglica in latinam vertit.)

English Concordance for the Bible, by Clem. Cotton. London 1618. Fol. 1625. Fol. 1631. Fol. 1635. 4°.

Sam. Newman, A Concordance for the Bible. London 1643. Fol. 1644. Fol. 1650. Fol. 1658. Fol.

Rob. Wickins, A Concordance of the English Bible. Oxford 1647. 4°. 1655 8°.

Regale propugnaculum S. Scripturae sive Concordantiae Bibliorum. Londini 1649. 8°.

Index Biblicus Mulbingii Angli. Londini 1666. 8°.

Vavasor Powell Concordance to the Bible. London 1671. 8°.

John Owen Concordance of the holy Bible. London 1673. 8°.

Concordantiae Bibliorum Anglicorum. Cantabrigiae 1689. Fol.

4. francogallicae.

Concordance de la Bible. à Genève 1566. Fol.

5. slavicae.

Concordantiae Slavicae curâ Eliae Kopieuvicz Typographi Amstelodam. brevi edendae. *Memoriae Trevoltianae Art. 139. Septemb. 1711.* (sic Le Long.).

VII. Concordantiae Corani.

1. Gustavi Fluegelii.

نُجُومُ الْقُرْآنِ فِي أَطْرَافِ الْقُرْآنِ Concordantiae Corani arabicae. Ad literarum ordinem et verborum radices diligenter disposuit Gust. Fluegel. Editio stereotypa. Lipsiae 1842. 4° mai.

2. Mirzae A. Kazem-Bek.

مَقْدَمَةٌ كِتَابِ مُسْتَطَابِ مِفْتَاحِ كُنُوزِ الْقُرْآنِ
 من تصنیفات میرزا کاظم بکی Concordance complète du Coran, contenant tous les mots et expressions des Textes pour guider les orientalistes dans les recherches sur la religion, sur la législation, sur l'histoire et la littérature de ce livre. Disposée dans l'ordre lexique de l'Alphabet arabe et renferment l'indication des clefs ou des mots voulus du Coran, accompagnée de la citation de tous les passages où ils sont employés, et qui sont nécessaires dans les recherches et les investigations savantes, par Mirza A. Kazem-Bek, Professeur à l'université de St. Petersbourg. Petersbourg 1859. Fol. (11 et 333 pagg.).

Neutras harum Concordantiarum, quae in Bibliotheca Academica Lipsiensi inveniuntur, hucusque vidi. Priorum titulum ex Guil. Heinsii Lexico bibliographico T. X. ed. L. Fr. Alb. Schiller anni 1848 descripsi, alterarum titulum ex I. Th. Zenkeri Bibliotheca Orientali T. II. p. 87. Amicus quidam, qui utrasque illic accuratius exploravit, mecum communicavit, in prioribus tantum locos indicari, ubi singulae voces titulorum instar alphabetico suo ordine propositae reperiantur, similiter ac in Hugonis de St. Charo Concordantiis et in Seberi Indice Homérico supra descriptis factum est; in alteris vero non tantum locos indicari, sed etiam horum locorum verba ipsa afferri, sicuti in ceteris Concordantiis usitatum est. — Primae Concordantiae in Coranum prodierunt sub titulo:

نجوم القرآن (i. e. Stellae Corani), an Index to the Koran.
Calcutta 1811. 4°.

C. DE USU CONCORDANTIARUM.

Concordantiae hucusque recensitae unius generis sunt, nempe *verbales*; hoc enim nomine distinguuntur a *realibus*. Illae spectant tantum ad *verba*, quae titulorum instar in iis alphabetico ordine afferuntur, subiunctis libri, ad quem pertinent, locis, ubi illa verba cum aliis coniuncta reperiuntur; *reales* autem spectant ad *res*, quarum nomina in iis alphabetico ordine proponuntur, adscriptis locis, ubi de his rebus agitur. Eiusmodi Concordantias Biblicas reales scripsit praeter alios imprimis Godofr. Buechnerus; his etiam illae Concordantiae Morales SS. Bibliorum ab Ant. de Padua elaboratas, quarum supra p. XIII. mentionem feci, adnumerandae sunt. Denique memorantur (e. c. in Quetifii de Concordantiis capite supra laudato p. 208 sq.) Concordantiae Bibliorum *marginales*. Hae sunt citationes diversorum locorum S. Scripturae in eandem sententiam, quae in marginibus Bibliorum conferuntur. Eiusmodi primae eaeque solum in Novum Testamentum, Quetifio teste, editae sunt hoc titulo: „Biblia Latina cum canonibus evangelistarumque concordantiis Menardi Monachi.“ Nuribergae, Cobur-

ger. 1478. Fol. Menardus itaque Monachus primus est auctor Concordantiarum marginalium ad libros Evangeliorum; Concordantiae vero marginales in universa Biblia non comparuerunt ante annum 1491. tumque rariores, ut apparet in editione Basileensi Frobeniana, sic inscripta: „Biblia integra, summata, distincta, superemendata, utriusque testamenti concordantiis illustrata.“

Harum quidem Concordantiarum cuiusque generis fructus permagnus est, sed h. l. tantum de *verbalibus* pauca dicam. Harum usus triplex est. *Primus* in eo consistit, quod earum auxilio in libro, ad quem pertinent, quique locus, cuius unam duasve voces memoria lectoris tenet, ab eo reperiri, aut locus a quodam obiter allatus inveniri potest. *Deinde* Concordantiae huius generis exhibent omnes vocum formas et constructiones, quibus auctor auctoresve illius libri usi sunt, totum igitur apparatus, quo grammaticus in etymologia et syntaxi huius auctoris scribenda indiget, item lexicographus, qui vocum significationes investigat. *Denique* critico editori illius libri praebent adminiculum, quo locos dubios cognoscat. Ubi enim formae vel constructiones occurrunt, quibus auctor eius alias non usus est, facilius invenietur eiusmodi locorum emendatio.

Hic Concordantiarum usus prolixius explicatur in hisce libris:

Conradi Kircheri (cuius Concordantias graecas supra p. LIII sqq. recensui) De Concordantiarum Biblicarum usu. Wittenbergae 1622. 4° (hunc nondum vidi.).

Andreae Glauchii (olim Superintendentis Bitterfeldensis, postea ad D. Thomae Lipsiae Archi-Diaconi) De usu Concordantiarum Biblicarum. Lipsiae sumptibus Friderici Lanckisch. 1668. 4°.

Hic liber, in quo sagaciter et ordinate docetur, quantas et quam varias utilitates Concordantiae praebeant, dispertitus est in quinque capita, quorum I. est *praeliminare ac theoreticum*, cetera practica sunt, et II. quidem agit *de usu Concordantiarum generalissimo*; III. *de usu Concordantiarum in S. Philologia*; IV. *de usu Concordantiarum in S. Philosophia*; V. *de usu Concordan-*

tiarum in SS. Theologia. Singula capita in aphorismos divisa sunt, quorum totus libellus triginta sex comprehendit. Horum argumenta Fuerstius in Praefatione suarum Concordantiarum hebr. p. V sq. sigillatim recensuit, ad quem lectores remitto, quibus librum ipsum legendi occasio non datur. Hic liber denuo a. 1682 formâ octonariâ prodiiit sic inscriptus:

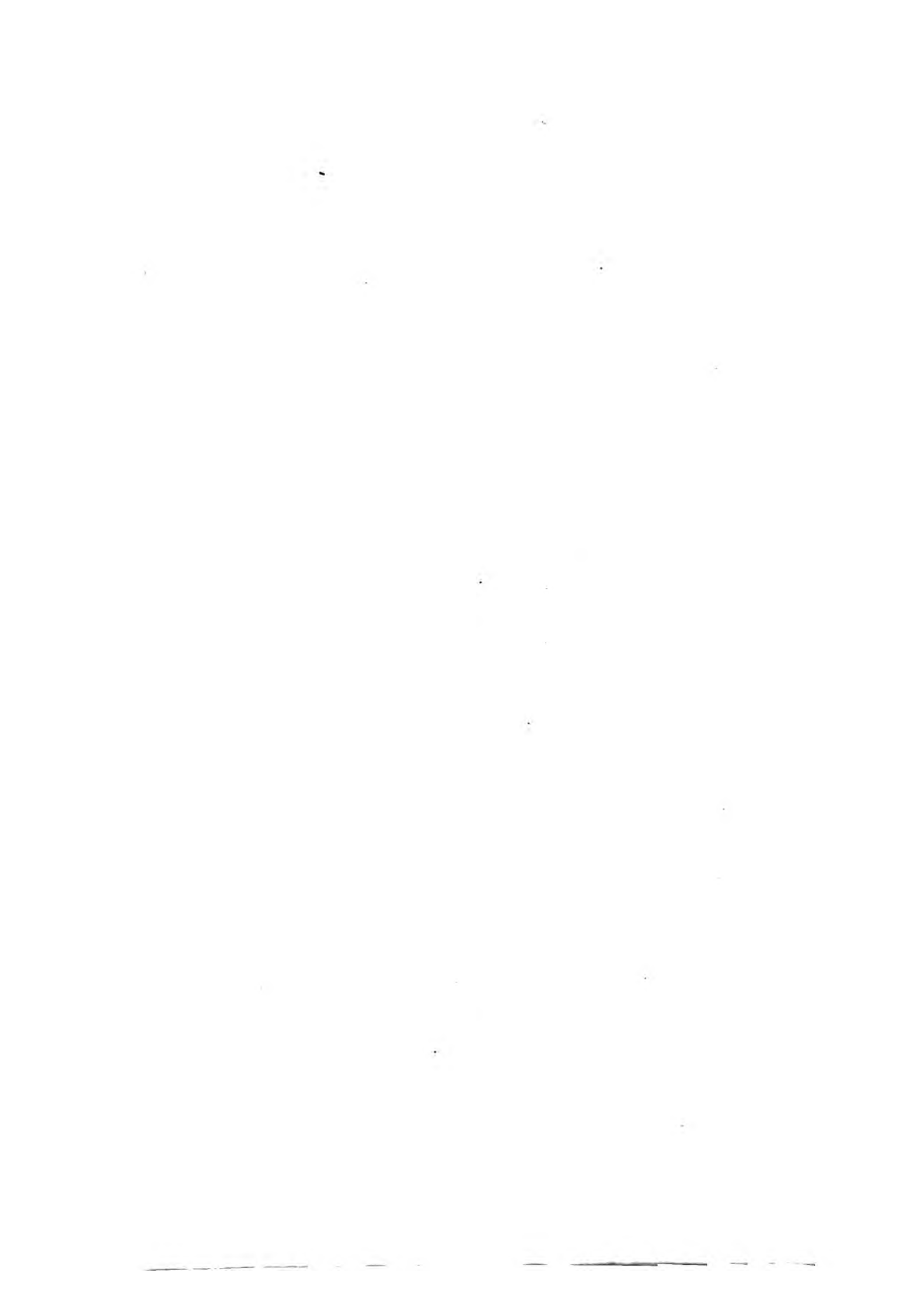
Andreae Glauch!, | SS. Theol. Lic. et ad D. Thomae Lipsiae |
 Archi - Diaconi, | De | Concordan- | tiarum | Biblicarum |
 Usu | Schediasma. | (*Infra haec titulo interposita est*
figura ligno incisa.) | *Editio secunda auctior.* | Lipsiae, |
 Sumpt. Haeredum Friderici Lanckisii, | M DC LXXXII.

Haec Editio, quam ex Bibliotheca Orphanotropei Halensis in manibus habeo, continet 12 plagulas litteris a, A—L signatas. Duo folia titulum proxime sequentia exhibent viduae Glauchii dedicationem ad Senatam Lipsiensem datam m. Febr. anni 1682.; seqq. foll. a 4. 5. continent Praefationem priori editioni olim praemissam ad Lectorem; foll. a 6—8. Sciagraphiam Schediasmatis; seqq. foll. A 1—K 6; paginae 1—156. exhibent librum ipsum De usu Concordantiarum; foll. K 7—L 8^a Tres Indices 1) Dictorum Scripturae declaratorum, 2) Auctorum, 3) Rerum ac Verborum potiorum. L 8^b vacat. — In hac editione non solum variae observationes passim interpolatae sunt, sed etiam integrum Caput VI. (pag. 126—156) adiunctum est, quod auctor inscripsit: *Speciale (utpote auctarium) De Concordantiis Lanckisianis, earumque usu,* et in 7 aphorismos (numero praecedentium continuato aphor. 37—43) divisit.

His addo aliorum auctorum aliquot locos, ubi de usu Concordantiarum disseruerunt: 1) Sixtus Senensis in Bibliotheca Sancta lib. III. p. 185—188. editionis supra p. XIV. recensitae in capite: *De syllabica exponendi ratione, Methodus Tertia*, de hac re agit; 2) Io. Christoph. Wolfius in Bibliothecae Hebraeae Parte II. p. 565.; 3) Ioh. Buxtorfius fil. in tribus extremis paginis suae Praefationis Concordantiarum hebr. (conf. supra p. XXXI); 4) Ern. Salom. Cyprianus in Praefatione suae Editionis Con-

cordantiarum graec. Er. Schmidii (vide supra p. LXXXI.); 5) Car. Herm. Bruderus in Praefatione suarum Concordantiarum graec. p. XXVI sq. 6) Denique memoranda est Concordantiarum latinarum, quas supra p. XCIX sqq. nr. 7. recensui, Praefatio Voluminis I. §. II: *De praxi, usu, perfectaue intelligentia harum Concordantiarum.*

Qui breviora quaerit de Concordantiis, legat, quae Dr. Schincke in opere: *Allgem. Encyclopaedie der Wissensch. u. Künste, herausg. von I. S. Ersch und I. G. Gruber, Sect. I. P. XIX. p. 7 sq.*, et Dr. Arnold, Prof. Halensis, in opere: *Real-Encyklopaedie für protestant. Theologie u. Kirche, herausg. von Herzog, Tom. III. p. 58 — 60. sub voce Concordanz* scripserunt.

CONCORDANTIARUM HOMERICARUM:
SPECIMEN.

Θ Ε Ο Σ.

θεός.	ΘΕΟΣ.	θεός.
II. 1, 178 ἔσσι, θεός, που σοὶ τόγ' ἔδωκεν.	II. 10, 546 τίς σῆοιε πόρην θεός ἀντιβολήσας;	
1, 516 ἀτιμοσύτη θεός εἰμι.	10, 556 ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων	
2, 318 τὸν μὲν ἀρζήλον θῆκεν θεός, ὅσπερ	11, 58 ὅς Τρωσὶ, θεός ὧς, τίετο	
2, 436 ὃ δὴ θεός ἐγγυαλίξει.	13, 82 τήν σφιν θεός ἐμβαλε θυμῶ.	
3, 230 ἐνὶ Κρήτεσσι, θεός ὧς,	13, 218 ἄνασσε, θεός; δ' ὧς τίετο δῆμῳ.	
3, 381 ῥεῖα μάλ', ὥστε θεός· ἐκάλυψε	13, 239 ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεός ἄμ πόνον ἀνδρῶν.	
4, 58 καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι,	13, 727 δῶκε θεός πολεμήϊα ἔργα,	
4, 514 δεινός θεός· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς	13, 730 ἔδωκε θεός πολεμήϊα ἔργα.	
5, 78 ἐτέτυκτο, θεός δ' ὧς τίετο δῆμῳ.	13, 743 αἶ κ' ἐθέλῃσι θεός δόμεναι κράτος,	
5, 129 αἶ κε θεός πειρώμενος ἐνθάδ' ἴκηται,	14, 142 ἀπόλοιτο, θεός δέ ἐσιφλώσειεν!	
5, 177 εἰ μή τις θεός ἐστι,	14, 168 τήν δ' οὐ θεός ἄλλος ἀνῶγεν.	
5, 183 οἶδ', εἰ θεός ἐστιν.	15, 473 ἐπεὶ συνέχευε θεός, Δαναοῖσι	
5, 191 ἐδάμασσα· θεός νύ τίς ἐστι κοιήεις.	16, 531 ἤκουσε μέγας θεός· εὖζαμένιοιο.	
5, 331 ὄτ' ἀναλκίς ἔην θεός, οὐδέ	16, 726 ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεός ἄμ πόνον ἀνδρῶν.	
6, 228 ὄν κε θεός γε πόρην,	17, 82 ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεός ἄμ πόνον ἀνδρῶν.	
7, 4 ὧς δὲ θεός ναύτησιν ε. ἔδωκεν	17, 99 ὄν κε θεός τιμᾶ,	
7, 288 ἐπεὶ τοι δῶκε θεός μέγεθός τε	17, 688 ὅτι πῆμα θεός Δαναοῖσι κυλίνδει,	
8, 7 μήτε τις οὐν θήλεια θεός τόγε,	18, 394 δεινὴ τε καὶ αἰδοίη θεός ἔνδον.	
9, 145 εἴ κέν μοι ὑποστύη θεός αὐτός,		
10, 33 ἤρασσε, θεός δ' ὧς τίετο δῆμῳ.		
10, 511 Τρωῶας ἐγείρασιν θεός ἄλλος.		

- Π.** 19, 21 τὰ μὲν ὄπλα θεὸς πόρην,
 19, 90 ὀξείαμι; θεὸς διὰ πάντα
 τελευτᾷ.
 19, 159 ἐν δὲ θεὸς πνεύσῃ μένος
 19, 410 ἀλλὰ θεὸς τε μέγας
 20, 100 εἰ δὲ θεὸς περ
 20, 130 ὅτε κέν τις ἐναντίβιον θεὸς
 ἔλθῃ
 20, 358 ὅσπερ θεὸς ἄμβροτος,
 20, 444 ὥστε θεὸς, ἐκάλυψε
 21, 47 χερσὶν Ἀχιλλῆος θεὸς ἑμι-
 βαλεν,
 21, 103 ὅν κε θεὸς γε
 21, 248 ἔληγε μέγας θεὸς, ὄρτο
 22, 10 ἔγνωσ, ὡς θεὸς εἶμι,
 22, 285 εἴ τοι ἔδωκε θεός· νῦν
 24, 90 ἄνωγε μέγας θεός; αἰδέομαι
 24, 258 ὅς θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν,
 24, 460 ἦτοι ἐγὼ θεὸς ἄμβροτος
 εἰλήλουθα,
 24, 538 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ θῆκε θεὸς
 κακόν,
Od. 2, 262 ὁ χθιζὸς θεὸς ἦλυθε
 3, 131 νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν
 Ἀχαιούς·
 3, 158 ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακῆτεα
 πόντον.
 3, 183 ἐπειδὴ πρῶτα θεὸς προέρχεν
 ἄγραι.
 3, 231 ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων... σαιώσαι.
 4, 181 μέλλεν ἀγάσσεσθαι θεὸς
 αὐτός,
 4, 236 ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτε ἄλλω
 4, 397 ἀργαλέος γὰρ τ' ἐστὶ θεὸς
 βροτῶ
 4, 712 εἴ τις μιν θεὸς ἄροσεν,
 4, 831 εἰ μὲν δὲ θεὸς ἔσσι,
 5, 194 ἔξον δὲ σπείος γλαφυρὸν θεὸς
 ἦδὲ
 6, 149 ἄνασσα· θεὸς νύ τις ἢ βρο-
 τός ἔσσι.
 6, 150 εἰ μὲν τις θεὸς ἔσσι,
Od. 6, 280 πολυάροτος θεὸς ἦλθεν,
 7, 41 εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός·
 ἦ ῥά
 7, 246 δεινὴ θεός· οὐδέ τις
 7, 255 δεινὴ θεός· ἦ με λαβοῦσα,
 7, 286 ἕπνον δὲ θεὸς κατ' ἀπείρονα
 χεῦεν.
 8, 44 τῷ γὰρ ῥα θεὸς πέρι δῶκεν
 αἰοιδῆν,
 8, 170 ἀλλὰ θεὸς μορφῆν ἔπεσι
 στέγει·
 8, 177 οὐδὲ θεὸς τεύξει·
 8, 498 πρόφρων θεὸς ὥπασε θέσπιν
 αἰοιδῆν.
 8, 570 τὰ δέ κεν θεὸς ἦ τελέσειεν,
 9, 142 καί τις θεὸς ἠγεμόνευεν
 9, 158 αἴψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα
 θήρη.
 9, 339 ἦ καὶ θεὸς ὡς ἐκέλευσεν.
 10, 136 ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός,
 αὐδήεσσα,
 10, 141 καί τις θεὸς ἠγεμόνευεν.
 10, 228 ἦ θεὸς ἦε γυνή·
 10, 255 ἦ θεὸς ἦε γυνή·
 11, 8 ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός,
 αὐδήεσσα.
 11, 101 τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει
 θεός·
 11, 246 ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια
 ἔργα,
 12, 38 μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός·
 12, 88 οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
 12, 150 ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός,
 αὐδήεσσα.
 12, 419 ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαι-
 νυτο νόστον.
 12, 449 ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός,
 αὐδήεσσα,
 13, 189 περὶ γὰρ θεὸς ἦερα χεῦεν
 13, 292 καὶ εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
 13, 317 νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν
 Ἀχαιούς,

Od. 14, 65 κάμησι, θεὸς δ' ἐπὶ ἔργον ἀέξει,
 14, 205 ἐνὶ Κρήτεσσι, θεὸς ὧς, τίειο δῆμῳ,
 14, 227 τά ποιν θεὸς ἐν φρεσὶ θῆκεν·
 14, 242 νήεσσι· θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιοῦς.
 14, 309 ἐμφορέοντιο· θεὸς δ' ἀποναίνυτο νόστον.
 14, 444 πάρεστι· θεὸς δὲ τὸ μὲν δάσει,
 15, 168 ἢ νῶϊν τόδ' ἔφηγε θεὸς τέρας,
 16, 179 βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
 16, 183 ἢ μάλα τις θεὸς ἔσσι,
 16, 187 οὔτις τοι θεὸς εἰμι·
 16, 197 ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπέλθῶν
 17, 218 ἄγε θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
 17, 399 μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
 17, 484 εἰ δὲ πού τις ἐπουράνιος θεὸς ἔστιν!
 18, 37 οἴην τερωπῶλῃν θεὸς ἤγαγεν
 18, 265 εἴ κεν μ' ἀνέσει θεός, ἢ κεν
 19, 40 ἢ μάλα τις θεὸς ἔνδον,
 19, 396 ὄρκῳ τε· θεὸς δὲ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν,
 19, 485 καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
 19, 488 εἴ χ' ἔπ' ἐμοίγε θεὸς δαμάσῃ
 19, 496 εἴ χ' ὑπὸ σοίγε θεὸς δαμάσῃ
 20, 47 αὐτὰρ ἐγὼ θεός εἰμι,
 20, 344 μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
 21, 196 καί τις θεὸς αὐτὸν ἐνείκει;
 21, 213 εἴ χ' ἔπ' ἐμοίγε θεὸς δαμάσῃ
 21, 280 ἠῶθεν δὲ θεὸς δώσει κράτος,
 22, 347 εἰμί· θεὸς δὲ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
 22, 429 τῆ τις θεὸς ἔπνον ἐπῶρσεν.
 23, 185 ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπέλθῶν
 23, 222 τὴν δ' ἦτοι ῥέξαι θεὸς ἄρσεν
 23, 260 καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
 24, 447 ἀθάνατος δὲ θεὸς τοιῆ
 Batrach. 97 ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα·

Hymn. I. in Apoll. 137 ὅτι μιν θεὸς εἴλειο οἰκία θέσθαι
 — II. in Mercur. 54 κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν,
 — — 154 οὐκ ἄρ' ἔληθε θεὸν θεός, εἰπέ τε
 — — 502 κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισεν.
 — III. in Vener. 109 οὔτις τοι θεὸς εἰμι·
 — — 187 ἔγνω, ὡς θεὸς ἦσθα·
 — XVIII. in Pan. 32 ἔνθ' ὄγε, καὶ θεὸς ὦν,
 Epigr. IV. ad Cymaeos. 13 τὴν μοι θεὸς ὠπάσε.

Θεοῖο.

II. 1, 28 σκῆπτρον καὶ στέμμα Θεοῖο.
 1, 383 τὰ δ' ἐπὶ χεῖρσι κῆλα Θεοῖο
 5, 339 ῥέε δ' ἄμβροτον αἶμα Θεοῖο,
 10, 50 Θεῶς τῖός φίλος, οὔτε Θεοῖο.
 20, 268 ἐρύκακε, δῶρα Θεοῖο·
 21, 165 ἐρύκακε, δῶρα Θεοῖο·
 24, 259 θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ Θεοῖο·
Od. 2, 406 μετ' ἴχθυα βαῖνε Θεοῖο.
 3, 30 μετ' ἴχθυα βαῖνε Θεοῖο.
 4, 831 ἔσσι, Θεοῖό τε ἔκλυες ἀνδῆς,
 5, 193 μετ' ἴχθυα βαῖνε Θεοῖο.
 5, 459 ἀπὸ ἔο λῦσε Θεοῖο·
 7, 38 μετ' ἴχθυα βαῖνε Θεοῖο.
 14, 327 βήμεναι, ὄφρα Θεοῖο
 19, 296 βήμεναι, ὄφρα Θεοῖο

Θεοῦ.

II. 5, 178 χαλεπὴ δὲ Θεοῦ ἐπιμήνις.
 5, 185 οὐχ ὄγ' ἀνευθε Θεοῦ τάδε μαινεται,
 6, 191 γίγνωσκε Θεοῦ γόνον ἦν ἔόντα,
 15, 270 ἐπεὶ Θεοῦ ἔκλυεν ἀνδῆν.
 16, 816 Πάτροκλος δὲ Θεοῦ πληγῆ κ. δ. δ.

- II.** 19, 3 ἴκανε, Θεοῦ πάρα δῶρα
φέρουσα
 19, 18 ἐν χείρεσσιν ἔχων Θεοῦ ἀγλαὰ
δῶρα.
 19, 368 δέσσειτο δῶρα Θεοῦ, τὰ οἱ
 20, 106 χειρίονος ἐκ Θεοῦ ἐστίν.
 20, 327 ἔπερᾶλτο, Θεοῦ ἀπὸ χειρὸς
ἰορούσας.
 20, 380 ἄκουσε Θεοῦ ὅπα φωνή-
σαντος.
 21, 594 ἐπέρησε· Θεοῦ δ' ἠρώκακε
δῶρα.
 24, 223 αὐτὸς γὰρ ἄκουσα Θεοῦ, καὶ
Od. 2, 297 ἐπεὶ Θεοῦ ἔκλυεν αὐδὴν.
 3, 215 ἐπισπόμενοι Θεοῦ ὀμφῆ.
 3, 420 ἦλθε Θεοῦ ἐς δαίτια θάλειαν.
 4, 160 τοῦ νῶϊ, Θεοῦ ὧς, τερόπομεθ'
αὐδῆ.
 7, 11 ἄνασσε, Θεοῦ δ' ὧς δῆμος
ἄκουεν.
 8, 499 ὁ δ' ὀμφηθεὶς Θεοῦ ἤρχετο,
 10, 297 ἀπανήρασθαι Θεοῦ ἐνὴν,
 11, 292 χαλεπὴ δὲ Θεοῦ κατὰ Μοῖρ'
 12, 261 ἐπειτα Θεοῦ ἐς ἀμήμονα
νήσον
 12, 322 δεινοῦ γὰρ Θεοῦ αἶδε βόες
 14, 89 ἴουσι, Θεοῦ δέ τιν' ἔκλυον
αὐδῆν,
 15, 531 ἄνευ Θεοῦ ἔπιτατο δεξιὸς
ὄφρις.
 16, 96 ἐπισπόμενοι Θεοῦ ὀμφῆ.
 Hymn. I. in Apoll. 238 δίφρον δὲ
 Θεοῦ τότε Μ. γ.
 — IV. in Cerer. 237 ἀμβροσίη,
 ὧσέι Θεοῦ ἐκγεγαῶτα,
 Θεῶ.
II. 1, 127 σὺ μὲν νῦν τήγδε Θεῶ
πρόες.
 1, 310 βῆσε Θεῶ· ἀνά δὲ
 1, 447 τοὶ δ' ὠκα Θεῶ κλειτὴν ἑκα-
τόμβην
II. 9, 49 σὺν γὰρ Θεῶ εἰλήλουθμεν.
 9, 603 ἴσον γὰρ σε Θεῶ τίσουσιν·
 16, 176 γυνὴ Θεῶ ἐννηθεῖσα,
 22, 394 κ. ἄστν, Θεῶ ὧς, εὐχετόωντο.
Od. 2, 5 θαλάμοιο, Θεῶ ἐναλίχτιος
ἄντην.
 3, 9 ἐπάσαντο, Θεῶ δ' ἐπὶ μηρῶ ἔκμαν,
 4, 310 θαλάμοιο, Θεῶ ἐναλίχτιος
ἄντην,
 8, 453 κομιδὴ γε, Θεῶ ὧς, ἐμπεδος
ἦεν.
 8, 467 κείθι, Θεῶ ὧς, εὐχειτοόμην
 13, 231 εὐχομαι, ὧστε Θεῶ, καί σε
 15, 181 κείθι, Θεῶ ὧς, εὐχειτοόμην.
 15, 520 τὸν νῦν ἴσα Θεῶ Ἰθακῆσιοι
 22, 349 ὧστε Θεῶ· τῷ μὴ με
 Θεόν.
II. 1, 386 κελόμην Θεὸν ἰλάσκεισθαι·
 1, 472 μολπῆ Θεὸν ἰλάσχομετο,
 5, 128 γυγνώσκεις ἡμῖν Θεὸν ἰδὲ
καὶ ἄνδρα.
 5, 431 οὐδὲ Θεὸν μέγαν ἄξειτο,
 5, 839 δεινὴν γὰρ ἄγειν Θεὸν ἄνδρα
τ' ἄρ.
 6, 380 εὐπλόκαμον δεινὴν Θεὸν ἰλά-
σονται;
 6, 385 εὐπλόκαμον δεινὴν Θεὸν ἰλά-
σονται.
 8, 200 μέγαν Θεὸν, ἀντίον ἤδα·
 9, 155 δωτίνῃσι, Θεὸν ὧς, τιμή-
σουσιν,
 9, 297 δωτίνῃσι, Θεὸν ὧς, τιμή-
σουσιν,
 9, 302 οἶ σε, Θεὸν ὧς,
 10, 551 ὄτω δόμεναι Θεὸν ἀντιά-
σαντα.
 12, 176 ταῦτα, Θεὸν ὧς, πάντ' ἀγο-
ρεῦσαι.
 17, 327 καὶ ἔλεθ Θεὸν εἰρούσσαισθε
 21, 380 ἀθάνατον Θεὸν ὧδε βρ. ἔν.
στιυφελίξεν.

II. 22, 434 οἱ σε, Θεὸν ὧς,
21, 464 ἀθάνατον Θεὸν ὧδε βρ.
ἀγαπαζέμεν

Od. 1, 323 ὅσατο γὰρ Θεὸν εἶναι.
1, 420 φρεσὶ δ' ἀθανάτην Θεὸν ἔγρω.
3, 173 ἤτέομεν δὲ Θεὸν φῆραι τέρας·
4, 654 Μέντορα, ἡὲ Θεόν, τῷ
5, 36 κῆρι, Θεὸν ὧς, τιμήσουσιν,
5, 97 μ' ἐλθόντα, θεά, Θεόν· αὐτὰρ
5, 104 παρεξελθεῖν ἄλλον Θεόν, οὐθ'
5, 138 παρεξελθεῖν ἄλλον Θεόν, οὐθ'
7, 71 οἷ μὴν ὅα Θεὸν ὧς εἰσοροῦσιντες,
8, 173 ἀνὰ ἕστυν, Θεὸν ὧς, εἰσο-
ροῦσιν.
10, 573 τίς ἂν Θεὸν οἶκ ἐθέλοντα
11, 214 κούρην δὲ Θεόν, θνητὴν γε γ.
19, 280 κῆρι, Θεὸν ὧς, τιμήσαντο,
23, 339 κῆρι, Θεὸν ὧς τιμήσαντο,
24, 445 αὐτὸς ἐγὼν εἶδον Θεὸν ἄμ-
βροτον,

Hymn. II. in Mercur. 526 μήτε Θεόν,
μητ' ἄνδρα,
— IV. in Cerer. 1 σεμνήν Θεόν,
ἄρχομ' αἰδέειν,
— — 179 κυδρὴν Θεόν, ἔνθα πά-
ρος περ
— — 293 παννύχιον κυδρὴν Θεὸν
ἰλάσκοντο,
— VI. in Bacch. 17 τίνα τόνδε
Θεὸν δεσμεύεθ' ἐλόντες,
— XII. in Cerer. 1 σεμνήν Θεόν,
ἄρχομ' αἰδέειν,
— XVIII. in Pan. 5 νόμιον Θεόν,
ἀγλαέθειρον,
— XXI. in Neptun. 1 Ποσειδάωνα,
Θεὸν μέγαν,
— XXVIII. in Pallad. 1 κυδρὴν
Θεὸν, ἄρχομ' αἰδέειν,

Θεοί.

II. 1, 18 μὲν Θεοὶ δοῦεν Ὀλύμπιαι
δώματ' ἔχοντες,

II. 1, 290 ἔθεσαν Θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
1, 403 καλέουσι Θεοί, ἄνδρες δέ τε
1, 406 ἐπέδδεισαν μάκαρες Θεοί,
οὐδέ τ'
1, 424 δαῖτα, Θεοὶ δ' ἅμα πάντες
1, 494 ἴσαν Θεοὶ αἰὲν ἐόντες
1, 533 δῶμα. Θεοὶ δ' ἅμα πάντες
1, 566 ὅσοι Θεοὶ εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
1, 570 ἀνὰ δῶμα Λιδῶς Θεοὶ Οὐρα-
νίωτες.
2, 1 Ἄλλοι μὲν ὅα Θεοὶ τε καὶ
3, 164 ἐσσί, Θεοὶ γύ μοι αἰτιοί εἰσιν,
3, 308 καὶ ἀθάνατοι Θεοὶ ἄλλοι,
3, 440 παρὰ γὰρ Θεοὶ εἰσι καὶ ἡμῖν.
4, 1 Οἱ δὲ Θεοὶ παρ Ζητῆ καθήμενοι
4, 29 πάντες ἐπαινέομεν Θεοὶ ἄλλοι.
4, 63 ἐπὶ δ' ἔψονται Θεοὶ ἄλλοι
4, 127 Μενέλαε, Θεοὶ μάκαρες κελεύ-
θοντο
4, 320 πάντα Θεοὶ δόσαν ἀνθρώ-
ποισιν·
4, 363 πάντα Θεοὶ μεταμῶνιαι θεῖεν.
5, 873 ῥήμισα Θεοὶ τελεῖότες εἰμὲν
5, 877 ὅσοι Θεοὶ εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
6, 138 ὀδύσαντο Θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
6, 156 τῷ δὲ Θεοὶ κάλλος τε
6, 349 ὧδε Θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
6, 368 ἐπὶ χερσὶ Θεοὶ δαμώωσιν Ἀχ.
6, 476 ἄλλοι τε Θεοί, δότε δὴ
7, 360 ἔπειτα Θεοὶ φρένας ὤλεσαν
αὐτοί.
7, 443 οἱ δὲ Θεοὶ παρ Ζητῆ καθήμενοι
8, 4 ἀγόρευε, Θεοὶ δ' ἐπὶ πάντες
ἕκονον·
8, 5 πάντες τε Θεοί, πᾶσαι τε
8, 18 πειρήσασθε, Θεοί, ἵνα εἰδέτε
8, 20 ἐξάπτεσθε Θεοί, πᾶσαι τε
8, 451 ὅσοι Θεοὶ εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ.
9, 136 Πριάμοιο Θεοὶ δώωσ' ἀλα-
πάξαι,
9, 245 ἐπιτέλωσι Θεοί· ἡμῖν δὲ

- II. 9, 278 *Πριόμοιο Θεοὶ δώσωσ' ἀλαπάξαι,*
 9, 393 *δὴ με σώσει Θεοὶ καὶ*
 9, 456 *γεγαῶτα· Θεοὶ δ' εἰέλκλιον ἐπαράς,*
 9, 493 *ὁ μοι σῆτι Θεοὶ γόνον ἔξετέλειον*
 9, 497 *σιρεπτοὶ δέ τε καὶ Θεοὶ αὐτοί,*
 9, 535 *ἄλλοι δέ Θεοὶ δαίνυνθ' ἐκατόμβας·*
 9, 637 *ἐνὶ σιγῆθεσσι Θεοὶ θέσαν*
 11, 75 *πάρεσαν Θεοί, ἀλλὰ ἐκίλοι*
 12, 179 *ἡμύνοντο· Θεοὶ δ' ἀκαχέιατο θυμὸν*
 12, 234 *ἔπειτα Θεοὶ φρένας ὄλλεσαν αὐτοί,*
 13, 72 *ἀρήγνοιτο δέ Θεοὶ περ*
 13, 525 *ἀθάνατοι Θεοὶ ἦσαν,*
 14, 120 *Ζεὺς ἦθελε καὶ Θεοὶ ἄλλοι.*
 14, 113 *πάγχυ Θεοὶ μάκαρες κοίεουσιν·*
 14, 274 *οἱ ἔνεφθε Θεοί, Κρόνον*
 14, 291 *κικλήσκουσι Θεοί, ἄνδρες δέ*
 11, 464 *τῷ γὰρ ὅα Θεοὶ βούλευσαν ὄλεθρον.*
 15, 21 *ἠλάστεον δέ Θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὀλ.*
 15, 101 *ᾧχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Λιὸς Θεοί· ἦ δ'*
 15, 225 *ἐνέριτροὶ εἰσι Θεοί, Κρόνον*
 16, 381 *οὕς Πηληϊ Θεοὶ δόσαν*
 16, 443 *πάντες ἐπαινέομεν Θεοὶ ἄλλοι.*
 16, 693 *ὅτε δὴ σε Θεοὶ θάνατόνδε κάλεσαν;*
 16, 867 *οὕς Πηληϊ Θεοὶ δόσαν*
 17, 195 *ἅ οἱ Θεοὶ Οὐρανίονες*
 18, 8 *τελέσωσι Θεοὶ κακὰ κήδεα*
 18, 84 *τὰ μὲν Πηληϊ Θεοὶ δόσαν,*
 18, 116 *ἦδ' ἀθάνατοι Θεοὶ ἄλλοι.*
 19, 101 *πάντες τε Θεοὶ πᾶσαι τε*
 19, 264 *ἐμοὶ Θεοὶ ἄλγεα δοῖεν*
- II. 20, 32 *πόλεμόνδε Θεοί, δίχα θυμὸν ἔχοντες·*
 20, 41 *ἀπάνενθε Θεοὶ θνητῶν ἴσαν ἄ.*
 20, 54 *μάκαρες Θεοὶ δὶτρύνοντες,*
 20, 65 *τάτε σιγγέουσι Θεοὶ περ.*
 20, 74 *καλέουσι Θεοί, ἄνδρες δέ*
 20, 75 *Ὡς οἱ μὲν Θεοὶ ἅντα θ.*
 20, 131 *χαλεποὶ δέ Θεοὶ φαίνεσθαι ἐναργεῖς.*
 20, 149 *ἔξετο, καὶ Θεοὶ ἄλλοι,*
 20, 194 *ἐξόύσατο, καὶ Θεοὶ ἄλλοι.*
 20, 234 *ἀνηρεήρατο Θεοὶ Λιὸ οἶνοχοεῖν,*
 21, 215 *ἀμύνονσιν Θεοὶ αὐτοί.*
 21, 264 *ἴοντα· Θεοὶ δέ τε φέριτροι ἄ.*
 21, 518 *ἴσαν Θεοὶ αἰὲν ἴοντες,*
 22, 166 *πόδεσσι· Θεοὶ δέ τε πάντες ὄρωντο.*
 22, 174 *φράζεσθε, Θεοί, καὶ μητιάσθε,*
 22, 181 *πάντες ἐπαινέομεν Θεοὶ ἄλλοι.*
 22, 297 *δὴ με Θεοὶ θάνατόνδε κάλεσαν·*
 22, 366 *ἦδ' ἀθάνατοι Θεοὶ ἄλλοι.*
 22, 379 *τόνδ' ἄνδρα Θεοὶ δαμάσσεσθαι ἴδωκαν,*
 23, 650 *σοὶ δέ Θεοὶ τῶνδ' ἀντιχάριν μ. δ.*
 24, 23 *μάκαρες Θεοὶ εἰσορόωντες,*
 24, 33 *Σχέτλιοι ἔστε, Θεοί, δηλήμονες!*
 24, 39 *Ἀχιλῆϊ, Θεοί, βούλεσθ' ἐπαρήγειν,*
 24, 62 *ἀντιάσθε, Θεοί, γάμον·*
 24, 99 *ὀμηγερέες μάκαρες Θεοὶ αἰὲν ἴοντες.*
 24, 422 *μάκαρες Θεοὶ νῆος ἔηος,*
 24, 525 *ἐπεκλώσαντο Θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσιν,*
 24, 534 *Πηληϊ Θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα*

- Od.** 10,306 θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα
δύναται.
- 11,139 ἄρπον ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.
- 11,274 ἀνάπυσια θεοὶ θέσαν ἀν-
θρώποισιν.
- 11,555 τὰ δὲ πῆμα θεοὶ θέσαν
Ἀργείοισιν.
- 12,61 τίαςγε θεοὶ μάκαρες κα-
λέουσιν.
- 12,349 ἐπὶ δ' ἔσπιονται θεοὶ ἄλλοι.
- 12,371 μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἰόντες,
- 12,377 μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἰόντες,
- 12,394 ἐπεῖτα θεοὶ τέραα προῦ-
φαινον·
- 12,448 νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασιν
θεοί· ἔνθα
- 13,45 τέκνα· θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπα-
σειων
- 13,141 οὔτι σ' ἀτιμάζουσι θεοί·
χαλεπὸν
- 13,321 εἶως με θεοὶ κακότητος
ἔλυσαν·
- 14,39 ἄλλα θεοὶ δόσαν ἄλγεά τε
- 14,53 καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
- 14,61 ἧ γὰρ τοῦγε θεοὶ κατὰ
νόστον ἔδησαν,
- 14,83 σχ. ἔργα θεοὶ μάκαρες φι-
λέουσιν,
- 14,119 καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
- 14,175 τὸν ἐπεὶ θρέψαν θεοὶ, ἔρκει
ἴσον,
- 14,318 δεσμὸν μὲν ἀνέγραμψαν θεοὶ
αὐτοί
- 14,357 ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοί
- 14,394 μάρτυροι ἀμφοτέροισι θεοί,
τοί
- 15,26 εἰς ὅκε τοι γήρωσι θεοὶ κυδρὴν
- 15,372 ἔργον ἀέξουσιν μάκαρες
θεοί, ᾧ
- 16,161 πάντεσσι θεοὶ γαίνονται
ἐναογείς
- 16,364 ὡς τόνδ' ἄνδρα θεοὶ κακό-
τητος ἔλυσαν!
- Od.** 16,405 εἰ δέ κ' ἀποτριπῶσι θεοί,
παύσασθαι
- 17,271 ἦν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν
ἑταίρην.
- 17,475 πτωχῶν γε θεοὶ καὶ Ἔριν-
νές εἰσίν,
- 17,485 καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἱοκάτες
- 18,19 ὄλβον δὲ θεοὶ μέλλουσιν
ὀπάζειν.
- 18,112 καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
- 18,133 ὅφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοί,
καὶ
- 18,134 λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τε-
λέουσιν,
- 18,180 ἀγλαίην γὰρ ἔμοιγε θεοί, τοί
- 20,67 τῆσι τοκῆας μὲν φθίσαν
θεοί· αἱ δ'
- 20,169 Εὐμαιε, θεοῖ τισαῖατο λώβην,
- 20,195 ἀλλὰ θεοὶ. δυνώσι πολυ-
πλάγκτους
- 23,11 μάρνην σὲ θεοὶ θέσαν· οἶτε
- 23,210 πέπνυσσ· θεοὶ δ' ὠπαζον
οἰζύν,
- 23,258 ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν
ἱέσθαι
- 23,286 γῆρας· γε θεοὶ τέλειουσιν
ἄρειον,
- 23,352 Ζεὺς ἄλγεσί καὶ θεοὶ ἄλλοι
- 24,64 ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοί τ'
- 24,351 ἔτ' ἔσθε θεοὶ κατὰ μαχρὸν
Ὀλυμπον,
- 24,401 οἰομένοισι, θεοὶ δέ σ' ἀνήγα-
γον αὐτοί,
- 24,402 χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια
δοῖεν.
- 24,514 ἡμέρη ἦδε θεοὶ φίλοι;
- Batrach. 194 πανσώμεσθα, θεοί,
τούτοισιν ἀρήγειν,
- — 199 τῆ δ' αὐτ' ἐπετίθειτο
θεοὶ ἄλλοι
- Hymn. I. in Apoll. 2 ὄντε θεοὶ κατὰ
δῶμα Διὸς

ΘΕΟΣ.

- Hymn. I. in Apoll. 59 εἰ βόσκοις, θεοί κέ σ' ἔχωσιν
 — — 311 πάντες τε θεοί, πᾶσαι τε
 — — 335 Τιτῆνές τε θεοί, τοὶ
 — — 336 τῶν ἐξ ἄνδρες τε θεοί τε·
 — III. in Vener. 247 ὅ, τε στυ-
 γέουσι θεοί περ.
 — IV. in Cerer. 111 χαλεποὶ δὲ
 θεοὶ θνητοῖσιν ὀρούσθαι
 — — 225 μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι
 ἐσθλὰ πόροισιν.
 — XXI. in Neptun. 4 Ἐννοσίγαιε,
 θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
 θεῶν.
II. 1, 8 Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξ. μ.
 1, 339 πρὸς τε θεῶν μακάρων, πρὸς
 τε θν.
 1, 540 δολομητῆτα, θεῶν συμφράσ-
 σατο βουλᾶς;
 1, 544 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 1, 548 οὐτι θεῶν πρότερος τόνγ'
 εἴσεται,
 1, 549 ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλωμι
 νοῆσαι,
 2, 321 πέλωρα θεῶν εἰς ἧλθ' ἐκα-
 τόμβας,
 2, 400 ἄλλω ἔρεξε θεῶν αἰγιγενετῶν,
 3, 65 ἐστὶ θεῶν ἑρικυδέα δῶρα,
 3, 215 ἀνὰ ἄστει θεῶν ἑξερὸν ὄρκια
 πιστά,
 3, 269 ὄρκια πιστὰ θεῶν σύναγον,
 3, 365 οὐτις σείο θεῶν ὀλοώτερος
 ἄλλος!
 3, 406 ἰούσα, θεῶν δ' ἀπέεικε κε-
 λεύθον·
 4, 68 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 4, 398 προέειπε, θεῶν τεράεσσι πι-
 θήσας.
 4, 408 τεράεσσι θεῶν καὶ Ζητῆος
 5, 61 ἐπεὶ οὐτι θεῶν ἐκ θέσφατα ἤδη.
 5, 367 αἶψα δ' ἔπειθ' ἴκοντο θεῶν
 ἔδος,
II. 5, 426 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
 5, 442 ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ
 ἐρχ.
 5, 603 εἷς γε θεῶν, ὅς λαιγὸν ἄ.
 5, 753 Κρονίωνα θεῶν ἄτερο ἤμενον
 ἄλλων,
 5, 772 ἐπιθρόσκουσι θεῶν ὑψηχέες
 ἵπποι.
 5, 868 καρπαλίμως δ' ἴκανε θεῶν
 ἔδος,
 5, 890 ἔχθιστος δέ μοι ἔσσι θεῶν, οἶ'
 5, 897 ἐξ ἄλλου γε θεῶν γένεω ὦδ'
 ἀΐδηλος,
 6, 171 βῆ Λακίηνδε θεῶν ὑπ' ἀμύ-
 μωνι πομπῇ·
 6, 183 κατέπειρε, θεῶν τεράεσσι
 πιθήσας.
 7, 53 ὅπ' ἄκουσα θεῶν αἰγιγενετῶν.
 7, 456 τοῦτο θεῶν δέισαι νόημα,
 8, 2 Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορὴν ποιήσατο
 8, 10 ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοντα
 νοτίσω
 8, 17 ὅσον εἰμὶ θεῶν κάριστος
 ἀπάντων.
 8, 27 περὶ τ' εἰμὶ θεῶν, περὶ τ' εἰμ' ἄ.
 8, 49 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
 8, 132 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
 8, 439 δίσωκε, θεῶν δ' ἐξίκετο θώκους.
 9, 159 βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος
 ἀπάντων·
 9, 575 πέμπον δὲ θεῶν ἱερῆας
 ἀρίστους,
 11, 74 οἷγ' γὰρ ὅα θεῶν παρετύγγανε
 11, 182 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
 11, 366 τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ἐπι-
 τάρροθός ἐ.
 11, 761 πάντες δ' εὐχετόωντο θεῶν
 Διί,
 12, 8 ὅυοιτο· θεῶν δ' ὑέκητι τέ-
 τυκτο
 12, 466 νόσφι θεῶν, οἶ' ἐξᾶλτο
 πύλας·

- Il.** 22, 358 μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι,
 23, 43 ὅστις τε θεῶν ὑπατος καὶ ἄριστος,
 24, 74 εἴ τις καλέσειε θεῶν θέτιν
 24, 103 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 24, 374 τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα,
 24, 427 λήθει' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν, οἳ
 24, 564 ὅττι θεῶν τίς σ' ἤγε θοάς
 21, 617 ἑοῦσα, θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει.
Od. 1, 28 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 1, 79 ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν
 1, 267 ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
 1, 338 ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τάτε
 1, 400 ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
 2, 66 περιναιετάουσιν· θεῶν δ' ἐποδείσατε μῆριν,
 2, 377 γοηῦς δὲ θεῶν μέγαν ὄρκον ἀπώμνυ.
 3, 28 οὐ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι
 3, 48 πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἀνθρώποι.
 3, 147 αἴψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.
 3, 269 Μοῖρα θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
 3, 273 μηρὶ' ἔκχε θεῶν ἱεροῖς ἐπιβωμοῖς,
 3, 336 δεῖθ' ἀ θεῶν ἐν δαιτὶ θαυσσέμεν,
 3, 419 πρότιστα θεῶν ἰλάσσομ' Ἀθήνην,
 4, 423 εἶρεσθαι δέ, θεῶν ὅστις σε χαλέπτει,
 1, 462 Ἀτρέος νίε, θεῶν συμφράσασατο βουλάς,
 4, 504 φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φηγέειν μέγα
 4, 583 κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
 5, 32 οὔτε θεῶν πομπῆ, οὔτε θν.
Od. 5, 221 τις ῥαίησι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
 5, 335 ἐν πελάγεσσι θεῶν ἑξέμμορε τιμῆς.
 6, 10 καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ
 6, 12 ἤρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἶδωσ.
 6, 42 ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλές
 6, 240 οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν, οἳ
 7, 132 ἐν Ἀλκινόοιο θεῶν ἔσαν ἀγλαὰ δῶρα.
 7, 214 ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
 7, 247 οὔτε θεῶν, οὔτε θνητῶν ἀνθρ.
 8, 76 δεῖσαντο, θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ,
 8, 281 οὐδὲ θεῶν μακάρων· πέρι
 8, 331 ὠκύτατόν περ ἑόντα θεῶν, οἳ
 8, 457 Ναυσικάα δέ, θεῶν ἄπο κάλλος ἔχουσα,
 8, 509 ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι·
 9, 276 οὐδὲ θεῶν μακάρων· ἐπειῆ
 9, 521 οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θν.
 10, 157 καὶ τότε τίς με θεῶν ὀλοφύρατο,
 11, 73 μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι·
 11, 276 ἤρασσε, θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλάς·
 11, 341 ἐνὶ μεγάροισι, θεῶν ἰότητι, κέονται.
 11, 631 Θ., Πειρίθοόν τε, θεῶν ἐρικυδέα τέκνα·
 12, 190 Ἀ. Τρωῆς τε θεῶν ἰότητι μόγησαν·
 12, 290 διαῤῥαίουσι, θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων;
 12, 415 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
 14, 158 Ζεὺς πρότω θεῶν, ξενίη τε τρ.
 14, 198 ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
 16, 129 ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

Hymn. III. in Vener. 291	ὀνόμωινε, Θεῶν δ' ἐποπίζεο μῆριν.	II. 1,599	ἐνώρητο γέλως μακάρεσσι Θεοῖσιν,
— IV. in Cerer. 28	ἤστο Θεῶν ἀπάρνευθε πολ.	5,340	ῥέει μακάρεσσι Θεοῖσιν·
— — 36	καὶ φῦλα Θεῶν αἰειγενετῶν.	5,440	καὶ χάζεο, μηδὲ Θεοῖσιν
— — 45	ἤθελεν, οὔτε Θεῶν, οὔτε θνητῶν	5,882	ἀνέγκεν ἐπ' ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
— — 55	τίς Θεῶν οὐρανίων ἢ θνητῶν	6,129	οὐκ ἂν ἔγωγε Θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχ.
— — 62	Ἡέλιον δ' ἕκοντο, Θεῶν σκοπὸν	6,131	ὅς ῥα Θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν·
— — 73	οἴχεται, ἢ Θεῶν ἢ καὶ θνητῶν	6,140	ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι Θεοῖσιν.
— — 92	νοσησθεῖσα Θεῶν ἀγορῆν καὶ	6,200	καῖνος ἀπήχθετο πᾶσι Θεοῖσιν,
— — 147	Μαῖα, Θεῶν μὲν δῶρα,	6,475	Διὶ τ' ἄλλοισίν τε Θεοῖσιν·
— — 216	ἀλλὰ Θεῶν μὲν δῶρα,	7,45	ἢ ῥα Θεοῖσιν ἐγήρδανε μητιώσιν
— — 260	ἴστω γὰρ, Θεῶν ὄρκος,	7,102	ἔχονται ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
— — 323	μετὰ φῦλα Θεῶν αἰειγενετῶν.	7,412	τὸ σκῆπτρον ἀνέσχεσθε πᾶσι Θεοῖσιν·
— — 346	ἔργοις Θεῶν μακάρων μητίσσετο βουλή.	8,346	κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι Θεοῖσιν
— — 413	μετὰ φῦλα Θεῶν, ἐπέδεκτο δὲ τιμᾶς	8,526	Διὶ τ' ἄλλοισίν τε Θεοῖσιν,
— — 461	μετὰ φῦλα Θεῶν, ἐπέδεκτο δὲ τιμᾶς	9,357	Διὶ ῥέξας καὶ πᾶσι Θεοῖσιν,
— — 479	μέγα γὰρ τι Θεῶν ἄγος ἰσχάνει ἀδύην.	9,566	κεχολωμένος, ἢ ῥα Θεοῖσιν
— — 484	Οὐλύμπόνδε, Θεῶν μεθ' ὁμήγηρον ἄλλων.	10,411	φορέειν, ἀλλ' ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
— V. in Vener. 13	ἔς χορὸν ἱμερόεντα Θεῶν καὶ δῶματα	14,72	τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι Θεοῖσιν
— XVII. in Mercur. 5	μακάρων δὲ Θεῶν ἀλέεινεν ὄμιλον,	15,38	τε πέλει μακάρεσσι Θεοῖσιν·
— XXIX. in Vest. et Merc. 2	ἀθανάτων τε Θεῶν, χαμναὶ ἐρχ.	15,107	φῆσιν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν
— XXX. in Terram matrem omnium 17	Χαῖρε, Θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' Οὐρανοῦ	15,123	πᾶσι περιδδείσασα Θεοῖσιν,
	Θεοῖσιν.	15,368	κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι Θεοῖσιν
II. 1,520	αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν	19,100	εὐχόμενος μετέφη πάντεσσι Θεοῖσιν·
		20,347	Αἰνείας φίλος ἀθανάτοισι Θεοῖσιν
		21,315	μέμονεν δ' ὄγε ἴσα Θεοῖσιν.
		21,385	Ἐν δ' ἄλλοισι Θεοῖσιν ἕρις πέσε
		21,476	ὡς τοπρὶν ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν,

- Π.** 21, 500 πρόφρασσα μετ' ἀθανά-
 τοισι Θεοῖσιν
 24, 65 πάμπαν ἀποσκύδμιναι Θεοῖσιν.
 24, 430 πέμψον δέ με σύν γε Θεοῖσιν,
 24, 749 ἔων, φίλος ἦσθα Θεοῖσιν.
Od. 1, 66 βροτιῶν, πέρι δ' ἰρά Θεοῖσιν
 3, 159 ἐλθόντες, ἐρξάμεν ἰρά Θεοῖσιν,
 4, 472 Διὶ τ' ἄλλοισίν τε Θεοῖσιν
 4, 591 ἄλεισον, ἵνα σπένδῃσθα
 Θεοῖσιν
 5, 101 ἄγχι βροτιῶν πόλις, οἴτε
 Θεοῖσιν
 5, 186 τε πέλει μακάρεσσι Θεοῖσιν,
 5, 447 ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι Θεοῖσιν,
 6, 243 νῦν δὲ Θεοῖσιν ἔοικε, τοῖ
 7, 190 ξενίσσομεν, ἡδὲ Θεοῖσιν
 8, 89 ἔλων, σπείσασκε Θεοῖσιν.
 8, 305 γέγωνέ τε πᾶσι Θεοῖσιν.
 8, 326 ἐνώρτο γέλωσ μακάρεσσι
 Θεοῖσιν,
 8, 343 γέλωσ ὦρτ' ἀθανάτοισι Θε-
 οῖσιν,
 8, 348 πάντα μετ' ἀθανάτοισι Θε-
 οῖσιν.
 8, 353 δέοιμι μετ' ἀθανάτοισι Θε-
 οῖσιν,
 8, 432 Διὶ τ', ἄλλοισίν τε Θεοῖσιν.
 10, 2 φίλος ἀθανάτοισι Θεοῖσιν,
 10, 74 ὅς κε Θεοῖσιν ἀπέχθῃται μα-
 κάρεσσιν.
 10, 533 κατακεῖαι, ἐπέξασθαι δὲ
 Θεοῖσιν,
 11, 46 κατακεῖαι, ἐπέξασθαι δὲ
 Θεοῖσιν,
 11, 304 τιμὴν δὲ λελόγγασ' ἴσα
 Θεοῖσιν.
 11, 484 ζωὸν ἐτίομεν, ἴσα Θεοῖσιν,
 11, 602 αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι
 Θεοῖσιν
 12, 117 οὐδὲ Θεοῖσιν ἐπιξέαι ἀθα-
 νάτοισιν;
 12, 333 ἀπέστιχον, ὄφρα Θεοῖσιν
- Od.** 12, 356 καὶ εὐχετόωντο Θεοῖσιν,
 13, 54 πᾶσιν ἐπισταδόν· οἱ δὲ
 Θεοῖσιν
 13, 128 ἔγωγε μετ' ἀθανάτοισι
 Θεοῖσιν
 13, 298 ἐγὼ δ' ἐν πᾶσι Θεοῖσιν
 14, 251 Θεοῖσιν τε ῥέξειν, αὐτοῖσί τε
 14, 366 ὅτ' ἤχθειο πᾶσιν Θεοῖσιν
 14, 423 καὶ ἐπέυχτο πᾶσι Θεοῖσιν,
 16, 200 νῦν δὲ Θεοῖσιν ἔοικας, οἱ
 16, 265 κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι
 Θεοῖσιν.
 18, 425 ἐπισταδόν· οἱ δὲ Θεοῖσιν
 19, 502 μῦθον, ἐπίτρεψον δὲ Θεοῖσιν.
 20, 238 Εὐμειος ἐπέξαστο πᾶσι
 Θεοῖσιν,
 21, 203 Εὐμειος ἐπέυχτο πᾶσι
 Θεοῖσιν,
 21, 279 τόξον, ἐπιτρέψαι δὲ Θεοῖσιν.
 22, 288 μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ Θεοῖσιν
 24, 92 μάλα γὰρ φίλος ἦσθα Θεοῖσιν
 Hymn. I. in Apoll. 86 πέλει μακά-
 ρεσσι Θεοῖσιν.
 — — 191 ὅσ' ἔχοντες ἐπ' ἀθα-
 νάτοισι Θεοῖσιν
 — — 206 παύζοντα μετ' ἀθανά-
 τοισι Θεοῖσιν.
 — — 297 φίλοι ἀθανάτοισι Θε-
 οῖσιν.
 — 316 γέγονεν μετὰ πᾶσι
 Θεοῖσιν
 — 465 φνήγ, ἀλλ' ἀθανάτοισι
 Θεοῖσιν,
 — Π. in Mercur. 16 ἔργα μετ'
 ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
 — — 161 ἀνθρώποισι καὶ ἀθα-
 νάτοισι Θεοῖσιν.
 — — 167 διαμπερές· οὐδὲ Θεοῖσιν
 — III. in Vener. 2 ἦτε Θεοῖσιν ἐπὶ
 γλυκὴν ἡμερον ὦρσεν,
 — — 48 εἴπη μετὰ πᾶσι Θεοῖσιν,
 — — 95 δεῦρ' ἦλυθες, αἴτε Θεοῖσιν

ΘΕΟΣ.

- Hymn. III. in Vener. 143 ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
 — — 196 ἐπειὴ φίλος ἐσσι Θεοῖσιν.
 — — 248 ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν
 — IV. in Cerer. 355 ἔχει χόλον, οὐδὲ Θεοῖσιν
 — — 444 ἔλοιτο μετ' ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
 — — 462 ἐθέλυσθα μετ' ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
 — XXXI. in Solem 8 θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι Θεοῖσιν, Θεοῖσι.
 II. 1,575 ἐν δὲ Θεοῖσι κολυφὸν ἐλαύροτον·
 2,669 ὅσπερ Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει.
 3,318 ἠρήσαντο, Θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον·
 7,177 ἠρήσαντο, Θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον·
 7,450 οὐδὲ Θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἐκατόμβας;
 8,437 μίγδ' ἄλλοισι Θεοῖσι, φίλον
 9,219 ἐτέροιο· Θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
 12,6 οὐδὲ Θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἐκατόμβας,
 14,334 ἀθρήσειε, Θεοῖσι δὲ πᾶσι μετελθῶν
 15,85 ἀθανάτοισι Θεοῖσι Διὸς δόμιφ·
 15,95 ἀλλὰ σὺ γ' ἄρχε Θεοῖσι δόμοις
 15,144 ἦτε Θεοῖσι μετ' ἄγγελος ἀθανάτοισιν·
 20,299 δῶρα Θεοῖσι δίδωσι, τοῖ
 22,41 αἶθε Θεοῖσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο,
 24,67 φίλιτατος ἔσκε Θεοῖσι βροτῶν,
 24,533 οὔτε Θεοῖσι τετιμένος, οὔτε βθ.
 24,630 οἷός τε· Θεοῖσι γὰρ ἅντα ἔωκει.
 Od. 4,479 ἀθανάτοισι Θεοῖσι, τοῖ οὐρανὸν
 11,133 ἀθανάτοισι Θεοῖσι, τοῖ οὐρανὸν
 12,370 οἰμώξας δὲ Θεοῖσι μετ' ἀθανάτοισι
 16,211 ῥήϊδιον δὲ Θεοῖσι, τοῖ οὐρ.
 17,50 πᾶσι Θεοῖσι τεληέσσας ἐκατόμβας
 17,59 πᾶσι Θεοῖσι τεληέσσας ἐκατόμβας
 20,112 ὅσπερ Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις,
 22,346 ὅσπερ Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν αἰείδω.
 23,280 ἀθανάτοισι Θεοῖσι, τοῖ οὐρανὸν
 Hymn. I. in Apoll. 321 ἄλλο Θεοῖσι χαρίζεσθαι μακάρεσσιν.
 — — 327 ὅς κε Θεοῖσι μεταπρέποι ἀθανάτοισιν,
 — — 330 οὔσα, Θεοῖσι μετέσσομαι ἀθανάτοισιν.
 — IV. in Cerer. 242 τελέθεσκε, Θεοῖσι δὲ ἅντα ἔωκει. Θεοῖς.
 II. 1,218 ὅς κε Θεοῖς ἐπιπέιθηται, μάλα
 1,597 τοῖς ἄλλοισι Θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
 3,296 εὔχοντο Θεοῖς αἰετιγενέτησιν·
 5,130 ἀθανάτοισι Θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
 5,141 μακάρεσσι Θεοῖς ἐθέλοισι μάχεσθαι.
 5,606 μηδὲ Θεοῖς μενεαινέμεν ἴφι μάχεσθαι.
 5,819 μακάρεσσι Θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
 6,240 ὁ δ' ἔπειτα Θεοῖς εὔχεσθαι ἀνώγει
 6,527 ἐπουρανίοισι Θεοῖς αἰετιγενέτησιν

- Π.** 9, 485 ἔθρηκα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
9, 494 παῖδα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
11, 707 ἔρδομεν ἰρὰ θεοῖς· οἱ δὲ
15, 99 οὔτε θεοῖς, εἴπερ τις ἔτι
20, 104 καὶ σὺ θεοῖς αἰεγενέτησιν
20, 292 δ' ἀθανάτοισι θεοῖς μετὰ
μῦθον ἔειπεν·
22, 279 πῶ τι, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
23, 80 μοῖρα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
24, 486 πατρὸς σοῖο, θεοῖς ἐπιείκελ'
Ἀχιλλεῦ,
- Od.** 1, 371 ὄδ' ἐστί, θεοῖς ἐναλήχιος
αὐδὴν.
2, 432 ἀθανάτοισι θεοῖς αἰεγενέ-
τησιν,
4, 755 πάγχυ θεοῖς μακάρεσσι γονῆν
4, 807 οὐ μὲν γὰρ τι θεοῖς ἀλιτή-
μενός ἐστιν.
9, 107 οἱ ῥα θεοῖσι πεποιθότες
ἀθανάτοισιν,
11, 332 πομπῇ δὲ θεοῖς ὑμῖν τε
μελήσει.
12, 337 ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς, οἱ
Ὅλ. ἔχ.
13, 89 φέρονσα, θεοῖς ἐναλήχια
μήδε' ἔχ.
14, 446 ἄρχματα θῦσε θεοῖς αἰεγε-
νέτησιν·
19, 267 ὄν φασι θεοῖς ἐναλήχιον
εἶναι.
24, 36 **Π.** νίε, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
24, 371 ἴδεν ἀθανάτοισι θεοῖς ἐνα-
λήχιον ἄντην.
- Batrach.** 26 ἀνθρώποις τε θεοῖς τε
καὶ οὐρανίοις π.
— 75 εὐχόμενός τε θεοῖς ἐπὶ
γαῖαν ἰκέσθαι,
- Hymn.** I. in Apoll. 351 ἦ δ' ἔτεκ'
οὔτε θεοῖς ἐναλήχιον,
— 498 καὶ σπεῖσαι μακάρεσσι
θεοῖς, οἱ
- Hymn.** I. in Apoll. 512 καὶ σπεῖσαν
μακάρεσσι θεοῖς, οἱ
— III. in Vener. 205 Διὸς κατὰ
δῶμα θεοῖς ἐπιουροχόεοι,
— IV. in Cerer. 11 ἀθανάτοις τε
θεοῖς ἠδὲ θνητοῖς
— 403 θαῦμα θεοῖς, θνητοῖς
τ' ἀνθρώποις.
— VI. in Bacchum 21 ἀλλὰ θεοῖς,
οἱ Ὀλύμπια δώματ' ἔχ.
— XVIII. in Panem 29 ὡς ὄγ'
ἅπασι θεοῖς θεὸς ἄγγελός
ἐστιν.
- θεοῦς.
- Π.** 5, 401 ὃς τόξοισιν ἔκηδε θεοῦς,
οἱ Ὅλ. ἔχ.
9, 239 ἀνέρας, οὐδὲ θεοῦς· κρατερῇ
12, 312 πάντες δὲ, θεοῦς ὡς, εἰσο-
ρόωσιν;
14, 257 ῥιπτάζων κατὰ δῶμα θεοῦς,
ἔμμε
14, 278 ἐκέλευε, θεοῦς δ' ὀνόμηνεν
ἅπαντας
20, 4 κέλευσε θεοῦς ἀγορήνδε κα-
λέσσαι
20, 16 Ἀργικέραντε, θεοῦς ἀγορήνδε
κάλεσας;
20, 114 καλέσασα θεοῦς μετὰ μῦθον
ἔειπεν·
20, 134 ἐθέλωμι θεοῦς ἔριδι ξυνε-
λάσσαι·
21, 390 ὄρᾳτο θεοῦς ἔριδι ξυνιόντας.
21, 394 ὦ κνράμνια, θεοῦς ἔριδι
ξυνελαύνεις,
22, 254 ἀλλ' ἄγε, δεῦρο θεοῦς ἐπι-
δώμεθα·
24, 113 σκύζεσθαι οἱ εἰπέ θεοῦς, ἔμμε
24, 134 σκύζεσθαι σοί φησι θεοῦς,
ἔε δ'
24, 503 ἀλλ' αἰδεῖο θεοῦς, Ἀχιλλεῦ,
- Od.** 1, 32 οἶον δὴ νυ θεοῦς βροτοὶ
αἰτιόωνται!

ΘΕΟΣ.

- Od.** 1, 263 ἐπεὶ ὅα θεοὺς νημεσίζετο αἰὲν ἔόντας·
 1, 378 ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἔόντας,
 2, 143 ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἔόντας,
 3, 221 ἴδον ᾧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας,
 4, 433 ἦμα, πολλὰ θεοὺς γουνούμενος·
 8, 365 οἷα θεοὺς ἐπενήροθεν αἰὲν ἔόντας·
 9, 269 αἰδεῖο, φέριστε, θεοὺς· ἰκέται
 9, 274 ὅς με θεοὺς κέλευι ἢ δειδίμεν
 22, 39 οὔτε θεοὺς δέισαντες, οἳ οὐρ.
 24, 85 αἰτήσασα θεοὺς, περικαλλέ' ἄεθλα
 Batrach. 168 Ζεὺς δὲ θεοὺς καλέσας εἰς οὐρ.
 Hymn. II. in Mercur. 9 ἀθανάτους τε θεοὺς, θνητούς τ'
 — — 427 κραίνων ἀθανάτους τε θεοὺς καὶ
 — — 432 ἀθανάτους ἐγέραιρε θεοὺς Διὸς
 — — 531 πάντας ἐπικραίνουσι θεοὺς, ἐπέων
 Hymn. III. in Vener. 50 ἄς ὅα θεοὺς συνέμιξε καταθνητῆσι
 — — 62 οἷα θεοὺς ἐπενήροθεν αἰὲν ἔόντας.
 — IV. in Cerer. 326 αὐτίς ἔπειτα θεοὺς μάκαρος Ζεὺς αἰὲν ἔόντας
 — XVII. in Mercur. 9 λάνθανε δ' ἀθανάτους τε θεοὺς, θνητούς
 — XVIII. in Panem 27 ἔμνεῖσιν δὲ θεοὺς μάκαρος
 θεόθεν.
Od. 16, 447 μνηστήρων· θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι.
 θεόφιν.
Il. 7, 366 Πριαμος, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος·
 14, 318 Πειρίθοον, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντον·
 17, 101 ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμιζέι.
 17, 477 Πάτροκλος, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος,
 23, 347 ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν,
Od. 3, 110 Πάτροκλος, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος·
 3, 409 Ἴζεσκεν, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος·

Θ Ε Α.

ΘΕΑ

- Il.** 1, 1 Μῆριν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω ἼΑ.
 1, 55 ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
 1, 195 πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
 1, 206 προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 1, 208 πρὸ δέ μ' ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Il. 1, 280 κάρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γέναιτο μήτηρ,
 1, 401 ἐλθοῦσα, θεά, ὑπελόσαιο δεσμῶν,
 1, 595 μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
 2, 48 Ἥως μὲν ὅα θεὰ προσεβήσατο μ. Ὀ.
 2, 166 οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη

- Π. 2, 821 Ἴδης ἐν κνημοῖσι Θεά
 βροτῶ ἐννηθεῖσα·
 3, 139 Ὡς εἰποῦσα Θεά γλαυκὸν ἴμε-
 ρον ἔμβαλε θ.
 3, 425 ἀντί' Ἀλεξάνδροιο Θεά κατέ-
 θηκε φέρουσα·
 5, 405 ἀνῆκε Θεά γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 5, 420 ἦρχε Θεά γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 5, 711 ἐνόησε Θεά λευκώλενος Ἥρη,
 5, 719 οὐδ' ἀπίθησε Θεά γλαυκῶ-
 πις Ἀθ.
 5, 721 Ἥρη, πρέσβα Θεά, θυγάτηρ
 μεγ.
 5, 755 στήσασα Θεά λευκώλενος Ἥρη,
 5, 767 οὐδ' ἀπίθησε Θεά λευκώλε-
 νος Ἥρη·
 5, 775 ἔσθησε Θεά λευκώλενος Ἥρη,
 5, 784 ἦρε Θεά λευκώλενος Ἥρη,
 5, 793 ἐπόρουσε Θεά γλαυκῶπις
 Ἀθήνη·
 5, 815 γινώσκω σε, Θεά, θυγάτηρ
 Διὸς αἰγ.
 5, 825 ἡμείβειτ' ἔπειτα Θεά γλαυκῶ-
 πις Ἀθ.
 5, 838 ἐμμεμανῖα Θεά· μέγα δ'
 ἔβραχε
 5, 853 χειρὶ λαβοῦσα Θεά γλαυκῶ-
 πις Ἀθ.
 7, 17 ἐνόησε Θεά γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 7, 33 προσέειπε Θεά γλαυκῶπις
 Ἀθήνη·
 7, 43 οὐδ' ἀπίθησε Θεά γλαυκῶ-
 πις Ἀθ.
 8, 30 μετέειπε Θεά γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 8, 350 ἐλέησε Θεά λευκώλενος Ἥρη,
 8, 357 προσέειπε Θεά γλαυκῶπις
 Ἀθήνη·
 8, 381 οὐδ' ἀπίθησε Θεά λευκώλε-
 νος Ἥρη.
 8, 383 Ἥρη, πρέσβα Θεά, θυγάτηρ
 μεγ.
 9, 410 μήτηρ γὰρ τέ μέ φησι Θεά,
 Θέτις
 Π. 10, 290 σὺν σοί, διὰ Θεά, ὅτε οἱ
 πρόφρασσα
 10, 462 Χαῖρε, Θεά, τοῖςδεσσι! σὲ γὰρ
 11, 10 ἐνθα στυῶ ἦρε Θεά μέγα τε
 14, 194 Ἥρη, πρέσβα Θεά, θυγά-
 τηρ μεγ.
 14, 243 Ἥρη, πρέσβα Θεά, θυγά-
 τηρ μεγ.
 14, 277 οὐδ' ἀπίθησε Θεά λευκώλε-
 νος Ἥρη,
 15, 76 ὅτ' ἐμεῖο Θεά Θέτις ἦρητο
 γούνων,
 15, 78 οὐδ' ἀπίθησε Θεά λευκώλε-
 νος Ἥρη·
 15, 92 ἡμείβειτ' ἔπειτα Θεά λευκώ-
 λενος Ἥρη·
 15, 93 μή με, Θεά Θέμι, ταῦτα
 διείρο·
 15, 130 ἄ, τε φησι Θεά λευκώλενος
 Ἥρη,
 15, 206 Ἴρι Θεά, μάλα τοῦτο ἔπος
 17, 567 γήθησεν δὲ Θεά γλαυκῶ-
 πις Ἀθ.
 18, 127 ἡμείβειτ' ἔπειτα Θεά Θέτις
 ἀργυρόπεζα·
 18, 146 Οὔλυμπόνδε Θεά Θέτις ἀρ-
 γυρόπεζα
 18, 182 Ἴρι Θεά, τίς γὰρ σε θεῶν
 18, 227 τὸ δὲ δαῖε Θεά γλαυκῶπις
 Ἀθήνη·
 18, 381 ἦλθε Θεά Θέτις ἀργυρόπεζα.
 19, 12 φωνήσασα Θεά κατὰ τεύχε'
 ἔθηκεν
 19, 28 ἡμείβειτ' ἔπειτα Θεά Θέτις
 19, 407 ἔθηκε Θεά λευκώλενος Ἥρη·
 20, 69 ἄντα δ' Ἐνναλίοιο Θεά γλαυ-
 κῶπις Ἀθ.
 21, 109 ἀγαθοῖο, Θεά δέ με γείνατο
 μήτηρ·
 21, 377 τόγ' ἄκουσε Θεά λευκώλε-
 νος Ἥρη,
 21, 418 ἐνόησε Θεά λευκώλενος Ἥρη,

- Il.** 21, 434 μείδησεν δὲ Θεὰ λευκώ-
λενος Ἥρη.
21, 493 δακρυόεσσα δ' ὑπαιθα Θεὰ
φύγεν,
22, 177 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
22, 214 ἔκανε Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
22, 238 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
23, 392 ὑππειον δέ οἱ ἦξε Θεὰ ζυγόν.
23, 770 Κλυθι, Θεά, ἀγαθή μοι
ἐπιθροσος
23, 782 ἦ μ' ἔβλαψε Θεὰ πόδας,
24, 89 ἡμείβετ' ἔπειτα Θεὰ Θέτις
24, 104 Ἥλυθες Οὔλυμπόνδε, Θεὰ
Θέτι,
24, 120 οὐδ' ἀπίθρησε Θεὰ Θέτις
Od. 1, 10 τῶν ἀμόθεν γε, Θεὰ, θύγα-
τερ Διός,
1, 44 ἡμείβετ' ἔπειτα Θεὰ γλαυκῶ-
πις Ἀθ.
1, 51 δεινδρήεσσα, Θεὰ δ' ἐν δώ-
ματα νυκί,
1, 80 ἡμείβετ' ἔπειτα Θεὰ γλαυκῶ-
πις Ἀθ.
1, 178 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
1, 221 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
1, 314 ἡμείβετ' ἔπειτα Θεὰ γλαυκῶ-
πις Ἀθ.
2, 382 ἐνόησε Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
2, 392 ἤγερέθοντο· Θεὰ δ' ὄτρυνεν
ἕκαστον.
3, 13 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
3, 25 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
3, 229 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
3, 330 μετέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
Od. 3, 356 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
4, 767 ὀλόλυξε· Θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς.
4, 795 ἐνόησε Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
5, 92 φωνήεσσα Θεὰ παρέθρηκε
τροπέζαν,
5, 97 Εἰρωτᾶς μ' ἐλθόντα, Θεά,
θεόν.
5, 173 Ἄλλο τι δὴ σύ, Θεά, τόδε
μήδεαι,
5, 178 εἰ μή μοι τλαίης γε, Θεά,
μέγαν ὄρκ.
5, 215 πότνια Θεά, μή μοι τόδε χῶεο·
5, 265 ἀσκὸν ἔθρηκε Θεὰ μέλανος
οἴνοιο
5, 300 μὴ δὴ πάντα Θεὰ νημερτέα
εἶπεν,
5, 351 φωνήεσσα Θεὰ κρηδεμνον
ἔδωκεν.
5, 427 ἐπὶ φρεσὶ θῆκε Θεὰ γλαυκῶ-
πις Ἀθ.
6, 13 ἔβη πρὸς δῶμα Θεὰ γλαυ-
κῶπις Ἀθ.
6, 112 ἐνόησε Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
7, 19 ἀντεβόλησε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη,
7, 27 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
7, 47 ἦρχε Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
10, 311 ἐβόησα, Θεὰ δέ μεν ἔκλυεν
αὐδῆς.
10, 343 εἰ μή μοι τλαίης γε, Θεά,
μέγαν ὄρκον ὀ.
10, 399 κανάχιζε· Θεὰ δ' ἐλέαιρε
καὶ αὐτή.
10, 481 ἐλλιτάνευσα, Θεὰ δέ μεν
ἔκλυεν αὐδῆς.
12, 112 ἄγε δὴ μοι τοῦτο, Θεά, νη-
μερτές ἔν.
13, 236 προσέειπε Θεὰ γλαυκῶπις
Ἀθήνη.
13, 287 μείδησεν δὲ Θεὰ γλαυκῶ-
πις Ἀθ.

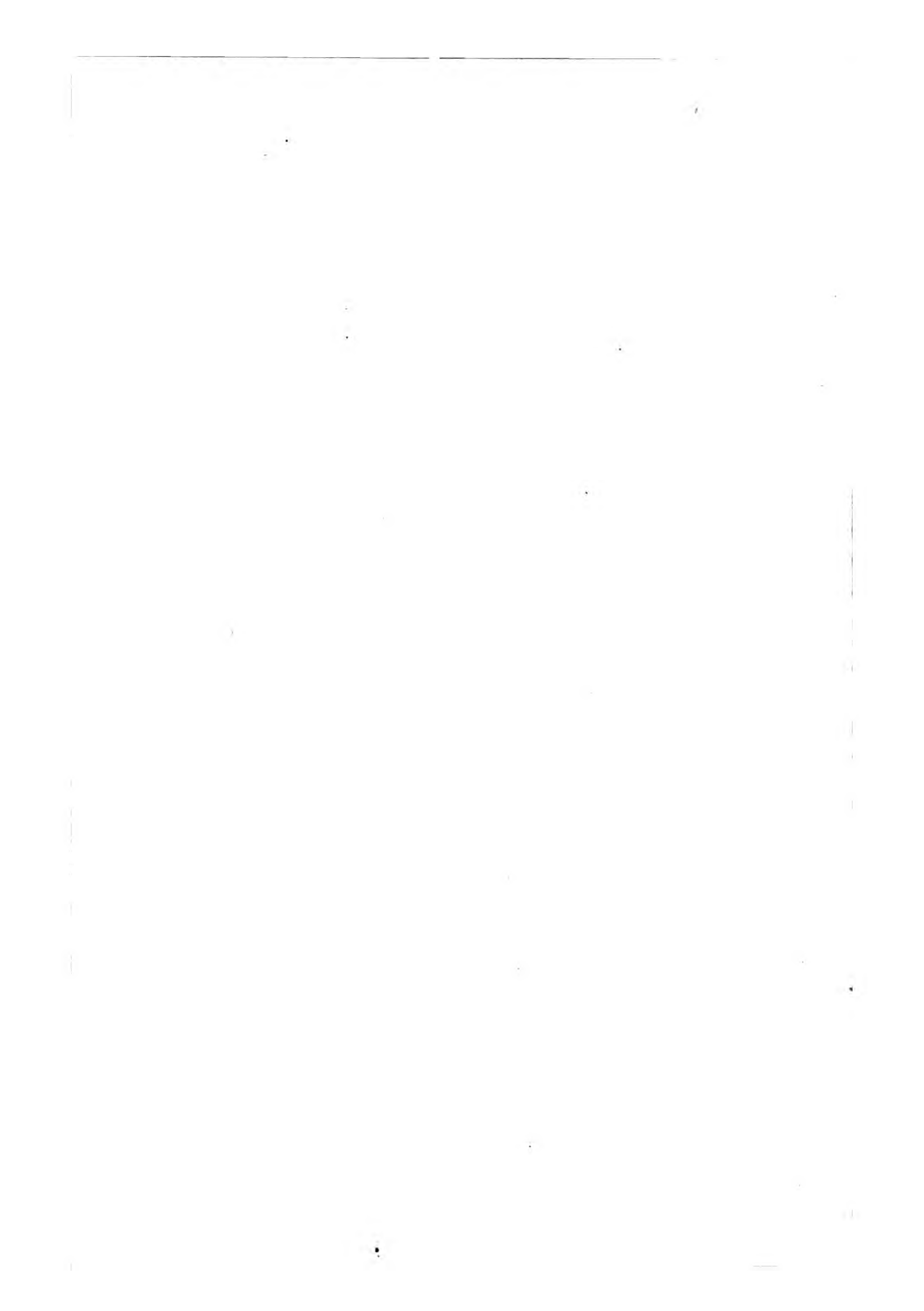
- Od.** 13,312 ἀργαλέον σε, θεά, γνῶναι βροτῶ
13,329 ἡμείβετ' ἔπειτα θεά γλανκῶπις Ἄθ.
13,352 Ὡς εἰποῦσα θεά σκέδασ' ἤερα
13,361 προσέειπε θεά γλανκῶπις Ἄθήνη.
13,366 Ὡς εἰποῦσα θεά δῦνε σπέος
13,385 σὺ ἔκυστα, θεά, κατὰ μοῖραν ἔειπες.
13,391 σὺν σοί, πότνια θεά, ὅτι μοι
13,392 ἡμείβετ' ἔπειτα θεά γλανκῶπις Ἄθ.
13,420 ἡμείβετ' ἔπειτα θεά γλανκῶπις Ἄθ.
15,231 ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεά δασπλήτις Ἑρινύς.
18,158 ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεά γλανκῶπις Ἄθ.
18,187 ἐνόησε θεά γλανκῶπις Ἄθ.
20,37 πάντα, θεά, κατὰ μοῖραν ἔειπες.
20,44 προσέειπε θεά γλανκῶπις Ἄθήνη.
20,61 Ἄρτεμι, πότνια θεά, θύγατερ Δ.
20,393 οἶον δὲ τάχ' ἔμελλε θεά και
21,1 ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεά γλανκῶπις Ἄθ.
23,242 ἐνόησε θεά γλανκῶπις Ἄθήνη.
23,344 ἐνόησε θεά γλανκῶπις Ἄθήνη.
24,91 κατέθηκε θεά περικαλλέ' ἄεθλα,
Hymn. I. in Apoll. 79 εἴ μοι τλαίης γε, θεά, μέγαν ὄρκον ὁ.
— — 519 ἔθηκε θεά μελίγηρον αἰοδήν.
— III. in Vener. 144 Ὡς εἰποῦσα θεά γλανκῶπις ἔμεν.
— — 186 τὰ πρῶτα, θεά, ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
— — 293 Χαῖρε, θεά, Κύπριοι ἐκτιμένης μεδ.
Hymn. IV. in Cererem 34 λεῦσσε θεά, καὶ πόντον
— — 82 ἀλλά, θεά, κατάπαυε μέγαν γόον
— — 145 Φῆ ὅρα θεά· τήν δ' αὐτίκ'
— — 276 Ὡς εἰποῦσα θεά, μέγεθος
— — 296 ὡς ἐπέτελλε θεά, καλλιπέφανος
— — 448 οὐδ' ἀπίθησε θεά Διὸς ἀγγελιάων.
— IX. in Vener. 4 Χαῖρε, θεά, Σαλαμῖνος ἐκτιμένης μεδ.
— X. in Minervam 5 Χαῖρε, θεά· δὸς δ' ἄμμι τύχην,
— XII in Cererem 3 Χαῖρε, θεά, καὶ τήρδε σώω πόλιν.
— XXX. in Terram matrem omnium 16 τιμήσεις, σεμνή θεά, ἄφθονε δαίμων.
— XXXII. in Lunam 17 Χαῖρε, ἄνασσα, θεά λευκώλενε, δ. Σ.
Θεᾶς.
II. 2,182 ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὅπα φωνησάσης.
2,807 Ἐκτωρ δ' οὔτι θεᾶς ἔπος ἠγνοήσεν,
3,396 ἐνόησε θεᾶς περικαλλέα δειρήν,
6,100 ὄνπερ φασὶ θεᾶς ἔξ ἔμμεναν
10,50 οὔτε θεᾶς εὐδὸς φίλος, οὔτε θ.
10,512 ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὅπα φωνησάσης.
14,315 μ' ᾧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικός,
20,14 νηκούστησε θεᾶς, ἀλλ' ἔξ ἄλδος
24,59 Ἀχιλλεύς ἐστι θεᾶς γόνος,
Od. 10,220 ἐν προθύροισι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο.
10,310 εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο.

ΘΕΑ.

- Od.** 24,535 *πίπτε, Θεῶς ὅπα φω-
νησάσης·* Hymn. XXV. in Bacchum. 7 *ἐπειδὴ
τόνδε Θεαί πολύνυμον ἔθρηψαν,*
- Hymn. IV. in Cerer. 183 *κῦάνεος
ραδινοῖσι Θεῶς ἐλελίξειο ποσσίν.*
— — 280 *λάμπει Θεῶς, ξανθαὶ δὲ
κόμαι*
- Θεῶ.**
- Hymn. III. in Vener. 168 *ἀθανάτη
παρέλεκτο Θεῶ βροτός,*
— IV. in Cerer. 210 *ἦ δὲ κικεῶ
τεύξασα Θεῶ πόρεν,*
- Θεῶν.**
- II.** 24,537 *καὶ οἱ θνητῶ ἔόντι Θεῶν
ποίησαν ἄκοιτιν·*
Hymn. II. in Mercur. 154 *μητέρα δ'
οὐκ ἄρ' ἔληθε Θεῶν θεός,*
- Θεαί.**
- II.** 2,485 *ὑμεῖς γὰρ Θεαί ἐστε, πά-
ροιστέ τε,*
18,37 *ἔπειτα· Θεαί δὲ μιν ἀμφα-
γέροντο,*
18,429 *δὴ τις, ὅσαι Θεαί εἰσ' ἐν
Ὀλύμπῳ,*
24,84 *εἴαθ' ὀμηγερέες ἄλλαι Θεαί·
ἦ δ' ἐνὶ μ.*
- Od.** 8,324 *θηλύτεροι δὲ Θεαί μένον
αἰδοῖ*
Hymn. I. in Apoll. 92 *πέπαρτο.
Θεαί δ' ἔσαν ἔνδοθι πᾶσαι,*
— — 119 *φύωσδε· Θεαί δ' ὀλό-
λυξαν ἅπασαι.*
— — 120 *Φοῖβε, Θεαί λόον ἔδατι
καλῶ,*
— III. in Vener. 276 *ἄξουσί τοι
δεῦρο Θεαί, δειξουσὶ τε*
— IV. in Cerer. 108 *τέσσαρες,
ὥστε Θεαί, κορυφίον*
— VIII. in Dianam 7 *χαῖρε, Θεαί
θ' ἄμα πᾶσαι, αἰοιδῆ·*
— XIII. in matrem Deor. 6 *χαῖρε,
Θεαί θ' ἄμα πᾶσαι, αἰοιδῆ.*
- Θεάων.**
- II.** 4,7 *Διοαὶ μὲν Μ. ἀρηγόνες εἰσὶ
Θεάων,*
5,331 *ἀναλκίς ἔην θεός, οὐδὲ Θεάων*
5,381 *ἔπειτα Διώνη, δῖα Θεάων·*
6,305 *Ἀθηναίη, ἐρυσίπολι, δῖα
Θεάων,*
14,184 *ἐφ' ἔπερθε καλῆψατο δῖα
Θεάων,*
18,205 *νέφος ἔστειρε δῖα Θεάων*
18,364 *ἦ φημι Θεάων ἔμμεν ἀρίστη,*
18,388 *φωνήσασα πρόσω ἄγε δῖα
Θεάων.*
19,6 *ἦ δ' ἐν τοῖσι παρίστατο δῖα
Θεάων,*
24,93 *φωνήσασα κάλυμ' ἔλε δῖα
Θεάων*
24,615 *ὅθι φασὶ Θεάων ἔμμεναι
εὐνάς*
- Od.** 1,14 *ἔρυκε Καλυψῶ, δῖα Θεάων.*
4,376 *ἦ τις σύ πέρ ἔσοι Θεάων,*
4,382 *ἦ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα
Θεάων·*
4,398 *ἦ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα
Θεάων·*
5,78 *ἰδοῦσα Καλυψῶ, δῖα Θεάων*
5,85 *ἐρέεινε Καλυψῶ, δῖα Θεάων,*
5,116 *ῥήγησεν δὲ Καλυψῶ, δῖα
Θεάων,*
5,159 *ἰσταμένη προσεφώνεε δῖα
Θεάων·*
5,180 *μείδησεν δὲ Καλυψῶ, δῖα
Θεάων,*
5,192 *φωνήσασ' ἠγήσατο δῖα Θεάων*
5,202 *ἦρχε Καλυψῶ, δῖα Θεάων·*
5,242 *πρὸς δῶμα Καλυψῶ, δῖα
Θεάων.*
5,246 *τέρετρα Καλυψῶ, δῖα Θεάων·*
5,258 *ἔνεκε Καλυψῶ, δῖα Θεάων,*

ΘΕΑ.

- Od.** 5, 276 ἄνωγε Καλυψῶ, δῖα
Θεάων,
9, 29 ἔρυκε Καλυψῶ, δῖα Θεάων·
10, 222 μέγαν, ἄμβροτον· οἷα Θεάων
10, 400 ἄγχι σιᾶσα προσηῦδα δῖα
Θεάων·
10, 455 ἄγχι σιᾶσα προσηῦδα δῖα
Θεάων·
10, 487 ἢ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα
Θεάων·
10, 503 ἢ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα
Θεάων·
12, 20 σιᾶσα μετηῦδα δῖα Θεάων·
12, 115 ἢ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα
Θεάων·
12, 143 ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχε δῖα
Θεάων·
12, 155 Κίρκη μυθήσατο, δῖα
Θεάων·
18, 190 τέως δ' ἄρα δῖα Θεάων
18, 197 ἔρξουσ' ἀπεβήσατο δῖα Θεάων.
20, 55 ἐς Ὀλυμπον ἀγίκετο δῖα
Θεάων,
Hymn. III. in Vener 28 πάντ' ἡματα,
δῖα Θεάων.
— — 173 πάντα περὶ χοῦ δῖα
Θεάων,
— IV. in Cerer. 63 καὶ εἶρετο δῖα
Θεάων·
— — 118 ἢ δ' ἐπέσσω ἀμείβετο
πότνα Θεάων·
— — 251 τῆς δ' αἰε δῖα Θεάων.
— — 483 πάνθ' ἐπεθήκατο δῖα
Θεάων,
- Θεαῖς.
Od. 5, 119 οἶτε Θεαῖς ἀγάσθε παρ'
ἀνδράσιν ἐνθάδεσθαι
Hymn. III. in Vener. 191 ὅστε Θεαῖς
ἐνθάδεσθαι ἀθανάτησιν.
Θεῶν.
Il. 8, 305 Καστιάνειρα, δέμιας εἰκνῖα
Θεῶν.
11, 638 κέκησε γυνή, εἰκνῖα Θεῶν,
19, 286 κλαίουσα γυνή εἰκνῖα Θεῶν·
Od. 7, 291 ἐν δ' αὐτῇ ἔην εἰκνῖα
Θεῶν.
Hymn. III. in Vener. 41 ἀρίστη ἐν
ἀθανάτησι Θεῶν.
Θεῆς.
Il. 3, 158 αἰνώς ἀθανάτησι Θεῆς εἰς
ἴπα ἔοικεν.
Θεάς.
Il. 24, 29 ὅς νείκεσσε Θεάς, ὅτε οἱ
μέσσαυλον ἴκοντο,
Hymn. III. in Vener. 52 ὡς τε Θεάς
συνέμιξε καταθνητοῖς ἄ.
His addo Θεάναι.
Il. 8, 5 πάντες τε Θεοί, πῦσαι τε
Θεάναι,
8, 20 ἐξάπτεισθε Θεοί, πῦσαι τε
Θεάναι·
19, 101 πάντες τε Θεοὶ πῦσαι τε
Θεάναι,
Od. 8, 341 εἰσορόφειτε Θεοί, πῦσαι τε
Θεάναι·
Hymn. I. in Apoll. 311 πάντες τε
Θεοί, πῦσαι τε Θεάναι,

4

